

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÖNETİMİ BİLİM DALI

ÇALIŞANLARIN BENLİK DURUMLARI İLE
YARATICI DAVRANIŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİ: GÜMRÜK ÇALIŞANLARI ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülay KAYA

İstanbul
Mart, 2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÖNETİMİ BİLİM DALI

**ÇALIŞANLARIN BENLİK DURUMLARI İLE YARATICI
DAVRANIŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: GÜMRÜK
ÇALIŞANLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülay KAYA

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üye. Mehmet ÇETİN

İstanbul
Mart, 2020

TEZ ONAYI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy çokluğuyla/oy birliğiyle İşletme Anabilim Dalı,
İşletme Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇETİN

Üye Doç. Dr. Yasemin BAL

Üye Dr. Öğr. Üyesi Haşmet GÖKIRMAK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Çalışanların Ego Durumları İle Yaratıcı Davranış Düzeyleri Arasındaki İlişki: Gümrük Çalışanları Üzerine Bir Araştırma**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

İmza

Gülay KAYA

ÖNSÖZ

Araştırmamdaki her aşamada bana karşı hoşgörü ve bilgisini esirgmeden çalışmamı sonuca kavuşturmama yardımcı olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇETİN'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi birikimimi geliştirerek ve bilgileriyle bana yol gösteren çok değerli tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Anket formumun dağıtılmasında ve doldurulmasında ivedilik ve hassasiyet göstererek yardımlarını esirgemeyen Uzman Dış Ticaret ve Gümrük Müşavirliği/Yardımcılığı kurslarının sahibi Erkan YAVUZ hocam başta olmak üzere, Yusuf ŞENTÜRK, Berdan TUNÇ ve diğer tüm çalışanlarıyla birlikte anketimi cevaplandıran kursiyerlere teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Araştırmamdaki çalışma sürem boyunca yaşamış olduğum tüm zorluk ve sıkıntılarında varlığını yanımda hissettiğim, manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, motivasyonumu hep yüksek tutmam için çabalayan arkadaşlarım Bilge Nur SELÇUK başta olmak üzere Esra AZİZOĞLU, Betül Büşra DERELİ, Ayşegül ÖZTÜRK ve diğer tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak tüm eğitim ve öğretim sürecimde olduğu gibi yüksek lisans tezimin hazırlık aşamasında da maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen babam Murat KAYA, annem Nebahat KAYA ve kız kardeşim Gülşah DENİZ, yeğenim Burak DENİZ'e varlıkları için sonsuz şükür ederek, teşekkürlerimi sunarım.

.....

Gülay KAYA

İstanbul - 2020

ÖZET

ÇALIŞANLARIN BENLİK DURUMLARI İLE YARATICI DAVRANIŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: GÜMRÜK ÇALIŞANLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Gülay KAYA

Yüksek Lisans, İşletme Yönetimi

Tez danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇETİN

Mart, 2020 - 125 Sayfa

Araştırmanın amacı, çalışanların benlik durumları ile yaratıcı davranış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma, gümrük çalışanları üzerinde yapılmıştır. Çalışmada, nicel araştırma yöntemi kullanılarak bulgular elde edilmiştir. Veri analizi SPSS 23 ve AMOS 23 istatistik paket programları kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini İstanbul Avrupa ve Asya yakalarında bulunan gümrük çalışanları olan 73'ü kadın ve 95'i erkek olmak üzere 168 kişi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Balay (2010) tarafından geliştirilen 16 sorudan oluşan "Bireysel Yaratıcılık Ölçeği", Carmeli & Schaubroeck (2007) tarafından geliştirilen 9 sorudan oluşan "Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği" ve son olarak Berne (1964) tarafından geliştirilip Arı (1989) tarafından dilimize uyarlanan "Ego (Ben) Durumları Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularının paylaşılmasında ilk olarak verilerin frekans ve yüzde dağılımına yer verilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliklerini ve faktör yapılarını ölçmek için faktör analizi yapılmış ve "Cronbach α Katsayısı" hesaplanmıştır. Ölçeklerin ne kadar uyumlu olduklarını tespit edebilmek için uyum indeks sonuçlarına yer verilmiştir. Son olarak çalışmanın analizini, tanımlayıcı istatistikler, korelasyon, regresyon, anova, T Testi ve Tukey testi oluşturmaktadır.

Yapılan analizler sonucunda ego durumları ile bireysel yaratıcılık ve yaratıcı işe katılım değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrıca ego durumlarının bireysel yaratıcılık ve yaratıcı işe katılımı anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ego Durumları, Yaratıcılık, Transaksiyonel Analiz

ABSTRACT
THE RELATIONSHIP BETWEEN EMPLOYEES' EGO STATES
AND CREATIVE BEHAVIOR LEVELS: A RESEARCH ON
CUSTOMS OFFICIALS

Gülay KAYA

Master, İşletme Yönetimi

Thesis Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇETİN

March, 2020 - 125 Pages

The aim of this study is to examine the relationship between the ego states and creative behaviour levels of the employees. This study was conducted on customs employees. In the study, findings were obtained using a quantitative research method. Research data were analysed using SPSS 23 and AMOS 23 programs. 73 women, 95 men, a total of 168 customs employees who live in European and Asian side, Istanbul participated in the survey. For collecting the data we used "Individual Creativity Scale" consisting of 16 questions developed by Balay (2010), "Creative Participation Scale" consisting of 9 questions developed by Carmeli and Schaubroeck (2007) and "Ego (I) States Scale" developed by Berne (1964) and adapted to our culture by Arı (1989). For depicting the findings of the research, firstly, the frequency and percentage distribution of the data were included. Factor analysis was used to measure the reliability and factor structures of the scales and "Cronbach α Coefficient" was calculated. The fit index results are included in order to determine how compatible the scales are. Lastly, the analysis of the study consists of Descriptive Statistics, Correlation, Regression, ANOVA, T-Test and Tukey test.

The results of the study demonstrate significant relationships between ego states, individual creativity and creative work involvement. It was also concluded ego states have significant effects on individual creativity and creative work involvement.

Keywords: Ego States, Creativity, Transactional Analysis

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Araştırmanın Tanımları.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
BENLİK DURUMU (TRANSAKSİYONEL ANALİZ)	7
2.1. Transaksiyonel Analizin Tanımı ve Kapsamı	7
2.2. Ego Durumları.....	9
2.2.1. Yapısal Analiz.....	11
2.2.2. Fonksiyonel Analiz	14
2.3. Ego Durumlarını Tanılama	17
2.3.1. Davranışsal Tanılama	17

2.3.2. Sosyal Tanılama.....	17
2.3.3. Tarihsel Tanılama	17
2.3.4. Fenomenolojik Tanılama	18
2.4. Egogram ve Sabitlik Hipotezi	18
2.5. Transaksiyon Türleri	19
2.5.1. Tamamlayıcı Transaksiyonlar.....	20
2.5.2. Kapalı Transaksiyonlar	21
2.5.3. Gizil Transaksiyonlar.....	22
2.6. Yaşam Pozisyonları.....	24
2.7. Ego Durumları İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	25
2.7.1. Ego Durumları ile ilgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	25
2.7.2. Ego Durumları ile ilgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	28
2.8. Eric Berne’in Hayatı	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	31
YARATICILIK	31
3.1. Yaratıcılık Tanımı ve Kapsamı	32
3.2. Bireysel ve Örgütsel Yaratıcılığın Önemi.....	35
3.3. Yaratıcı Düşünme Kuramları	36
3.3.1. Psikoanalitik Yaratıcı Düşünme Kuramı	36
3.3.2. Gestalt Yaratıcı Düşünme Kuramı.....	37
3.3.3. Algısal Yaratıcı Düşünme Kuramı	37
3.3.4. İnsancıl Yaratıcı Düşünme Kuramı	38
3.3.5. Faktöriyalist Yaratıcı Düşünme Kuramı.....	38
3.3.6. Çağrışım Yaratıcı Düşünme Kuramı	39
3.3.7. Bilişsel ve Gelişimsel Yaratıcı Düşünme Kuramı	39
3.4. Yaratıcılığa Ait Süreçler	40
3.4.1. Algı	40
3.4.2. İmge	40
3.4.3. İmgelem	40
3.4.4. Simgeler	41

3.4.5. Duygu.....	41
3.4.6. Mecaz.....	41
3.5. Yaratıcılık Evreleri.....	42
3.5.1. Hazırlık Aşaması.....	42
3.5.2. Kuluçka Aşaması	43
3.5.3. Aydınlanma Aşaması.....	43
3.5.4. Değerlendirme Aşaması:.....	43
3.6. Yaratıcı Düşünmeyi Etkileyen Faktörler	44
3.6.1. Bireysel Faktörler	45
3.6.2. Örgütsel Faktörler	45
3.6.3. Toplumsal Faktörler.....	46
3.7. Yaratıcı Düşünme Teknikleri.....	47
3.7.1. Beyin Fırtınası.....	47
3.7.2. Gordon Yöntemi	47
3.7.3. Sinektik Tekniği.....	48
3.7.4. Birleştirme Tekniği.....	48
3.7.5. Kavram Haritası.....	49
3.8. Yaratıcı İnsanın Özellikleri	49
3.9. Yaratıcılığın Öğeleri.....	50
3.9.1. Bilgi Birikimi.....	50
3.9.2. Zihinsel Yetenek	50
3.9.3. Motivasyon	51
3.9.4. Uzmanlık.....	52
3.10. Yaratıcılık İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	52
3.10.1. Yaratıcılık İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	52
3.10.2. Yaratıcılık İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	53
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	54
YÖNTEM.....	54
4.1. Evren ve Örneklem	54
4.2. Veri Toplama Araçları	54
4.2.1. Kişisel Bilgi Formu (EK-1)	54

4.2.2. Bireysel Yaratıcılık Ölçeği (EK-2).....	55
4.2.3. Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği (EK-3).....	55
4.2.4. Ego (Ben) Durum Ölçeği (EK-4).....	55
4.3. Verilerin Toplanması	58
4.4. Verilerin Çözümlemesi	59
4.4.1. Faktör Analizi	59
BEŞİNCİ BÖLÜM	61
ARAŞTIRMANIN BULGULARI	61
5.1. Demografik Bilgiler	61
5.2. Bireysel Yaratıcılık Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	62
5.2.2. Güvenilirlik (Cronbach α Katsayısı).....	63
5.3. Yaratıcı İşe Katılım Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analizi	64
5.4. Ölçeklerin Uyum İndeksleri	66
5.5. Çalışmanın Tanımlayıcı İstatistikleri	69
5.6. Çalışmaya Ait Korelasyon Analizi	70
5.6.1. Korelasyon	70
5.7. Araştırmaya Ait Değişkenler Arasındaki Regresyon Analizleri.....	79
5.8. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Fark Analizi Sonuçları.....	87
ALTINCI BÖLÜM	101
TARTIŞMA VE YORUM	101
6.1. Sonuç ve Tartışma.....	101
6.2. Öneriler	105
KAYNAKÇA	106
EKLER.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	125

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Yaratıcılık Süreci ile İlgili Modeller	44
Tablo 5.1: Örneklemin Demografik Bilgileri ve Yüzde Değerlerini Gösteren İstatistikler.....	61
Tablo 5.2: Bireysel Yaratıcılık Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları	63
Tablo 5.3: Cronbach's Alpha Katsayısı Güvenilirlik Düzeyleri	64
Tablo 5.4: Bireysel Yaratıcılık Güvenilirlik Testi Sonuçları	64
Tablo 5.5: Yaratıcı İşe Katılım Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları	65
Tablo 5.6: Yaratıcı İşe Katılım Güvenilirlik Testi Sonuçları	65
Tablo 5.7: Uyum Ölçüleri ve Kesim Noktaları	67
Tablo 5.8: Bireysel Yaratıcılık Ölçeğine Ait Uyum İndeksi Sonuçları	68
Tablo 5.9: Yaratıcı İşe Katılım Ölçeğine Ait Uyum İndeksi Sonuçları	68
Tablo 5.10: Çalışmanın Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları	69
Tablo 5.11: Korelasyon Katsayısı	70
Tablo 5.12: Çalışmaya Ait Korelasyon Analiz Sonuçları	72
Tablo 5.13: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Model Özeti	79
Tablo 5.14: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Anova Testi	79
Tablo 5.15: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Modeli	80
Tablo 5.16: Toplam Bireysel Yaratıcılığı Açıklayan Modelden Hariç Tutulan Değişken	81
Tablo 5.17: Alternatif Modele Dâhil Edilen Değişkenler	82
Tablo 5.18: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Model Özeti	82

Tablo 5.19: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Anova Testi	83
Tablo 5.20: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Modeli	83
Tablo 5.21: Ego Durumlarının Yaratıcı İşe Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Model Özeti	85
Tablo 5.22: Ego Durumlarının Yaratıcı İşe Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Anova Testi	85
Tablo 5.23: Ego Durumlarının Yaratıcı İşe Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Modeli	86
Tablo 5.24: Toplam Yaratıcı İşe Katılım Etkisinden Hariç Tutulan Değişken	87
Tablo 5.25: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Cinsiyete Göre Grup İstatistik Analiz Sonuçları	88
Tablo 5.26: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Cinsiyete Göre Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	89
Tablo 5.27: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Medeni Duruma Göre Grup İstatistik Analiz Sonuçları	91
Tablo 5.28: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Medeni Duruma Göre Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	92
Tablo 5.29: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Kurumdaki Statüye Göre Grup İstatistik Analiz Sonuçları.....	94
Tablo 5.30: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Kurumdaki Statüye Göre Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	95
Tablo 5.31: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	97
Tablo 5.32: Araştırmaya Ait Yaratıcılık Değişkenlerinin Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	98

Tablo 5.33: Araştırmaya Ait Yaratıcılık Değişkenlerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılık Göstermesine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	99
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Yapısal Analizde Ego Durumları	12
Şekil 2.2: Fonksiyonel Analizde Ego Durumları	15
Şekil 2.3: Egogram	19
Şekil 2.4: İki Tamamlayıcı Transaksiyon (1. Düzey)	20
Şekil 2.5: Tamamlayıcı Bir Transaksiyon (2. Düzey)	21
Şekil 2.6: Kapalı Transaksiyonlar	22
Şekil 2.7: Açılabilir Gizil Transaksiyon.....	23
Şekil 2.8: Dupleks Gizil Transaksiyon	24

KISALTMALAR LİSTESİ

TA	: Transaksiyonel Analiz.
EE	: Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu
KE	: Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu
Y	: Yetişkin Ego Durumu
UÇ	: Uygulu Çocuk Ego Durumu
DÇ	: Doğal Çocuk Ego Durumu
TÇ	: Toplam Çocuk
TAB	: Toplam Anne-Baba
TBY	: Toplam Bireysel Yaratıcılık
TYİK	: Toplam Yaratıcı İşe Katılım
BDÖ	: Ben Durum Ölçeği
BYÖ	: Bireysel Yaratıcılık Ölçeği
YİKÖ	: Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği
AKT	: Aktaran
STL	: Sıfat Tarama Listesi
ARGE	: Araştırma Geliştirme
ACL	: Adjective Check List
İ.A.T.A	: International Association Of Transactional Analysis
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
YEM	: Yapısal Eşitlik Modeli

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İş dünyasında başarıya ulaşmak git gide zorlaşmaktadır. Günümüz iş yaşamında zorlaşan iş şartları kurumları daha başarılı olmaya zorlamaktadır. Bu da çalışanların daha yaratıcı olmasını gerektirmektedir. Örgütün üst düzey yöneticilerinin de çalışanların yaratıcılıklarını geliştirmeleri için ortam hazırlamaları gerekmektedir. Yaratıcılık olmadan, inovatif olmadan çalışanların ve işletmelerin başarılı olmaları çok zor olmaktadır. Dolayısıyla işletmede yaratıcı olmak, inovatif olmak artık daha da önem kazanmaktadır.

Yaratıcılıkla ilgili bu zamana kadar birçok kavram araştırılmıştır. Ancak literatürde ego durumları yaratıcılıkla hiç ilişkilendirilmemiştir. Biz bu tezde ego durumları ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktayız. Çünkü Ego Durumu dediğimiz kavram her insanın içinde olan ancak baskınlığına göre insan davranışını, tutumunu ve hayata bakış açısını değiştiren önemli bir kavramdır. Dolayısıyla bu önemli değişkenin yaratıcılık ile ilgili bir alakası olacağını düşünmekteyiz.

Yaratıcılık, var olan bir şeyin haricinde merakın ve sabrın birleşimi sonucunda farklı ve özgün çözüm yolları ortaya koyarak düşünme yeteneğini geliştirmek olarak tanımlanmaktadır. Bazı bilim insanlarına göre ise yaratıcı kişilerin tutum ve davranışları arasında birbirinden bağımsız hareket ettikleri durumların bile olduğu söylenmiştir.

Yaratıcılık, hayatın her alanında tamamen farklı ve yararlı fikirlerin ortaya atıldığı bir paylaşım olarak tanımlanmıştır (Amabile, 1997: 40). Yaratıcılık, örgüt içinde partner veya tek olarak hizmet veren kişilerin farklı, var olanın dışında ve kabul görebilecek düşüncelerin ortaya konulmasıdır (Kwasniewska & Necka, 2004: 188).

Transaksiyonel Analizi (TA), incelerken bakış açısının ilk olarak felsefi bir boyutta olduğu görülmektedir. İkinci bakış açısının, bir kişilik gelişim çerçevesi olduğu ve kişilerin birbirlerine olan davranış biçimlerinin tespit edilmesine dair olduğu görülmektedir. Üçüncü ve son bakış açısına göre ise, TA, kişilerde meydana gelen duygu ve davranış yoğunluklarını daha iyi anlayabilmek için oluşturulan bir tedavi yöntemidir. Ayrıca TA, duygu ve davranış biçimlerini değiştirebilmek için de belli başlı teknik bir sistemden oluşmaktadır (Woollams & Brown, 1979:3).

Transaksiyonel Analiz kuramının temelinde insanın kişiliği yattığı için kişilerin insan ilişkilerindeki davranışlarını ve geçmişte yaşadıklarının onların insanların zihni üzerinde nasıl bir etki bıraktığını harmanlayarak bir bütün olarak değerlendirilmesi, yapacağımız araştırmada bize ışık tutacaktır.

Araştırmada, gümrük müşavirliği alanında çalışanların ego durumları ile yaratıcı davranış düzeyleri arasındaki ilişki çalışılmaktadır. Tez, altı bölüm olarak ele alınmaktadır. Birinci bölümünde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar yer alırken; ikinci ve üçüncü bölümünde araştırmanın literatür kısmı geniş bir açıdan ele alınmıştır. Dördüncü bölüm; evren ve örnekleme, verilerin toplanma araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesini oluşturmaktadır. Beşinci bölüm; araştırmaya ait bulguların analiz sonuçları ve yorumlarından oluşmaktadır. Altıncı bölümde ise sonuç ve tartışmaya yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Şirketlerin teknolojiyi yakından takip etmeleri ve çözümleyici bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Dünyada hızla yayılan taklit ürünlerin ve teknolojik aletlerin çokça kullanıldığı, rekabetin fazla olduğu bir toplumda kendi varlığını bile sürdürmekte zorluk çeken şirketlerin toparlayıcı baş aktörü insandır. Dolayısıyla rekabeti en aza indirmek, sürekliliğini en iyi şekilde devam ettirebilmek, yeni ve gelişmiş bir sistemle farkını ortaya koymak için çalışan personelinin yaratıcı kimliğine ihtiyacı vardır. Çalışanların iş ile ilgili yaratıcı fikirlerini söyleyebilmesi, bunu en iyi şekilde geliştirmesine fırsat verilmesi, farklı alternatifleri araştırıp geliştirerek verimli bir sonuç ortaya koyması için çalışana bireysel yaratıcılık konusunda destek verilmesi gerekmektedir. Bireysel yaratıcılık, örgütlerin yenilik yapabilmesi, rakiplerinden farklılaşabilmesi ve sektöre yön veren lider bir örgüt olabilmesi için son derece önemli olan stratejik bir özelliktir (Kanbur ve Özyer, 2016: 2).

Çalışanların ego durumlarının yaratıcılıklarını ne yönde etkilediğini, örgütsel verimliliği artırma ve örgüte karşı bağlılığı geliştirme açısından önem arz etmektedir. Gümrük müşavirliklerinde çalışan kişilerin ego durumlarının incelenerek yaratıcılıklarını ne denli etkilediklerini ortaya koymak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, çalışanların ego durumları ile yaratıcı davranış düzeyleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu tespit etmektir. Ayrıca gümrük çalışanları üzerinde demografik değişkenlerin bu kavramlar açısından nasıl bir etki oluşturduğu incelenmiştir. Çalışanların yaratıcılıklarının örgüte olumlu yönde bir fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışanların ego durumları örgüt içerisinde iletişim konusunda önemli bir değişkendir. Çünkü örgüt ile çalışan arasındaki iletişim kişinin hem tutumlarını hem de davranışını etkilemektedir. Çalışanların ego durumlarını ölçmek ve anlamak, örgüte sağladığı fayda ve zararlar bakımından da önem arz etmektedir. Değişen günümüz şartlarındaki işletmeler, personel alımlarında kişilerin yaratıcılıklarını ölçmek için onları çeşitli testlere tabi tutmaktadırlar. Bu çalışma, kişinin yaratıcılığını tespit ederek hangi alanda şirkete fayda sağlayacaklarını belirlemektir. Ayrıca kişilerin yaratıcılıklarını geliştirmesi hususunda şirketlere büyük pay düşmektedir. Şöyle ki; şirketler personelinin yaratıcılık performanslarını neler

arttırıyor, neler azaltıyor bunları tespit ederek bu alanda faaliyet göstermelidirler. Sürekli değişen ve gelişen iş dünyasında yaşarken sektörlerdeki çalışanların yaratıcılıklarına benlik durumlarının ve iletişimlerinin nasıl bir katkı sağladığının saptanması önemlidir. Yapmış olduğumuz araştırmanın hipotezlerini test etmek için İstanbul ilinde faaliyette olan gümrük sektöründeki çalışanlardan anket yöntemi ile veriler toplanmıştır. Ortaya çıkan verilerle birlikte çalışanların ego durumlarının yaratıcı davranışları üzerinde nasıl bir etkisi olacağını sınanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yaratıcılık, günümüz şartlarında çok önemli bir yere sahiptir. Çalışanın Ego Durumu ise birçok kavramı etkilemektedir. Çalışanın Ego Durumu ile yaratıcılığı arasındaki ilişkiyi bu çerçevede araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu ilişkinin araştırılması literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla tezimizde bunun önemine detaylı yer verilmektedir.

Yerli ve yabancı kaynakların birçoğunda ego durumu ve yaratıcılık konuları üzerine ayrı ayrı birden fazla çalışma yapıldığını gözlemlemiş bulunmaktayız. Fakat ego durumu ile yaratıcılığın bir arada bulunduğu ve Türkiye’de gerçekleşen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma literatürde bulunmadığından dolayı katkısının ve faydasının literatürde bu alandaki eksiğin giderilmesine katkı yaparken; geleceğe dair yapılacak olan çalışma ve araştırmalar içinde büyük önem arz etmesi de düşünülmektedir. Ayrıca çalışmamızın gümrük çalışanları üzerinde yapılması da bu alanda literatüre bir ayrıcalık kazandıracaktır.

TA kuramı temelinde kişilik, sosyal etkileşim ve psikolojiyi barındırmaktadır (Altıntaş ve Gültekin, 2005). Yaratıcılığın temelini ise, kişinin var olan yeteneğini ortaya çıkarabilme becerisi ve bu süreç içerisindeki tutum ve davranışları oluşturmaktadır (Aral, Akyol ve Sığırtmaç, 2006:1). Çalışmamız TA ego durumları ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye dair farklı bir bakış açısı sunacaktır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmamız, çalışanların ego durumları ile yaratıcı davranış düzeyleri arasındaki ilişki: gümrük çalışanları üzerine bir araştırma olarak temel bir varsayımdır. Bunun dışındaki varsayımlar ise;

- ✓ Araştırmamızın evrenini oluşturan gümrük çalışanlarının Ego Durumu Ölçeği'ne, Yaratıcılık Ölçeği'ne ve Kişisel Bilgi Formuna vermiş oldukları cevapların gerçek düşünceleri olduğu varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırmada kullanmış olduğumuz ölçeklerin geçerli ve güvenilir oldukları varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırmamızın ölçekleri, yapmış olduğumuz çalışmanın amacını yansıttığını varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırmamızda veri toplama tekniklerinden anket yöntemini kullanmamızın uygun olacağı varsayılmaktadır.
- ✓ Anket verilerimizin değerlendirilmesi ve yorumlanması için SPSS istatistik programı tercih edilmiştir. Bu program sonucunda çalışmamızın güvenilir verilere ulaştığı varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamızın sınırlılıkları;

- Araştırmamız, çalışanların ego durumları ile yaratıcı davranış düzeyleri arasındaki ilişki bunun gümrükçüler üzerinde yapılması sınırlılığımızdır. Araştırmamızın anketine katılım sağlayan departmanlar müşteri temsilcileri, operasyon yetkilileri, gümrük müşavir ve yardımcıları, müdür ve diğer departmanlar sınırlılığımızdır.
- Anketimiz, İstanbul'un Avrupa ve Asya yakalarında faaliyet gösteren Uzman Dış Ticaret ve Gümrük Müşavirliği/Yardımcılığı kurslarındaki gümrük çalışanlarına dağıtılmış olması sınırlılığımızdır. Dolayısıyla ortaya çıkan araştırma sonuçlarının ve yorumlarının değerlendirme aşamasında meydana gelecek olan sınırlılığın göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
- Araştırmanın veri toplama aracının anket olması ve yararlanılan ölçekler sınırlılığımızdır.

Çalışmanın bir amacı da, gümrük şirketlerinde çalışan kişilerin yoğunluktan dolayı ya da farklı sebeplerden dolayı kendi yaratıcılıklarını şirkette ne kadar kullanabilmekte olduğunun da ortaya konmasıdır. Başka bir ifade ile de şirkette üst düzeyde çalışan kişilerin egolarından dolayı astına yaratıcılığını kullanmasına ne kadar fırsat vermektedir. Dolayısıyla öncelikle transaksiyonel analiz ile ilgili bilgilendirmeler ve

açıklayıcı tanımlar yapıldıktan sonra kişinin yaratıcılık davranışları ile ilgili belli başlı anekdotlar verildikten sonra tezin yorumlanma kısmı oluşturulmuştur.

1.6. Araştırmanın Tanımları

Ego Durumları: Kişinin o an ki tutarlı davranış şekli ile ilişkili olarak doğrudan tutarlı davranış ve yaşantı biçimini ortaya koyan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Berne, 1964: 27).

Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu: Bu ego durumu aşırı koruyucu bir yapıya sahip olup, ilkeleri doğrultusunda ilerleyen, güçlü bir yapının yanı sıra inatçı bir davranış sergileyen, cezalandırıcı ve görev yükleyici bir durum ortaya koyabilen benlik durumudur (Stewart & Joines, 1999). Ayrıca toplum kültürünü nesilden nesile aktararak, benimsenmiş olan toplum kurallarını yaşayarak gelecek nesile de aşılama görev edinmiştir (Karahana ve Sardoğan, 2004).

Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu: Bu ego durumu adı üstünde koruyucu bir yapıya sahip olup, özenli hareket eden, ilgili ve destekleyici bir tavır takınan, şefkatli ve bağışlamayı seven, yapılan işe izin veren ve destek sağlayan bir ego durumudur (Stewart & Joines, 1999).

Yetişkin Ego Durumu: Kişinin, sabit bir fikre bağlı kalmadan, ebeveynlerinin önyargılarından etkilenmeyen, tamamen bağımsız bir tutum ve davranış sergileyen bir ego durumudur (James & Jongeward, 1993: 41).

Uygulu Çocuk Ego Durumu: Bu ego durumu, kişinin toplumda bir yere sahip olmasıyla birlikte eğitilmiş, kibar, uysal ve çatışmadan uzak duran otoriter bir güce bağımlı olarak hayatına devam eden bir ego durumudur (Karahana ve Sardoğan, 2004).

Doğal Çocuk Ego Durumu: Kişinin, ebeveynlerinin vermiş olduğu eğitim ve bilgilerden çok fazla etkilenmeden, kendi özgürlüğüne düşkün, doğal davranışlar sergileyen, etrafına karşı duyarlı olan, meraklı bir yapıya sahip olan ego durumudur (James & Jongeward, 1993).

Yaratıcılık: Yaratıcılık, herkesin gördüğü bir şeye farklı bir açıdan bakabilmek ve farklı yöntemler, düşünme biçimi kullanarak olmayan bir ürünü meydana getirmektir (Genç, 2004: 272).

İKİNCİ BÖLÜM

BENLİK DURUMU (TRANSAKSİYONEL ANALİZ)

Bu bölümde Transaksiyonel Analizin (TA) tanımına, kapsamına ve kısa bir tarihçesine yer verilmiştir. Ego durumları, ego tanımları ve egogram ve sabitlik hipotezlerine yer vererek açıklamaları yapılmıştır. TA türleri ve yaşam pozisyonlarının detaylı açıklamaları yapılmıştır. Son olarak çalışmayla ilgili yapılan yurtiçi ve yurtdışı araştırmalarına ve Eric Berne'in çalışmalarına yer verilerek kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Eric Berne'nin bu teorisi kişilikle alakalıdır. Kişilik, çalışma hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Kimi insanların tutum, davranış ve içgüdüleri seçilmiş bazı pozisyonlar için uygunluk arz ederken, bazıları için uygun olmayabilir. Bu noktada örgüt içerisindeki pozisyonların çalışanlar üzerinde bıraktığı etki çok fazla olmaktadır. Toplum karşı bir sorumluluk üstlenen kişi ile kendine özgü kişiliğinin etkileşimi oldukça kuvvetli olmaktadır. Kişinin örgüt içerisindeki pozisyonunun kendi kişiliği ile uyumu önemlidir. Çünkü örgütteki pozisyonu kendi kişiliğinden bağımsızdır. Bu durumda çalışanlar pozisyonlarına göre kişiliklerini değerlendirmektedir. Kişiliğine uygun bir role sahip olan insanların, organizasyon içindeki ilişkileri daha uyumlu ve başarısı daha yüksek olmaktadır (Barutçugil, 2004: 80).

Bu bölümde Transaksiyonel Analizin temel kavramlarını oluşturan ego durumlarına da yer verilecektir. Ego durumlarını iki başlıkta toplamak mümkündür: Yapısal ve Fonksiyonel Analiz. Yapısal analiz, ego durumlarının içeriği ile ilgilenirken, fonksiyonel analizde bu içeriğin süreci ile ilgilenmektedir (Akkoyun, 2011: 18; Özerk, 2008: 16; Keçeci, 2007: 29). Ego durumları bireyin kişiliğinin anlaşılmasında etkili bir araç olmuştur (Akkoyun, 2011: 14). Bu durumda örgüt içerisindeki çalışanın kişilik özelliklerinin bilinip ona göre bir yönetim biçiminin ortaya konulması önemli rol oynamaktadır.

2.1. Transaksiyonel Analizin Tanımı ve Kapsamı

Transaksiyonel Analiz (TA), Eric Berne tarafından 1950'lerin sonlarına doğru ortaya atılmış bir kişilik ve psikoterapi kuramıdır. TA kuramı kişilik, psikoterapi, iletişim ve gelişim gibi alanları kapsayan bir yapı arz eder. TA insanların duygularını, düşüncelerini ve psikolojilerini dışa vuruş şeklini ortaya koymaktadır.

Eric Berne (1910-1970), Kanada'da doğmuş olup, psikiyatri ve psikanaliz dallarında eğitim almıştır. TA ile ilgili kuramı 1958 yılında daha da geliştirip San Francisco'da TA seminerleri vermeye başlamıştır (Woollams & Brown, 1979: 3). Hatta bir Transaksiyonel Analiz Derneği bile kurulmuştur. Eric Berne altmış yaşlarında hayatını kaybetmiştir. Bu yaşına kadar da birçok kitap ve makaleye imza atmış bir uzman kuramcıdır.

TA kuramı, kişilerin çocukluk döneminde aldığı kararlarla şekillenen hayatlarının daha sonraki dönemlerde yaşayacağı olumsuzluklar göz önüne alınarak, basmakalıp fikirlerden uzaklaşarak hayatını çocukluk döneminde aldığı kararlardan soyutlayıp, aldığı yeni kararlar ile hayatını yeniden şekillendirebilmesine yardımcı olmaktadır (Dökmen, 1998; James & Jongeward, 1993; Stewart & Joines, 1999).

TA'nın amacı, kişinin tamamen kendinde var olan davranışlarını yönetebilmesine olanak sağlama ve kişinin hayatına verecek olduğu yeni yönlendirmeler için yol gösterici bir araç sağlamadır. Bir başka deyişle, kişinin önceden hayatı ile ilgili almış olduğu kararlarda kendini nasıl kısıtladığını ona gösterip, daha özgür ve üretken yeni kararlar almasını sağlayarak hayatına devam etmesi gerektiğini göstermektir (Altıntaş ve Gültekin, 2005).

İki kişi arasındaki karşılıklı etkileşimden dolayı ego durumlarının meydana gelmesi ile herhangi bir uyarıcı veya bir tepki sonucu ortaya çıkan iletişim birimine transaksiyon adı verilmektedir. İletişimdeki yalnızca bir işleme yapılan müdahale veya işlemlerden birinin daha farklı olarak gerçekleştirilmesi, kişilerarası ilişkilerde önemli bir değişiklik yaratabilmektedir. Kişilerarası ilişkilerde ne olup bittiğinin işlemlerin ele alınarak incelenmesine Asıl Transaksiyonel Analiz ya da Asıl İşlemsel Çözümleme denilmektedir (Akkoyun, 2011: 37).

TA, insanların birbirleri ile olan ilişkilerindeki kişilik yapısını Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk ego durumlarına dayalı olarak yapısal ve fonksiyonel analiz olmak üzerinden ele alır. Hayatın içerisinde gündelik olarak hangi ego durumunu kullandığını, kendi içerisinde yaşadığı ego durumunun insanlarla olan iletişime nasıl yansıdığını açıklamaya çalışan bir yaklaşım türüdür.

TA kuramı psikolojinin iletişim, gelişim, psikopatoloji, eğitim ve danışma/terapi alanları ile ilgili bir çok konuda bilgi veren, temelinde insanı barındıran ve insanı olumlu yönleriyle ele alan bir yaklaşımdır. TA'yı farklı kılan temel unsur dayanmış

olduğu varsayımların hayata geçirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu varsayımlar tamamen insandan insana farklılık gösterebilecek bir anlayışa sahiptir. (Benton & Halloran, 1991). Varsayımlar şöyle sıralanabilir (Akkoyun, 1998: 5-6):

- **İnsanlar OKEY'dir:** Bu varsayımda bütün kişiler ne yaparsa yapsın, mevkileri ne olursa olsun herkes eşittir ve değerlidir anlamına gelmektedir. Tabii ki her insan birbirinden farklıdır, ama insani özellikte herkes eşit olmaktadır. Kişinin karşıdaki bir kimsenin davranışlarını beğenmese dahi varlığını kabullenip, insanları farklılıkları ile birlikte kabullenmesi ile ilgilidir.
- **Herkesin düşünme kapasitesi vardır:** Herkes kendine göre bir düşünme kapasitesine sahip olmaktadır. İnsanlar çevrelerinde olup bitenin farkındadırlar. Belli sorunları olan kişiye kendi sorunlarını giderecek uygun yaklaşımı tespit edilip kendisine sağlıklı bir bilgi aktarımı yapıldığında, kişi kendi sorununu rahatça çözümlayebilmelidir. Bu durum bütün bireylere aynı davranılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Bu yapılan davranış herkesin varlığına saygı duyup kabul etmekle ilgilidir.
- **Yaşamında ne olacağına herkes kendi karar verir:** Bireylerin hayatta karşı karşıya kaldığı durumlarda, çevrelerindeki insanların kendisi üzerinde az veya çok etki bırakması normaldir. Buna karşılık bireyler ne olursa olsun, neyle karşılaşarsa karşılaşsın bulunduğu duruma nasıl bir tepki vereceğine kendi iradeleri ile karar verirler. Kişiler karşılaştıkları durumdan etkilenebilir ya da etkilenmeyebilirler, bunu da kendi iradeleri ile seçmektedirler (Akkoyun, 2011: 4-6).

Berne bu durum üzerine yaptığı yorumda insanların dünyaya bir prens veya prenses gibi geldikten sonra bir kurbağaya dönüştüklerini söylemektedir. TA'nın ve yapılan terapilerin amacı ise insanların bozulan hayatlarını eskiye döndürmek, onlara yardımcı olmaktır (Özerk, 2008: 11).

2.2. Ego Durumları

Transaksiyonel Analiz, kişinin o an ki tutarlı davranış şekli ile ilişkili olarak doğrudan tutarlı davranış ve yaşantı biçimini ortaya koyan bir kavram olarak tanımlamaktadır (Berne, 1964: 27).

Berne, kendi yapmış olduğu araştırmaları sonucunda kliniğe danışan kişilerin her geçen gün sergiledikleri davranışların farklı olduğunu tespit etmiştir. Kişilerin

sergiledikleri bu tutum ve davranışların bir diğer boyuta geçmelerini ego durumu olarak tanımlamıştır (Berne, 1961: 13).

Ego durumu, insanların hepsinde farklılık gösteren kimi insanın kişiliğinde kontrol altına alınırken kimi insanda ileri derecede fonksiyon bozukluğu boyutunda olduğu gözlemlenen bir psikolojik durumdur. Berne, ego durumlarının insan kişiliğine bürünmüş bir rol olmadığını, tamamen psikolojik gerçekler olduğunu ifade etmiştir (Berne, 1968: 23). Kişiliğin açıklaması Berne'e göre ego durumları ile yapılırken, Freud'a göre ise id, ego, süperego olarak kişinin ruhsal yapısının en temel üçlü kavramı olarak yapılmaktadır. Bu iki kuramcının açıklamış oldukları kişilik kavramları ilişki olmakla birlikte birbiri ile aynı anlamı ifade etmemektedir (Dusay & Dusay, 1984: 397).

Berne'nin ego durumları gözlemlenebilir fenomenolojik bir kavramken, Freud'un psikanalizdeki kavramları hipotetik bir yapı olarak gözlemlenmemektedir. Psikanaliz kavramları genel bir yapıyı ifade ederken, ego durumları var olan kişinin kendi kişiliğini ve kimliğini ortaya koymaktadır (Stewart & Joines, 1999; Akt. Akkoyun, 2001: 35). Berne yapmış olduğu araştırmalar sonucunda ego durumlarının kişide bir rol olmadığını, kişinin psikolojik gerçeklerini ifade ettiğini vurgulamıştır (Berne, 1968: 23). Literatüre bakıldığında ego durumlarının geçerliliğini ortaya koymak adına ampirik çalışmaların da olduğunu görmemiz mümkündür. Bunun bir örneği olarak Heyer, kuramın geçerliliğinin test ederek, genel olarak da ölçülebilir bir yapıya sahip olduğunu yapmış olduğu bir çalışmasıyla ortaya atmıştır (Heyer, 1987: 291-292).

Berne & Levin (1972), gözlenebilen ve ölçülebilen bir yapıya sahip olan ve her insanın kişiliğinde farklılık gösteren ego durumlarını: Ebeveyn ego durumu (E), Yetişkin ego durumu (Y) ve Çocuk ego durumu (Ç) olarak üç ana başlıkta toplamıştır. Her bir bireyin ego durumu birbirinden farklılık göstermektedir. Ego durumları, yaşamını sürdürmekte olan bir kişinin şu anki durumunu ve daha önceden yaşadığı durumlarını ifade etmektedir. Ego durumlarının da kendine özgü duygu, tutum ve davranışları farklılık göstermektedir. Kişi, yaşanan bu ego durumlarından farklı bir zamanda kendini o ego durumunda hissedebilir (Akkoyun, 1995: 11-12).

Yeni doğan bir bebeğin günlerini uyuyarak geçirmesi ve kendini rahatsız edecek bir takım olaylardan kaçınması, kişisel ihtiyaçlarının karşılanması ve rahat ettirilmesi, bunlardan dolayı kendisinin zaman zaman acı hissettiği ve zevk aldığı durumlar

karşısında tepki vermesi doğaldır. Bebekte oluşan bu duygusal belirtilerin Çocuk ego durumuna zemin hazırladığı görülmektedir (Berne, 1964; Akt. Arı, 1989:21). Daha sonra bebek çevresiyle sosyalleşmeye başladığında ise ebeveynlerinin ve bakımını üstlendiği diğer kişilerin bebeğe karşı olan tutum, davranış ve eğitimi ile ilgili çabaları ise çocuğun altı yaşına kadarki sürecini tamamlamasıyla birlikte Ebeveyn ego durumunu oluşturmaktadır (Berne, 1964; akt. Arı, 1989: 21-22). Bunu takip eden süreç ise çocuğun dünyayı artık kendisinin keşfetmesiyle birlikte başlayan Yetişkin ego durumu olup zihinsel gelişim süresince devam etmektedir (Berne, 1986; akt. Arı, 1989: 22).

James & Jongeward (1993: 47) ego durumlarını şu şekilde yorumlamaktadır: Çocuk, Ebeveyn ve Yetişkin ego durumları sıralı bir şekilde birbirini geliştirerek takip etmektedir. Bebeğin kendini mutsuz edebilecek durumlardan sakınması noktasında Çocuk ego durumunun devreye girdiği görülmektedir. Bir sonraki aşamada çocuğun anne babasını taklit etmesi ile Ebeveyn ego durumu gelişme göstermektedir. Daha sonra çocuk dünyayı kendince anlamlandırmaya başladığında ise Yetişkin ego durumu gelişme göstermektedir. Çocuk 12 yaşına geldiğinde ise ego durumlarının üçünü de faal olarak yaşamaktadır.

Ego durumlarının modeli yapısal ve fonksiyonel olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Bu iki ego modeli birbiri ile aynı yapıda değildir. Yapısal model, ego durumunun içeriği ile ilgili olup kişinin hayatında bıraktığı izlerin ve stratejilerin ayrıldığı noktada kişilik psikolojisinin konusunu oluşturmaktadır. Fonksiyonel model ise, gözlenen davranışların sınıflandırılması ile birlikte ego durum içeriğinin sürecini takip ederek iletişim psikolojisinin konusuna girmektedir. Bu iki modelin farkını net bir şekilde şu formül ile görülmektedir: Yapısal model; “Yapı = İçerik = Ne?” sorusuna yanıt ararken, Fonksiyonel model ile; Fonksiyon = Süreç = Nasıl? sorusuna yanıt aranmaktadır (Çam, 1997: 14; Akkoyun, 2001: 24).

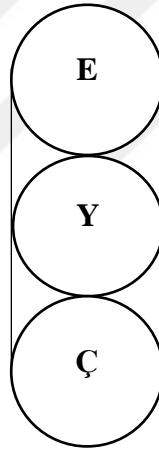
2.2.1. Yapısal Analiz

Ego durumunda görülen duygu, düşünce ve davranışların ayırt edilerek çözülmesi işlemine yapısal analiz adı verilmektedir (Nelson-Jones, 1982). Yapısal analiz, kişiliği Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk ego durumu olmak üzere üç başlığın her birinin içerisinde ne olduğunu açıklamaktadır. Bu ego durumlarının sırası önce çocuk olarak yaşamını sürdürmek, sonrasında her bir bireyin kendine göre düşünme sisteminin oluşması ve

sonrasında koruyucu içgüdüyle birlikte eleştirel bir ebeveyn yapısına dönüşmektir. Doğallık ve sezgi gücümüzü kullanmamız Çocuk ego durumumuzu kullanmaktan gelmektedir. Hayattaki karşılaştığımız güçlükler kolay göğüs gerebilmek için ise Yetişkin ego yönümüze ihtiyaç duymaktayız. Toplumda saygınlık görebilmek ve iyi bir yer almak için ise Ebeveyn ego durumunun getirdiği bir takım kurallara ihtiyaç duymaktayız (Novey & ark., 1993; Akt. Aydemir, 1996).

Ego durumları bütünlük arz ettiği için peş peşe birbirine değen üç daire olarak gösterilmektedir (bkz. Şekil 2.1). Ego durumunun bütünlüğünü temsil etmek için de bu üç dairenin çevresine elips şeklinde bir daire daha çizilmektedir. Eğer dıştaki elips görünümü çizilmemiş ise bu şekiller Berne tarafından informel bir şekil olarak kabul görmektedir (Akkoyun, 2001: 15).

Şekil 2.1: Yapısal Analizde Ego Durumları

Kaynak: Berne, 1968: 25.

2.2.1.1. Ebeveyn Ego Durumu

Bireyin dış kaynaklar ile birlikte ilk etapta anne ve baba figüründen duygu, düşünce ve davranış şekillerinden etkilenerek meydana gelen davranış biçimleridir. Bilinçaltı bunu çocukluktan gelen hafıza kaydedicisi ile kaydetmektedir. Daha sonra beyin, yetişkin dönemde kişiliğini oturtup ebeveyn döneminde diğer kişilere tepki verirken veya herhangi bir uyarıcı gönderirken bu kayıtların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Kişi kendi bilinçaltına nasıl kaydetmiş ise aynı o şekilde veya o tavırlara benzer şekilde hissetmekte, düşünmekte ve davranmaktadır (Akkoyun, 2001: 16-19). Bir başka açıklama şekli ise; dışa karşı tepkilerinde önyargılı, eleştirel ve koruyucu bir tavır

takınırken, içe dönük olarak da Çocuk ego durumunu etkilemeyi başaran anne-baba figürünün ön plana çıktığı görülmektedir (James & Jongeward, 1971: 41).

Ebeveyn ego durumu, çocukta altı yaşından itibaren oynadığı oyunlarda gelişme göstermektedir. Çocuk, oyun oynarken aslında hafızası anne babasının yaptıklarını ve söylediklerini kayda almaktadır. Bu kayıtları daha sonra beden dili veya sözleri ile kolay bir şekilde ebeveyn benlik durumuna kendi oyununa yansıtarak göstermektedir. Ebeveyn ego durumu, diğer kişilerle iletişim kurarken, karşımızdaki kişilere anne-baba edası ile hem tavsiyelerde bulunarak hem de zorunluluk bildiren cümleler kurarak onları yönlendirmeye çalışmaktadır (Casler, 1995: 60-61; Roberts, 1975: 11).

2.2.1.2. Yetişkin Ego durumu

Yetişkin ego durumu diğer ego durumları arasında en önemli rolü üstlenmektedir. Genelde gerçeklik arz eden ve problem çözme odaklı bir durum olarak bilinmektedir. Yetişkin ego durumu, Ebeveyn ve Çocuk ego durumunu bir araya toplayan bütünlleştirici ve bağdaştırıcı bir yapıya sahip olduğu gözlemlenmektedir (Dusay & Dusay, 1979).

Yetişkin ego durumu, Ebeveynin beklentisini ve Çocuk ego durumunun isteğini toplayıp bir bütünü veri haline getirip, bu bilgilerin doğruluğunu da süzgeçten geçirdikten sonra bu iki ego durumundan gelen inanç ve duygulardan etkilenmeden yeni bir ego durumu ortaya koymaktadır (Casler, 1995: 60).

Yetişkin ego durumunun olgunlukla bir alakası olmamaktadır. Bu ego yapıları ve yaşananları bir kayıt cihazı gibi hafızaya kaydetmektedir. Kaydettiklerini bir süzgeçten geçirerek mantıklı gelen olayları ve cümleleri doğru zaman ve doğru yerde kullanmaya başlamaktadır (James & Jongeward, 1971: 41).

Yetişkin ego durumunun amacı, bilgiyi toplayıp edindiği diğer tecrübelerle birlikte yapboz gibi bir araya getirerek ana depoda muhafaza ederek daha sonra ortaya çıkarmaktır (Berne, 1961: 37). Yetişkin ego durumu, kişinin hayatını Ebeveyn ve Çocuk ego durumundan etkilenmeyen bir şekilde sürdürmeyi sağlayan bir benlik durumudur (Berne, 1963: 137).

2.2.1.3. Çocuk Ego Durumu

Çocuk ego durumu TA kuramında üçüncü sırayı almaktadır. Bu durumda çocuk çevresinden edinmiş olduğu deneyimleri kendi kayıtlarına geçirmektedir (Barker &

Phillips, 1981). Berne'nin kurama bakış açısı şu şekildedir: "Her erkek içinde bir oğlan çocuğu beslerken, her kadında aynı şekilde bir kız çocuğunu besler" yaklaşımı kişilerin olaylara karşı verdiği tepkilerden yetişkin bireyler de olsalar içlerinde çocuk yanlarının olduğunu vurgulamaktadır (Berne, 1964: 104).

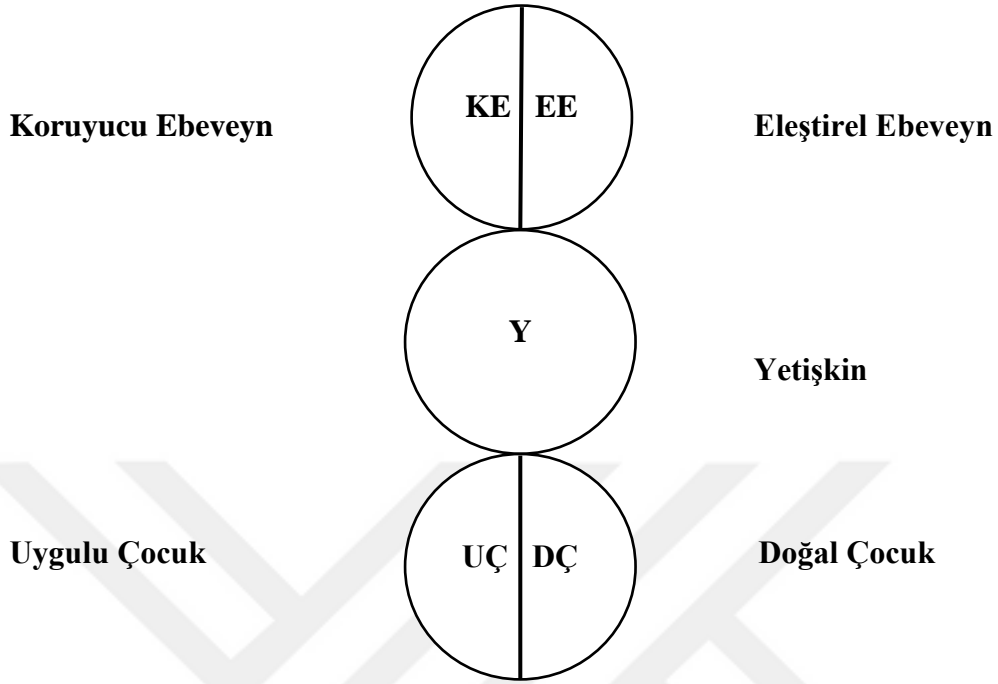
Çocuk ego durumunun oluşumu, bebeklik ve çocuklukta edindiğimiz deneyimler sonucunda bilinçaltına aldığımız deneyimleri olaylar karşısında aynı çocukluğumuzda hissettiğimiz veya düşündüğümüz gibi verilen tepkilerin sonucunda meydana gelmektedir (James & Jongeward, 1971: 18). Berne, bu ego durumunu tanımlarken; eğer bir kişi olay karşısında çocuk gibi davranıyor ya da tepki veriyorsa, bu durum bireyin çocuk ego durumu ile hareket ettiğini göstermektedir (Berne, 1986: 104) şeklinde bir ifade kullanmıştır.

2.2.2. Fonksiyonel Analiz

Fonksiyonel analiz, kişinin içsel işlevinin yanı sıra diğer bireylerle olan ilişkisini nasıl kullandığı ile ilgilenmektedir. Süreç odaklı çalışmaktadır. İçsel işlev, kişinin içinde olduğu iki ego durumunun birbirini etkilemesini ifade etmektedir. Yani bir kişi Çocuk ego durumundayken ebeveyninin ona vermiş olduğu tepkiden etkilenip oda bir başkasına aynı Ebeveynin vermiş olduğu tepki gibi karşılık veriyorsa, bu durumun Etkileyici Ebeveynin vermiş olduğu Aktif Ebeveyn anlamına gelmektedir (Çam, 1997: 17).

Fonksiyonel analiz kendi içerisinde Ebeveyn ve Çocuk ego durumlarını iki başlıkta toplamaktadır. Ebeveyn ego durumu, Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu (KE) ve Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu (EE) olarak iki başlıkta incelenmektedir. Çocuk ego durumunu ise Uygulu Çocuk Ego Durumu (UÇ) ve Doğal Çocuk Ego Durumu (DÇ) olarak ikiye ayrılır ve Yetişkin ego durumunun alt başlığı yoktur. Bu alt benlik durumları aşağıdaki şekil 2.2. 'de olduğu gibi gösterilebilir (Akkoyun, 2001: 22).

Şekil 2.2: Fonksiyonel Analizde Ego Durumları

Kaynak: Akkoyun, 1998: 22-23.

2.2.2.1. Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu

Bu ego durumu adında da olduğu gibi koruma içgüdüğü ile meydana gelmektedir. Karşısındaki kişiyi tıpkı bir çocuk gibi görerek korumacı ve endişeli bir tavır takınmaktadır. Koruyucu ebeveyn ego durumu, özen gösterici, bağışlayıcı bir yapıya sahip olup aşırı fedakâr bir tarafının olması ile birlikte sürekli birileri için bir şeyler yapma isteğini doğurmaktadır (Akkoyun, 2011; Dökmen, 1998; James & Jongeward, 1993; Nelson-Jones, 1982).

Koruyucu ebeveyn ego durumunu Williams & Best (1982) şu şekilde tanımlamıştır: Bu ego, geleneksel bir yapıya sahip olan, ikili ilişkilerinde karşı tarafa karşı gayet nazik ve hoşgörülü tavır sergileyen, sorumluluk sahibi bir yapıya sahip olan bireyler tarafından oluşturulmaktadır (Aşılı, 2001).

2.2.2.2. Eleştirel ebeveyn Ego Durumu

Bu ego durumunun etkilerini taşıyanlar karşısındakini bir çocuk gibi görüp sürekli eleştirel ve emir veren bir tavır takınmaktadırlar. Kişi, toplum içerisindeki belli başlı kuralları ve değer yapılarını koruma içgüdüğüyle hareket ederek bu kurallara

uymayanları eleştirmekte ve cezalandırmaktadır. Harris (1969) bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: Eleştirel ebeveyn ego durumu aşırı inatçı ve ilkeli görev taşıdığı için verdiği emirler “asla”, “her zaman”, “bunu asla unutma” gibi cümlelerle genel bir yapıyı temsil etmektedir (Hansen, Stevic & Warner, 1977: 92).

2.2.2.3. Yetişkin Ego Durumu

Yetişkin ego durumu Ebeveyn ve Çocuk Ego durumunu birleştirici bir yapıya sahip, sorun çözme konusunda anne babasını örnek alarak tavır sergileyen yanı ile birlikte yaratıcılığını göstermekte ise çocuk yanını ortaya koyarak meydana gelen bir durumdur (Akbağ, 2000: 31).

Yetişkin ego durumunun tamamı kişinin toplamış olduğu bilgiler doğrultusunda edindiği tecrübelerle birlikte nesnel olan gerçekleri kendine göre değerlendirerek karar mekanizmasının meydana getirdiği bir durumdur (Çam, 1997: 15).

2.2.2.4. Doğal Çocuk Ego Durumu

Doğal Çocuk, duygu ve davranışlarının tamamını içinden gelerek yapmaktadır. Anne ve babanın davranışlarından etkilenmemiş, spontane olarak yaşamını sürdürmektedir. Kendini açık ve kaba bir şekilde ifade etmektedir. Otoriteyi asla sevmeyen bir yapısı vardır. Berne'ye (1986) göre, Doğal Çocuk ego durumunun etkin olarak sürdürülmesi yaratıcılığı artırdığı gibi yaşama doğallık ve güzellik katmaktadır. Doğal Çocuk, kendine güvenen bir ego durumudur. Doğal Çocuk ego durumu, kendi zevk ve hazlarına düşkün yaratıcı bir yapıya sahip olduğundan dolayı diğer kişileri de kendi zevkleri konusunda etkileyebilmektedir (Williams & Best, 1982).

2.2.2.5. Uygulu Çocuk Ego Durumu

Uygulu Çocuk durumundaki kişiler Doğal Çocuğun aksine kendi başlarına bir şey yapamazlar. Anne ve baba etkisinde kalmaktadır. Ebeveynlerinin zorladığı şeyleri kendi içinde onu sorgulamadan kabul etmek zorunda hissetmektedir. Sanki ebeveynleri onu sürekli gözlüyormuş gibi hissedip tedirgin tavır sergilemektedir. Kişilere karşı uyumlu görünmeye çalışmaktadır. Çekingen ve girişken bir yapısı olmadığından dolayı yaratıcılığını geliştiren bir ego durumu olmamaktadır. Kendine güveni yoktur. Dolayısıyla başkalarından çabuk etkilenebilen bir yapıya sahiptir.

Uygulu Çocuk ego durumu, anne babasının söylediklerini bir görev bilerek yerine getirmeye çalışmaktadır. Yapacağı işten mutsuz olduğunda ise bu duruma tepkisini

surat asarak vermektedir. Eğer ki yaptığı işi yanlış yaparsa bu durum karşısında başkalarını suçlayarak tepki vermektedir (Berne, 1964). Dolayısıyla Uygulu Çocuk durumunu sergileyenler genelde boyun eğen, uslu duran bir model olarak dışa yansıtmaktadır (James & Jongeward, 1984).

2.3. Ego Durumlarını Tanılama

Eric Berne (1961), gözlenen ve ölçülen ego durumlarını dört başlık altında Davranışsal, Sosyal, Tarihsel ve Fenomenolojik tanılamalar olarak tanımlamıştır.

2.3.1. Davranışsal Tanılama

Bu tanılama ego durumunun, kişinin içinden gelerek yaptığı bir davranış yerine, kendisini jest ve mimikleri ile ifade etmektedir. Kişinin olaya karşı nasıl bir tutum ve davranış ortaya koyacağı, beden dilinde nelerin değişkenlik göstereceği, gibi unsurları inceleyen bir tanılamadır. Bunun yanı sıra yaşanan olaya karşı verilen tepki de psikolojide önem arz etmektedir. Bu noktada, kişinin nefes alıp verişini bile değişkenlik göstermektedir (Stewart, 1989: 32).

2.3.2. Sosyal Tanılama

Bir kişinin çevresindeki kişiler ile yaşamış olduğu etkileşim sonucunda nelerin yaşandığını açıklayan bir tanılamadır. Bireyin olay esnasında hangi ego durumu ile karşıdaki kişiye uyarıcı gönderdiğini ve karşıdaki kişinin hangi ego durumu ile karşılık verdiğini incelemektedir. Kişilerin birbirleri ile kurmuş oldukları iletişimin psikolojik etkisini araştırmaktadır (Çam, 1997: 20; Akkoyun, 2001: 30). Kişinin vermiş olduğu tepkideki ego durumunun sonucunu inceleyen bir tanılamadır.

2.3.3. Tarihsel Tanılama

Kişinin geçmişine yapılan bir yolculuk olarak bilinmektedir. Bu tanılamamanın amacı kişinin çocukluğunda ebeveynleri ile sergilemiş olduğu ego durumlarını sorgulamaktır. Bulunduğu durum karşısında ebeveynlerine verilen tepki ile daha önce verdiğini tepki aynı ise bu Çocuk ego durumunda olduğunu belirtmektedir. Ama bulunduğu durumda ebeveynleri gibi tepki veriyor ve onlar gibi tavır sergiliyorsa bu durum karşısında kişinin Ebeveyn ego durumunda olduğunu belirtmektedir (Stewart, 1989: 34; Çam, 1997: 21).

2.3.4. Fenomenolojik Tanılama

Bireyin geçmişte yaşadığı duygu yoğunluğu içeren bir olayın aynı yoğunlukta tekrar etmesi durumunda ortaya çıkan mimik, hareketler ve kendini ifade ettiği sözcüklere ilişkin hangi ego durumunu yaşadığını incelemektedir. Yaşanılan bu duygu yoğunluğuna Fenomenolojik tanılama adı verilmektedir. Verilen bir örnekte şöyle anlatılmaktadır: Fenomenolojik tanılama, kişi çocukluğundan gelen bir olayı o anın tüm duygularını yaşayarak anlatırken, olay üzücü ise o an ağlıyorsa ya da olay sevinçli ise o an gülüyorsa davranışlarındaki bu değişken tavırların hangi ego durumunu yansıttığını incelemektedir (Stewart, 1989: 35; Çam, 1997: 21).

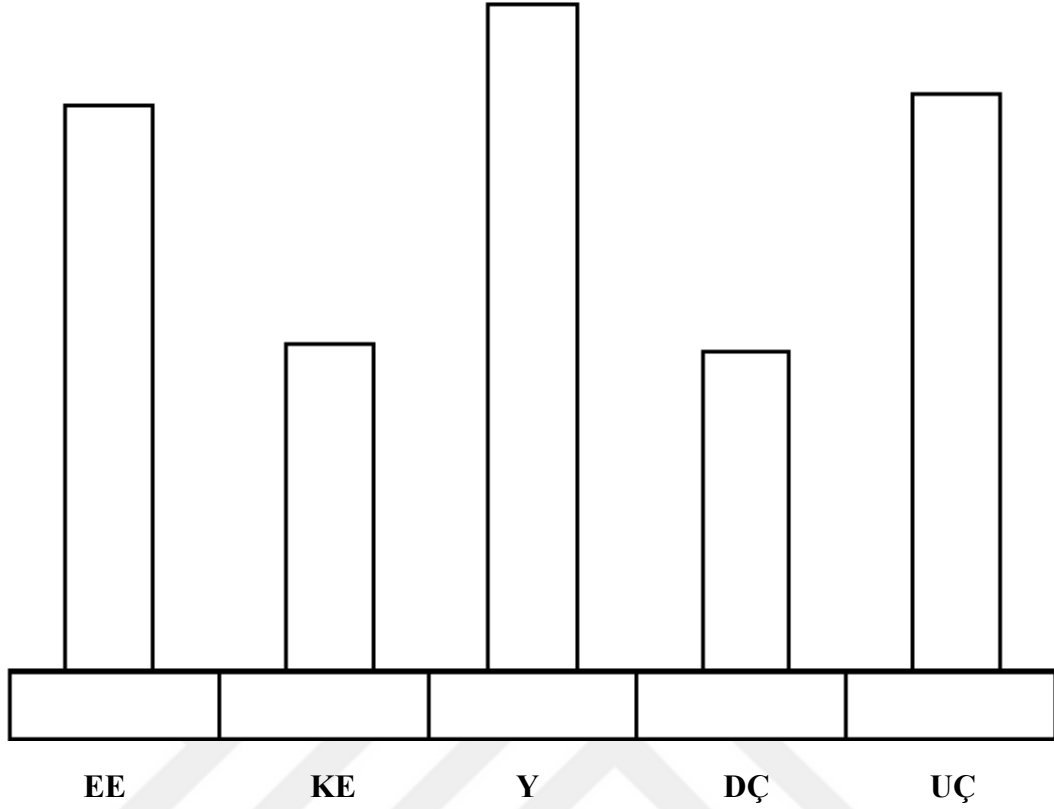
Kişideki ego durumları incelenirken tek yönlü bakılarak bir tanılama yapmak doğru sonuç doğurmamaktadır. Kişinin ego durum tanılmasını doğru yapabilmek için bakış açısındaki yaklaşımı çok yönlü düşünmek daha sağlıklı bir inceleme sonucuna varacaktır (Çam, 1997: 21).

2.4. Egogram ve Sabitlik Hipotezi

Egogram, fonksiyonel analizde kullanılan beş ego durumunun (Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Doğal Çocuk, Uygulu Çocuk) göreceli değişkenlik gösteren bireyin başkaları ile kurduğu ilişkide ortaya koyduğu enerjinin grafiğe dökülmüş halini ifade etmektedir. Bu grafik kişinin hangi ego durumunda ne kadar uyarıcı yoğunluk gönderdiğini göstermektedir. Kişinin nasıl bir frekansa sahip olduğunu da kolaylıkla görmek mümkündür. Hangi ego durumu fazla hangisi daha az bu durum grafik yolu ile görsel düzende görülmektedir (Akkoyun, 2001: 32).

Sabitlik Hipotezi, kişinin enerji miktarının farklı ego durumlarında kullanılmasına verilen addır. Bu hipotezin görevi ego durumları arasında hangi durumun enerjisini azaltacaksa onun tam tersi olan ego durumunu desteklemektedir. Yani kişinin enerjisi ego durumları arasında değişkenlik göstermektedir. Kişinin ego durum enerjisi egogram ile gösterilmektedir. Grafikte sütunların uzun olanı kişideki ego durum enerjisinin yüksek olduğunu, kısa olan sütunlar ise enerjinin düşük olduğunu ifade etmektedir. Aşağıdaki şekil 2.3, sütunlu grafikte beş ego durumunun enerji miktarını göstermektedir.

Şekil 2.3: Egogram

Kaynak: Dusay, 1972 akt: Stewart & Joines, 1987

Yukarıdaki egogram örneği, kişinin enerjisinin en yüksek olduğu ego durumu Yetişkin ego durumunda görülmektedir. Sonrasını takip eden ego durumu sırasıyla Eleştirel Ebeveyn ve Uygulu Çocuk ego durumları olarak görülmektedir. Kişideki en az enerjiye sahip olan ego durumları ise Koruyucu Ebeveyn ve Doğal Çocuk ego durumlarıdır.

2.5. Transaksiyon Türleri

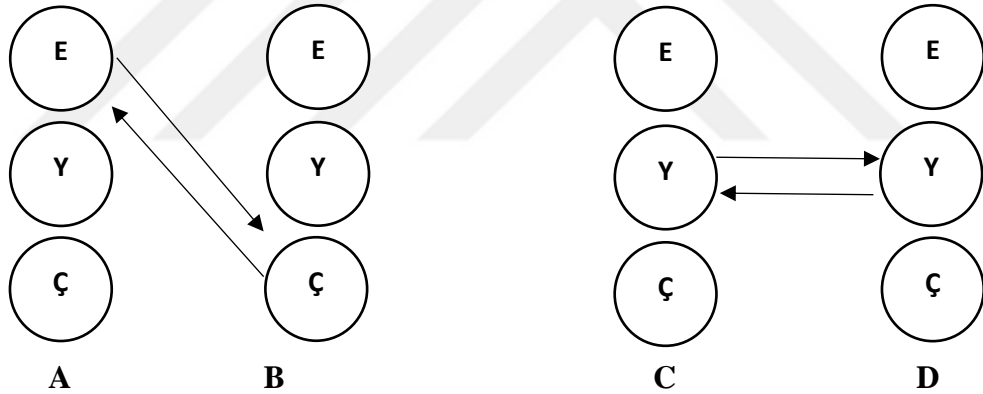
Kişiler arası iletişim aracı olarak bilinen, temelinde etkileşim birimlerini barındıran karşıdaki kişinin ego durumları arasından uyarıcı ve tepki gönderen iletişim aracına transaksion denilmektedir (Akkoyun, 2001: 37). Berne (1961), transaksioneli kişiler arası sosyal etkileşimi göstermenin en temel varlığını temsil eden birim olarak ele almaktadır. Transaksion türleri üç başlık altında toplanmaktadır:

2.5.1. Tamamlayıcı Transaksiyonlar

Kişilerin karşılıklı iletişimde buldukları esnada bir ego durumunu belirleyip karşıdaki kişiye uyarıcı gönderdikten sonra aynı ego durumunda geri dönüş tepkisi aldığı anda yönlerinin birbirleri ile tutarlılık gösterdiği transaksiyonlara verilen addır (Nelson - Jones, 1982: 68; Akkoyun, 2001: 38). Diğer bir adı da Paralel Transaksiyon diye geçmektedir. Bu şekilde bir dönüş sağlandığında iki kişi arasındaki iletişim devam etmektedir.

İki kişi arasında yaşanan Tamamlayıcı transaksyonda ilk düzeyde 9 farklı transaksiyon yaşanırken, ikinci düzeyde ise 25 farklı transaksiyon yaşanmaktadır. Birinci düzey transaksiyon yapısal analize tamamlayıcılık göstermekteyken, ikinci düzey ise fonksiyonel analize göre tamamlayıcılık göstermektedir (Akkoyun, 1998). Tamamlayıcı transaksiyon için örnekler aşağıdaki gibidir:

Şekil 2.4: İki Tamamlayıcı Transaksiyon (1. Düzey)

A: (Sert bir ses tonu ve kaşlar çatık)

E → Ç

- Yine geç kaldın.

B: (Boynu bükük zayıf bir ses tonu)

Ç → E

- Özür dilerim.

C: (Sakin bir ses tonu, gözlerde

merak ifadesi nötr bir yüz ifadesi)

Y → Y

- Yine geç kaldın.

D: (Sakin bir ses tonu, hafif bir baş

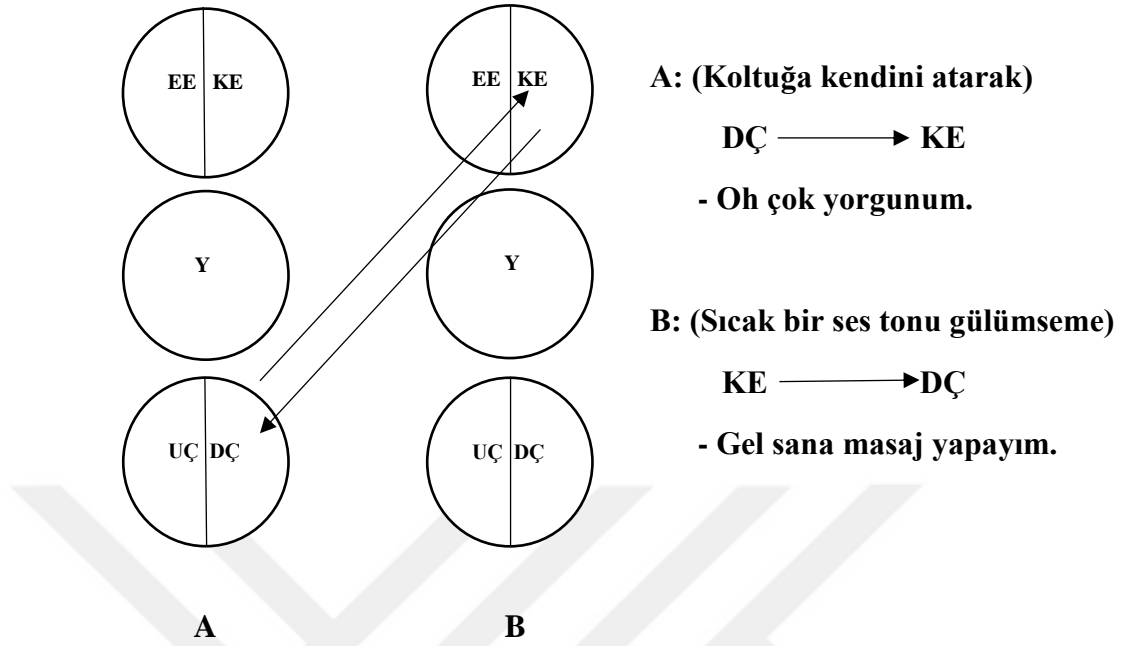
sallaması)

Y → Y

- Evet öyle.

Kaynak : Akkoyun, 2001:38.

Şekil 2.5: Tamamlayıcı Bir Transaksiyon (2. Düzey)

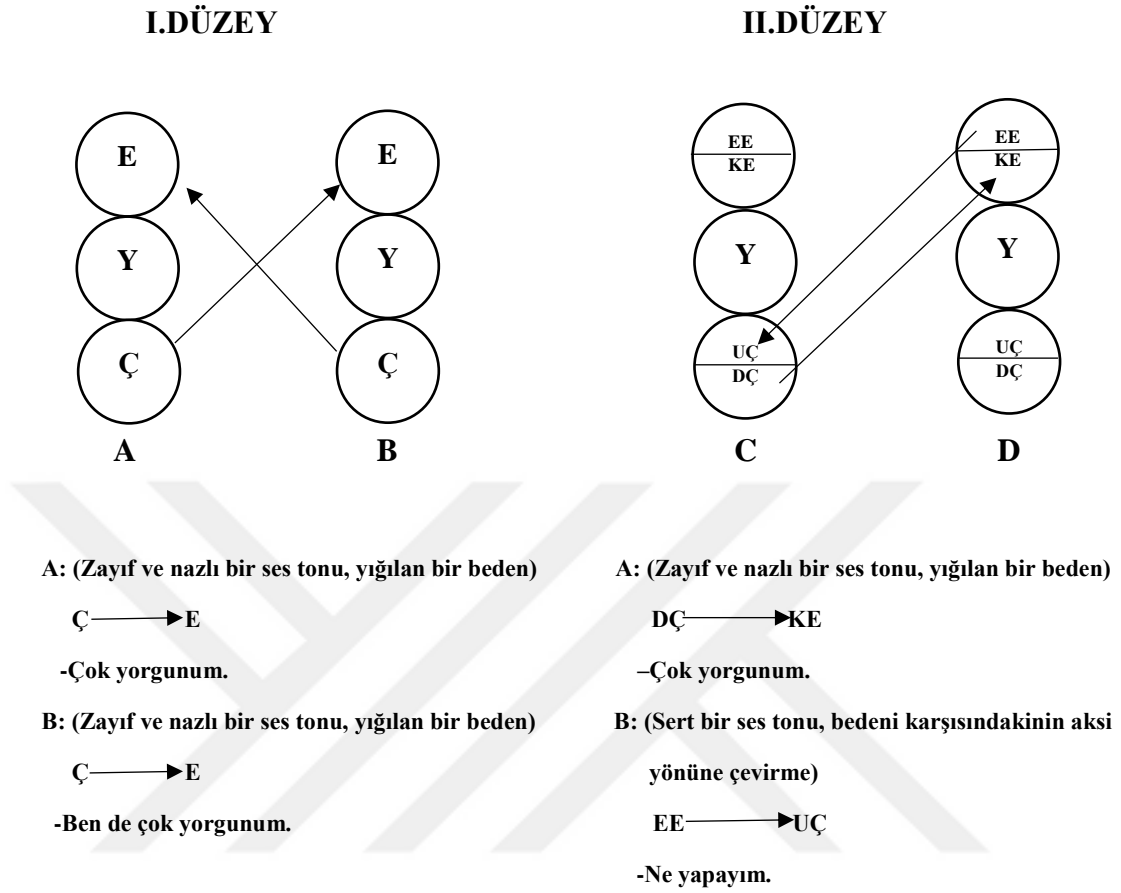

Kaynak: Akkoyun, 2001: 38.

2.5.2. Kapalı Transaksiyonlar

İki kişi arasındaki iletişimde birinin gönderdiği uyarıcı ego durumuna karşısındaki kişinin aynı ego durumundan dönüş yapmadığı transaksiyon biçimidir. Kişiler arasındaki iletişim aynı uyarıcı ego durumundan dönüş olmayınca iletişimi devam ettirmeleri güç hale gelmektedir. Bu durum iki kişinin iletişimde farklı yönlere ayrılmalarına sebep olmaktadır. Eğer kişiler iletişimlerini sürdürmek istiyorlarsa ego durumlarını gözden geçirmek zorundadırlar. Aksi takdirde bu şekilde anlaşmaları mümkün görünmemektedir (Akkoyun, 2001: 40). Kapalı transaksyonun diğer adı çapraz transaksiyon olarak da geçmektedir.

Şekil 2.6: Kapalı Transaksiyonlar

Kaynak: Akkoyun, 2001:40.

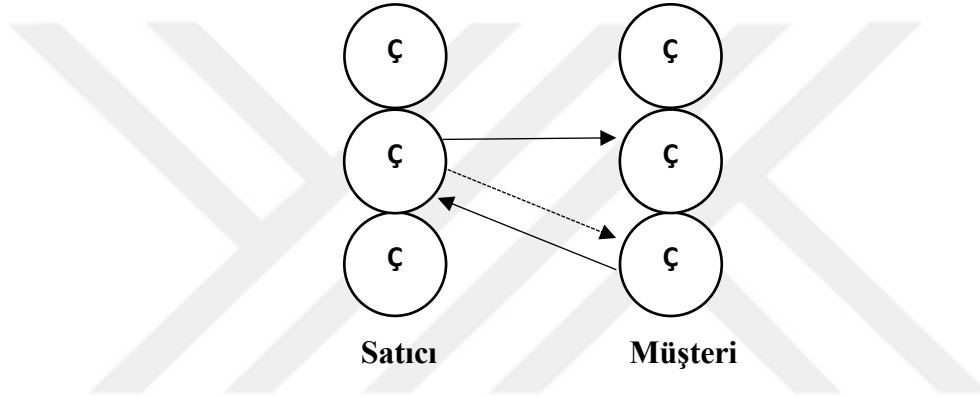
2.5.3. Gizil Transaksiyonlar

Bu transaksyon iletişimde karmaşık olarak ifade edilmektedir. Ego durumları arasındaki iletişimi, ön planda bütünleyici görünse de geri planda gizlilik arz etmektedir. Bu transaksyonda gönderilen mesaj iki düzeyle algılanmaktadır. Biri sosyal düzey diğeri psikolojik düzeydir. Sosyal düzeyin gönderdiği iletişim mesajı açıkça söylenen, gözlenebilen bir mesajdır. Psikolojik düzeyin gönderdiği iletişim mesajı ise sözlü ifade edilmeyen bir mesaj türüdür. Bu durum şunu ifade etmektedir: İki farklı ego durumunun kullanılması ve iki farklı iletişim mesajının gönderilmesi durumu karmaşık bir hale getirmektedir. Gizil transaksyonlar bünyesinde hem kapalı transaksyonu hem de tamamlayıcı transaksyonu barındırmaktadır. Kişiler arasında iletişim kopmamakta ama aynı ego durumunda kurdukları iletişimin haricinde gizli bir

ego durumundan da mesaj gönderdikleri görülmektedir (Akkoyun (2001: 41). Kişiler iletişim esnasında gizil transaksyon yaşıyorlar ise, bunun sonuçları psikolojik düzeye bağlanmaktadır. Şekil 2.7.' de kişilerin aralarındaki iletişimin mesaj okları düz çizgi ile gösteriliyorsa sosyal mesaj vermekte, kesik çizgi ile gösteriliyorsa psikolojik mesaj vermektedir.

Gizil transaksyonlarda kendi aralarında ikiye ayrılmaktadır. Üç ego durumun kullanıcıları Açısız Gizil Transaksyon, dört ego durumun kullanıcıları Dubleks Gizil Transaksyon başlıklarıdır.

Şekil 2.7: Açısız Gizil Transaksyon

Satıcı: (Gözler kısık, ağız yana doğru bükük, iğneleyici bir ses tonu)

Sosyal Düzeyde: Y → Y

-Bu en iyi malımız ama çok pahalı.

Psikolojik Düzeyde: Y → Ç

-“Sen bunu alamazsın.”

Müşteri: (Gergin bir yüz, seri el kol hareketleri)

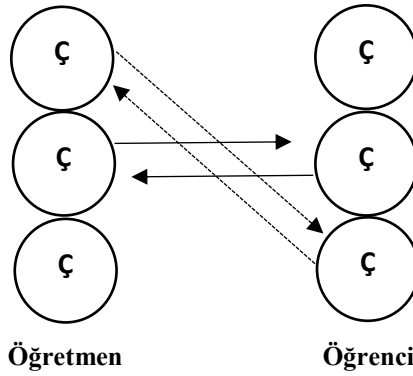
Sosyal Düzeyde: Ç → Y

-Tamam alıyorum.

Kaynak: Akkoyun, 2001:41.

Kişinin Açısız gizil transaksyonda hem sosyal düzeyi hem de psikolojik düzeyi mesaj olarak gönderdiğini görmekteyiz. Kişi gönderdiği uyarıcı ego durumunun karşısındaki kişi tarafından farklı bir egoda dönüş yaparak okların yönlerinin değişmesine sebep olmaktadır. Buna karşılık sosyal ve psikolojik düzey okları tek bir açıdan meydana gelmektedir. Bu durum kişinin beklentisini karşıladığından dolayı tamamlayıcı transaksyon meydana gelerek iletişimlerini devam ettirmektedir (Akkoyun, 2001: 42).

Şekil 2.8: Dupleks Gizil Transaksiyon

Öğretmen: (Sert bir ses tonu cümlelerin sonunda ses tonunda düşüş, çatık kaşlar)

Sosyal Düzeyde: Y → Y

-Ödevini yaptın mı?

Psikolojik Düzeyde: E → Ç

-“Yine yapmadın değil mi?”

Öğrenci: (Titrek bir ses tonu, başı yana eğme, omuzlarda çökme)

Sosyal Düzeyde: Y → Y

-Evet yaptım.

Psikolojik Düzeyde: Ç → E

-“Benden hiç hoşlanmıyorsun.”

Kaynak: Akkoyun, 2001:42

Yukarıdaki şekilde ise Dupleks gizil transaksyonunun sosyal düzeyi ile psikoloji düzeyi mesajları birbirini tamamlayıcı örnek sergilemektedir. Dupleks gizil transaksyonda sosyal düzey işitilen, psikolojik düzey ise hissedilen olarak tamamlayıcı transaksyon oluşturmaktadır. Kişiler arası iletişim sosyal ve psikolojik düzey olarak yol almıştır (Akkoyun, 2001: 42).

2.6. Yaşam Pozisyonları

Bu kavram “Yaşam Senaryoları” olarak da adlandırılmaktadır. Temelde kişinin psikolojik durumu ile bağlantılı olduğundan dolayı Transaksyonel Analize özgüdür. Bu yaşam senaryosu kişinin kendinin ve diğer kişilerin hayatlarını beyaz perdeye yansıtmış dramatik filme benzetmektedir (James & Jongeward, 1984).

Harris (1970) ile Dusay & Dusay (1979), yaşam pozisyonlarını çocukluk yıllarından gelen bir durum olarak açıklamaktadır. Çocukluk yıllarında yaşadığı durumlar karşısında çevresinden nasıl etkilenmiş ise aldığı kararlar o yönde “iyi” ya da “kötü” olarak adlandırılmaktadır (Dusay & Dusay, 1979). Bu durumun sonucu ise ileriki yaşamında senaryonun hangi rolüne bürüneceğini göstermektedir.

Harris (1970)’e göre, yaşam pozisyonları bir psikolojik durumdan ibarettir ve aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

- Ben iyi değilim – Sen iyisin
- Ben iyi değilim – Sen iyi değilsin
- Ben iyiyim – Sen iyi değilsin
- Ben iyiyim – Sen iyisin

2.7. Ego Durumları İle İlgili Yapılan Çalışmalar

2.7.1. Ego Durumları ile ilgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Arı (1989), üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmasında öğrencilerin ego durumlarını ve bu ego durumlarının atılganlıklarına ne tür bir etki sağlayacağını incelemiştir. Araştırma Selçuk Üniversitesi’nin farklı bölümlerindeki 397 öğrenci arasında yapılmıştır. Araştırma esnasında, “Ben Durumları Ölçeği”, “Rathus Atılganlık Envanteri” ve “Hacettepe Kişilik Envanteri” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ise, cinsiyetin Eleştirel Ebeveyn ve Doğal Çocuk ego durumlarında anlamlı değişikliğe yol açmadığı bulunmuştur. Ancak, kadınların Koruyucu Ebeveyn ve Uygulu Çocuk puanlarının erkeklere oranla anlamlı derecede yüksek olduğu belirtilmiştir. Erkeklerde ise Yetişkin ego durumu puanlarının kadınlara oranla yüksek olduğu tespit edilmiştir. Arı bu araştırma ile “Ben Durumları Ölçeği”nin geliştirilmesi sürecine de önemli katkı sağlamıştır.

Alisinanoğlu (1995), çalışmasında üniversite öğrencilerinin ego durumları ile anne-baba tutumlarını etkileyen değişkenlerin araştırmasını yapmıştır. Çalışma Ankara Üniversitesi’nde öğretimine devam eden farklı bölümlerdeki 172 genç üzerinde uygulanmıştır. “Sıfat Tarama Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” kullanılan ölçeklerdir. Çalışmanın analizinde ise, demokratik anne sıfatının Yetişkin ego durumu ile pozitif ilişki doğururken, Uygulu Çocuk ego durumu ile negatif bir sonuç doğurduğu saptanmıştır. Buna karşılık ilgisiz anne sıfatının Eleştirel Ebeveyn ve

Uygulu Çocuk arasında pozitif, Koruyucu Ebeveyn ego durumu arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler demokratik baba sıfatı algıları Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin ego puanları ile pozitif ilişkiliyken, Eleştirel Ebeveyn ve Uygulu Çocuk ego puanlarında tam tersi düşüş olduğu saptanmıştır. İlgisiz baba profilinde ise Koruyucu Ebeveyn ego durumu negatif görülürken, Eleştirel Ebeveyn ve Uygulu Çocuk ego durumları pozitif bir ilişkiyi işaret etmiştir.

Bacanlı ve Arı (1996), yaptıkları araştırmalar sonucunda yurtdışı menşeli olan bu ölçeklerin kültürel açıdan engel teşkil ettiği kanısına varmışlardır. İki araştırmacı Türkiye çerçevesine uygun hale getirerek, Türkiye’de ki çalışmalarda kullanılması için 95 sıfatlık bir ölçek geliştirmişlerdir. Geliştirilen bu ölçeğin adı, “TA Ben Durumları Ölçeği” olmuştur.

Akkoyun ve Bacanlı (1990) ‘nın yapmış oldukları çalışmada TA ego durumlarının Türkiye’de de işlevsel hale getirebilmek için “Sıfat Tarama Listesi” (Adjective Check List/ACL/STL) ni Türkçeye çevirmişlerdir. Bu ölçek 300 sıfattan oluşmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen ego durumlarının Türk versiyon sonuçları ile Amerikan versiyon sonuçları birbirine benzerlik göstermiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda “ACL Ego Durum Ölçeği” TA ego durumlarını tespit etmek için kullanılmaya uygun bulunmuştur.

Aydemir (1996), yapmış olduğu doktora çalışmasında çiftler arası evlilik ilişkilerini geliştirmek için hazırlanmış olduğu eğitim programının, eşlerin ego durumları ve çatışma düzeyleri üzerinde nasıl bir etki sağlayacağını incelemiştir. Çalışmanın deney grubunu 6 çift oluştururken, kontrol grubunu ise 5 çift oluşturmuştur. Çiftlere uygulanacak olan programlar çalışmanın hem öncesini hem de sonrasını oluşturmuştur. Kullanılan ölçekler ise “Evlilik Yaşamı Ölçeği”, “Evlilik Yaşamı Anketi” ve “Ego Durumları Ölçeği” olmak üzere üç test uygulanmıştır. Ölçekler deney grubundaki çiftlere ön-test olarak sunulmuştur. Çiftler bu programa 3 saat süre ile 7 hafta boyunca katılım göstermişlerdir. İkinci grup olan kontrol grubu bu süre zarfında herhangi bir katılım sağlamamıştır. Sadece çalışmanın biteceği son hafta son-test uygulaması yapılmıştır. Analiz sonuçlarında ise, çiftlerin evlilik ilişkilerini geliştirme programına katılım sağlamaları evlilik çatışmalarında ve ego durumlarında herhangi bir fark oluşturmamıştır. Sadece deney grubundaki çiftlerin Yetişkin ego durumunun olumlu bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Çam (1997), yapmış olduğu çalışmasında öğretmen adaylarının iletişim konusundaki ilişkilerini geliştirmek için uygulanan programda ego durum puanları ile problem çözme konusundaki algılarını incelemiştir. Araştırmanın modelini ön-test ve son-test oluşturmaktadır. 14 kişi deney grubunda yer alırken, 16 kişi ise kontrol grubunda yer almıştır. Araştırmanın ölçeği “Sıfat Tarama Listesi” ve “Problem Tarama Envanteri” oluşturmuştur. Çalışmaya başlamadan 10 gün öncesinde gruplara ön-test çalışması uygulanmıştır. Sonrasında çalışmanın sonlandığı haftada gruplara son-test çalışması uygulanmıştır. Çalışma sırasında deney grubuna 12 haftalık bir programda 1,5 ile 2 saatlik süre zarfında bir çalışma programı uygulanırken, kontrol grubu bu süre zarfında bekletilmiştir. Çalışma sonucunda her iki grupta ön-test ve son-test analiz sonuçları aritmetik ortalama ve standart sapma puanları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, öğretmen adaylarının iletişim ilişkilerini geliştirme programının Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin ve Uygulu Çocuk ego durum puanlarının ve problem çözme algıları açısından olumlu bir etkiye sahipken, Doğal Çocuk ego durum puanlarında ise hiçbir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Aşılı (2001), çalışmasında üniversite öğrencilerinin ego durumları ile cinsiyet rolleri arasında bulunan ilişkiyi baz almıştır. Çalışma, Selçuk Üniversitesi’nde 3. ve 4. sınıfı okuyan farklı bölümlerdeki öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın ölçeğini “Ego Durum Ölçeği” ve “Cinsiyet Rolü Envanteri” oluşturmuştur. Yapılan analizler sonucunda daha çok erkek cinsiyet rolü taşıyan erkek ve kadınların normal bireylere göre daha çok Eleştirel Ebeveyn olduğu gözlenmiş, daha feminen cinsiyet rolü taşıyan erkek ve kadınların ise Koruyucu Ebeveyn taraflarının daha ağır bastığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bir başka sonucu olarak erkek öğrencilerin Eleştirel Ebeveyn ve Yetişkin ego durumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Koruyucu Ebeveyn ve Doğal Çocuk ego durumlarının erkek öğrencilerde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Akbağ ve Deniz (2003), yapmış olduğu çalışmanın konusu öğretim elemanlarının ve öğretmen adaylarının ideal olan öğrenci ve öğretim elemanlarının, var olan öğrenci ve öğretim elemanlarının algılarının karşılaştırılması üzerine bir çalışma olmuştur. Araştırma Marmara Üniversitesi’nde 345 kişi üzerinde denenmiştir. Bunların 312 kişisini üniversitede öğretim gören öğretmen adayları oluştururken, 33 kişisini üniversitede ders veren eğitimciler oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçek ise “Ego Durumları Ölçeği” olmuştur. Yapılan analizler sonucunda, mevcut öğretim

elemanı ve öğretmen adaylarının ikisinin de ideallik algıları birbirine benzer olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğretim elemanları var olan öğrenciyi Çocuk Ego durumuna daha yakın tespit ederken, öğretmen adayları var olan öğretim elemanlarını Ebeveyn ego duruma daha yakın olarak tespit etmişlerdir.

2.7.2. Ego Durumları ile ilgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Williams (1978), yapmış olduğu bir araştırmasında 300 sıfattan oluşmakta olan “Sıfat Tarama Listesi” ni 50’si erkek, 50’si kadın olmak üzere 100 üniversite öğrencisi üzerinde uygulamıştır. Amaç, bütün öğrencilerin egogram profillerini çıkartmaktır. Analiz sonuçlarına bakıldığında kadın ve erkekler arasındaki egogram profillerinde bariz bir farkın oluşmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmanın gelişiminde ruhsal açıdan herhangi bir sorunu olmayan bireylerin egogram örnekleri ile üniversite öğrencilerinin egogram örnekleri karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda normal olması gereken Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn ve Uygulu Çocuk ego durumlarının yüksek olduğu tespit edilirken, Yetişkin ve Doğal Çocuk ego durumlarının düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Price (1975), ego durumlarını ölçmek için beşli likert tipi ölçek çalışmasında bulunarak bu ölçeği geliştirmeye çalışmıştır. Ölçeğin amacı kişilerin bütün ego durumlarını seri ve doğru bir sonuçla belirlemek için hazırlanmıştır. Ölçeğe verilen ad literatür de “Price Psişik Enerji Profili” olarak geçmektedir. Price’ın bu ölçeği geliştirme amacı ise o tarihte kullanılan diğer ölçeklerin fazla zaman aldığından dolayı zaman kaybı olarak belirtilmektedir. Ölçeğin geçerliliği de güvenilirliği de test edilmiş olup, ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğu tespit edilmiştir.

Heyer (1987)’de, diğerleri gibi ego durumlarının geçerliliğini kanıtlamak için “Heyer Ego Durumları Kişilik Profili” adlı ölçeği oluşturmuştur. Amaç, ego durumlarının genel anlamda ölçülebilir bir durum olduğunu kanıtlamaktır. Yapılan analizler deney olarak incelenmiş, genel bireylere ulaşmamıştır. Dolayısıyla Heyer kendi hipotezini kanıtlamak ve bunu genelledebilmek için 1400 kişi üzerinde değerlendirmiştir. Sonuç olarak kendi hipotezini doğruluğa kavuşturduğunu ve TA’nın uluslararası kullanıma sahip olduğunu belirtmiştir (Morris, 2006: 56).

Talob (1994: 197-205), araştırmasında transaksyonel analizden yararlanarak, Filipinli üniversite öğrencileri üzerinde bir çalışma yapmıştır. Çalışma, öğrencilerin kişisel ve sosyal uyumlarında bir artışın gerçekleşmesi için hazırlanmış bir çalışmadır.

Araştırmaya 146 öğrenci katılım göstererek zihinsel yetenek testini uygulamıştır. Önce öğrencileri zihinsel yeteneği düşük ve yüksek olarak gruplandırmışlardır. Sonra öğrencileri TA kuramına uygun ve geleneksel kurama uygun olarak iki grupta toplamışlardır. Öğrencilerin kişiliğe ilişkin seviyeleri “California Kişilik Envanteri” ile ölçülmüştür. Çalışma 16 saatlik bir programla birbirini izleyen iki hafta sonu boyunca uygulanmıştır. Çalışmanın analizinde çıkan sonuç öğrencilerin zihinsel yeteneğin etkisi altında kalmaksızın TA grubu öğrencilerinin uyum puanları geleneksel gruptaki öğrencilere oranla anlamlı bir artış olduğu gözlenmiştir. Zihinsel yeteneğin uyum konusunu etkilediği söylenememiştir. Ancak, TA kuramının öğrencilerin uyumlarını artırma konusunda etkisinin olduğu söylenmiştir.

Emerson & arkadaşlarının (1994: 109-113), yapmış oldukları bir çalışmada TA ego durumlarının yapı geçerliliğini kanıtlamak için bir üniversitenin danışma merkezinde uygulanmıştır. Çalışma 160 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bunların 65’ini terapi alan öğrenciler, 95’ini terapi almayan öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrenciler “Sıfat Tarama Listesi” ve “Kısa Semptom Envanteri” olmak üzere iki teste tabi olmuşlardır. Analiz sonuçları ise, Eleştirel Ebeveyn harici diğer ego durumlarının psikolojik sorunla anlamlı bir ilişki kurduğu tespit edilmiştir. Her iki grubun da ego durum puanları karşılaştırılmış, terapi alan öğrencilerin psikolojik sorunları olan grup olarak Eleştirel Ebeveyn ve Uygulu Çocuk puanlarının yüksek, Koruyucu Ebeveyn ve Doğal Çocuk puanlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Yetişkin ego durumunda ise herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Terapi sonucunda varılan puanların karşılaştırılması ise, terapi alan grubun diğer gruba oranla Eleştirel Ebeveyn ve Uygulu Çocuk ego durumundaki puanların anlamlı düşüş sergilemesi, Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin ego durumundaki puanların ise anlamlı artış olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla terapinin psikolojik sorun giderme konusunda faydalı bir çalışma olduğu tespit edilmiştir.

Watson (1996), yapmış olduğu araştırmasında “Bekâr genç yetişkinlerin ego durumları ve aşk tutumları arasındaki ilişki” nin olup olmadığını tespit etmiştir. Çalışmada TA ego durumları ile aşk yaklaşımları (Eros, Ludus ve Storge) arasında herhangi bir ilişkinin varlığını incelemiştir. Yapılan çalışmaya 184 bekâr birey katılım sağlamıştır. Yaş aralıkları 18-22 olan 93’ü kadın, 91’i erkek katılımcı bulunmuştur. Ölçüm aracı olarak “Aşk Tutum Ölçeği” ve “Sıfat Tarama Listesi” kullanılmıştır. Çalışmanın analiz sonuçlarında ise, aşk tutumları ve ego durumları arasında herhangi

bir ilişki bulunmamıştır. Ego durumlarında kadınların Koruyucu Ebeveyn ego durumlarının erkeklere oranla anlamlı bir biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerde ise, Yetişkin ve Doğal Çocuk ego durumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

2.8. Eric Berne'in Hayatı

Transaksiyonel Analiz Kuramı'nın öncüsü olan Eric Berne (1910-1970), Kanada'da dünyaya gelmiştir. Montreal Mc Gill Üniversitesi'ni 1935 yılında bitirdikten sonra ABD vatandaşı olmuş ve ABD'ne yerleşerek Yale Üniversitesi'nde psikiyatrist olarak çalışmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ABD ordusuna katılmış ve 1943-1946 yılları arasında grup terapileri ile ilgilenmiştir. Savaş sonrası ordudan ayrılarak, Erik Erikson ile psikanaliz çalışmalarına devam etmiştir. Savaş sonrası psikanaliz eğitimine devam ederek okulunu bitirmiş olmasına rağmen, Psikanaliz Enstitüsü'ne yapmış olduğu üyelik başvurusu reddedilmiştir. Berne, 1957 yılında "Grup Terapisinde Yeni Bir Yaklaşım" başlığını taşıyan makalesiyle TA Kuramı'nı açıklamıştır. En temel yapıtı ise 1961 yılında yayınladığı "Transactional Analysis in Psychotherapy" adlı yapıtı olmuştur. Berne göre TA kuramı, insanı olumlu olarak ele alan insancıl bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bilimsel literatürde "Etkileşim Analizi" adı altında incelenen "Transaksiyonel Analiz (TA)", insanın kişilik yapısını ego durumlarına dayalı olarak yapısal ve fonksiyonel olarak analiz eden, kişiler arası iletişimlerde kişinin hangi ego durumlarını kullandığını, bunun iletişime nasıl yansıdığını, ne tarz temas iletileri, psikolojik oyunlar ve senaryolarla yaşamını sürdürdüğünü açıklayan bir kuramdır (Çatak, 2012: 2).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARATICILIK

Yaratıcılık, Latin kökenli “Creare” olarak yazılan bir kelime olup, İngilizce karşılığı “Creativity”, Almanca’da ise “Kreativitaet” olarak bilinmektedir. Anlam olarak Türkçe karşılığı ise, “doğurmak, yaratmak” olarak ifade edilmektedir. Yaratıcılık bir başka anlam olarak bünyesinde dinamik bir süreci de muhafaza etmektedir (San ve Güler, 2004: 1). Türkçe’de bir ikinci anlam daha taşımaktadır. O da “Ürün” anlamıdır. Fakat Türkçe’deki ürün anlamı ile batı dillerindeki ürün anlamı çok farklıdır. Batıdaki anlam, alışagelmış yollarla ve sürekli olarak aynı şeylerin aynı şekilde üzerine bir şeyler konulmadan üretilerek ortaya konulması anlamı taşımaktadır. Türkçe karşılığı ise, dinamik bir yapıya sahip sürekli kendini yenileyen, yeni ürünler ve yeni fikirler ortaya koyarak ilerlemektir. Ürün olarak adlandırılan şey hem gözle görülebilen bir madde hem de fikir ve düşüncenin ortaya koyduğu bir ürün olarak bilinmektedir.

Yaratıcılığın temeli çocukluk döneminden gelmektedir. Kişinin fiziksel, sosyal ve sanatsal alanlara olan eğilimini ebeveynleri çocuk yaşta fark edip okul eğitimi için ona göre bir yönlendirme yapması gerekmektedir. Çocuğun yaratıcılığını ve yeteneğini rahat dışa vurabilmesi için doğru yönlendirme yapılması gerekmektedir. Kişinin yaratıcılığını fark edebilmesi için de iyi bir ortam hazırlanmalıdır. Olumlu bir ortamın oluşumu ve verilen fırsatın niteliği kişinin yaratıcılığının geliştirmesinde önemli bir yer tutmaktadır (Argun, 2004: 1).

Hızlı değişen çevre koşullarına ayak uydurabilmek için her ortamda alınacak örgüt kararlarının hızlı ve farklı fikirler olmasıyla birlikte daha hızlı sorun çözmeye odaklı olması gerekmektedir. Örgütsel yaratıcılığı, örgütün temel yapı taşı olduğunu iddia eden (Kwasniewska & Necka, 2004: 187), yaratıcılığı her türlü örgüt içinden ve dışından gelebilecek olan değişim noktasına yoğunlaşmak olarak açıklamışlardır. Bu iki düşünürü göre meydana gelebilecek olan değişimlerin cevaplanabilmeleri için çok farklı yaratıcı düşünceler ortaya koyarak, gelişime ayak uydurmak gerekmektedir. Dolayısıyla rekabetin fazla olduğu bir dünyada iyinin de daha iyisi olmak için örgüt içinde yaratıcılığı teşvik programları yapılmalıdır.

Yaratıcı bir fikrin ortaya atılmasından sonra hızlı bir şekilde uygulanarak hayata geçirilmesi yeni fikirlerin ve yaratıcı icatların temeline inmeye yol açmaktadır. Yani

yaratıcılıktan doğan fikirlerin temelini yeni düşünceler ve yaratıcı icatlar oluşturmuş olmaktadır (Eren, 1982: 17). Dolayısıyla en yoğun değişimi iş dünyasında hissettiğimiz için üretim yapan örgütlerin sorumlulukları yeni ve pahalı ürünler üretmek dışında, pazardaki değişimi doğru algılayıp daha pratik daha hızlı sonuçlar veren bulgularla işi yöneterek sektörde öncü olabilmektir (Whatmore, 1999: 10). Bu değişimin meydana gelebilmesi için örgüt çalışanlarının kendi yaratıcılıklarını diğer çalışma arkadaşlarının yaratıcı fikirleri ile birleştirerek bir bütün oluşturmaktadır. Bununla birlikte örgütün çalışanlarının yaratıcılığını ortaya çıkarmaya zemin hazırlaması ve yaratıcı fikirleri uygulamaya geçirmesi gerekmektedir (Genç, 2007: 291). Yaratıcılığın örgüt içerisinde gelişme göstermesine ortam sağlanmasında yöneticilerin inisiyatifi olmalıdır. Örgütler her zaman değişen çevre koşullarını göz önünde bulundurarak çalışanların yaratıcılıklarını her daim güncel tutmak için ortam sağlama bilincinde olmaları gerekmektedir. Bir takım araştırmalara bakıldığında yaratıcı özelliklere sahip olan işin çalışanların verimliliklerinin ve motivasyonlarının artmasında büyük katkısı olduğunu tespit edilmiştir (Chang & Chiang, 2007: 2). Bunun sonucunda, birçok örgütün yaratıcılık konusunda örgüt içerisinde belirli stratejiler belirlemesine yol açmıştır.

3.1. Yaratıcılık Tanımı ve Kapsamı

Yaratıcılığı, farklı şeyleri kendine has bir şekilde geliştirmek, hiç olmayan bir şeyi ortaya koymak, herkesin ilgisini çekmeyi başarmak olarak yorumlayabiliriz. Yaratıcılık herkeste olan bir yetenektir. Kişinin günlük hayatında kullandığı ya da daha bilimsel boyutta ortaya koyduğu bir davranış şeklidir (Aral vd., 2006: 1). Yaratıcılık, kişide doğuştan oluşan gizli bir oluşum olarak bilinmektedir. Kişinin yeteneğini yaratıcılığa dönüştürmesi, yeniliğe açık ve orijinal fikirler üretmesi, farklı bir icat geliştirmesi gibi kavramları kapsamaktadır (Çakmak, 2010: 1; Reinartz & Saffert, 2013: 108).

Yaratıcılığın tarihsel durumuna bakıldığında 1950 öncesi ve sonrası olarak iki çağa bölünmüştür. 1950 öncesi çalışmalar yaratıcılık kavramına pek bir şey kazandırmamıştır. Freud ve Jung yaratıcılığa ait çalışmalar yapmışlar ama detaya inememişlerdir. Düşünürlerin odaklandıkları konular birbirinden farklı olmuştur. Bazıları yeteneğe, bazıları zekâyâ ve bazıları da algıya yoğunlaşmıştır (Kaufman, 2009: 9-10). 1950 sonrası araştırmalar ise daha yoğun ve faydalı olmuştur. Özellikle 1970 sonrası yıllarda yaratıcılığın tanımı “hiç görülmemiş, farklı bir ürün” olarak

yapılmıştır. Yaratıcılık, yenilik, yeni buluş ve yetenek gibi kavramlarla özdeşleşmiştir. Ortaya çıkan yaratıcılığın ise toplumda farklılık uyandırması ve toplum tarafından kabul görmesi gerekmektedir (Sawyer, 2003: 20). Yaratıcılığa geleneksel ve çağdaş bakış açısı olarak iki gözle bakılmaktadır. Geleneksel bakış açısı yaratıcılığı olağan üstü yetenekleri olan kişilere ait bir kavram olarak yorumlamaktadır. Bu bakış açısı çevresel faktörlerin etkisini göz ardı etmektedir. Çağdaş bakış açısı tam tersi düşünmektedir. Her insanın kendine göre belli bir yeteneği olduğunu ve bunu yaratıcılığa dönüştürebildiğini savunmaktadır. Çevre faktörünün de geleneksel bakış açısına göre tersini ifade etmektedir. Sosyal çevrenin yaratıcılığı etkileme oranının büyük olduğu ifade edilmektedir (Amabile, 1996: 1). Bundan yola çıkarak çağdaş bakış açısı, kişilere karşı yaratıcılıklarını ortaya koymaları için cesaret verilir ve uygun bir ortam sağlanırsa, yaratıcılıklarını en iyi şekilde sergileyecekleri kaçınılmaz bir gerçek olacaktır. Bir diğer konu ise sanatsal yetenekler, bu konu herkes için aynı seviyede yetenekli olunacak anlamına gelmemektedir. Çünkü sanatsal faaliyetler tamamıyla ilgi ve alakanın başka bir boyut ile ilgilenmektedir (Naktiyok, 2004: 163)

Yaratıcılıkla ilgili birçok bilim insanı ve kuramcı tarafından tanımlar yapılmıştır. Birçok kişinin tanımındaki kavramlar benzerlik göstermesine rağmen ortak bir tanım elde edilememiştir. Aşağıda yaratıcılığın içeriğini daha iyi anlayabilmek adına birkaç tanımlamaya yer verilmektedir.

- Yaratıcılık, herkesin gördüğü bir şeye farklı bir açıdan bakabilmek, farklı yöntemler ve düşünme biçimi kullanarak olmayan bir ürünü meydana getirmektir (Genç, 2004: 272).
- Mike Vance'e göre yaratıcılık, yeni bir ürün ortaya koyarken, eski bir ürün ya da fikrinde elden geçirilerek yenilenmesidir (Bentley, 2004: 87).
- Teknoloji ile birlikte hızlı gelişime ev sahipliği yapan toplumlardaki kişilerin gelişime ayak uydurabilmeleri, yeni fikirler ve ürünler meydana getirebilmeleri gerekmektedir. Kişinin kendisini rahat bir şekilde ifade edebilmesi, teknolojiye en iyi şekilde uyum sağlaması için mutlak olanakların ve ortamın oluşturulması yaratıcılığa büyük fayda sağlayacaktır (Argun, 2012: 1).
- Yaratıcılık, orijinal bir fikir ve ürün ortaya koyma becerisi olarak da yorumlanmaktadır (Beghetto & Kaufman, 2013: 12).

- Yaratıcılık, örgüt içerisinde çalışma performansının büyük bir bölümünü etki altına alma rolünü de üstlenmektedir (Gong, Zhou & Chang, 2013: 444).
- Yaratıcılık, kişide bulunan potansiyel bir gücün uygun ortam bularak dışa yansması ve meydana gelen ürünün topluma fayda sağlamasıdır (Rouquette, 1992: 14).
- Yaratıcılık, her zaman yeni ürün meydana getirmek değil, var olan bir ürünü yeni fikir ve objelerle yeniden, farklı bir biçimde faydalı hale getirmek olarak da tanımlanmaktadır (Jones, 2004: 410).

Yaratıcılık ile ilgili tanımları bir araya toplayıp birleştirdiğimizde ortaya çıkan sonuç yaratıcılığın, yeni bir fikirden oluştuğunu, kişinin kendine has düşüncesi olduğunu, var olan bir ürünü geliştirmek için çabaladığını, kişinin bakış açısını farklı bir yöne çekmesini ve en önemlisi başkaları tarafından kabul gören bir ürün ortaya çıkarabilmesidir (Kaplan ve Ercan, 2011: 768; Torrance, 1993: 232).

Kişideki yaratıcılığın bir şekilde fark edilip, ona göre o kişiyi teşvik etmek ve o kişiye fayda sağlayacak ortamın hazırlanması gerekmektedir. Dolayısıyla kişinin yaratıcı olunması istenirken yaratıcılığı ne yönde bunu da tespit edip doğru yönlendirmek gerekmektedir (Kerse, 2013: 41).

Örgütler bile yaratıcı çalışanı ön planda tutmaktadır. Yaratıcı düşünen ve üreten eleman her zaman için örgütün gelişim sürecine çok daha faydalı olmaktadır. Bu kapasitedeki kişilerin örgütü yeniliklerle birlikte daha başarılı ve büyük bir konuma getirmesi beklenmektedir (Kapu ve Baştürk, 2009: 524).

Yaratıcılık duygusal ve düşünsel bağlamda da faaliyetini sürdürebilen bir kavram olarak bilinmektedir. Yaratıcı düşünen bir kapasiteye sahip kişiler etraflarına karşı daha dikkatlidirler. Başkalarının değerlerini hemen tespit edip onların değerlerine sahip çıkarak onları desteklemektedirler (Erdoğan, 2006: 62).

Yaratıcılığı tersten düşündüğümüzde ise şöyle bir bakış açısı oluşmaktadır: Ortaya çıkan her yeni fikrin veya icadın, ürünün vs. merkezinde yatan yaratıcılıktan doğan yeni düşünce ve fikirlerin oluştuğunu görmemiz mümkündür (Balay, 2010: 44).

Yaratıcılığın sadece çılgın fikirlere sahip kişilerin ortaya koyduğu ürünler olarak görülmesi doğru bir yaklaşım değildir. Bu şekilde düşünmek diğer kişilerin yaratıcılıklarının körelmesine ve gelişiminin durmasına sebep olmaktadır. Yaratıcılık,

bireylerin fikir ve düşüncelerinin farklı bir biçimde ortaya koyduğu süreç olarak yorumlanmaktadır (Aksüzek, 2008: 26).

Her kişinin yaratıcılık kapasitesi farklıdır. Kimi günlük yaşantıyı kolaylaştıracak icatlar geliştirmektedir. Kimi sanat alanında yaratıcılığını ortaya koymaktadır. Kimi dünyayı değiştirecek buluşlar meydana getirmektedir. Dolayısıyla yaratıcılık düşüncesi veya kapasitesi yüksek olan kişiler diğerlerine oranla daha farklı bakış açısına sahip kişilerdir. Yeteneğini ortaya koyma biçimi ve amacı diğerlerine göre çok daha farklı bakış açısıyla yaklaşmaktadır (Balay, 2010: 47).

3.2. Bireysel ve Örgütsel Yaratıcılığın Önemi

Teknolojinin hızla ilerlediği günümüz bilgi çağında sadece bilgi yeterli olmamaktadır. Bunun yanı sıra bireyler yaratıcılıklarını da geliştirip sergilemek zorundadır. İşletmelerin rekabet üstünlüğünü sağlayabilmek için tüketicinin talebine farklı yönden cevap vermesi gerekmektedir. Bu da yaratıcı düşünen ve yaratıcılığını geliştirmiş iyi bir ekiple olmaktadır. Yaratıcı ve yenilikçi genç ekipler işletmeyi daha ileri götürmektedir. Tüketicinin istek ve arzularını kayda alıp değerlendirip ona göre bir yol haritası belirlenmektedir. Ön görüleri sağlam, tüketicinin neyi istediğini bilen yaratıcı düşünen bir ekibin başarısından pay alması kaçınılmaz bir gerçek olmaktadır. Günümüzdeki işletmelerin bu sonuçlardan dolayı yaratıcı ve yenilikçi düşünen bir ekibe yer vermesi işletmenin gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla tüketici her zaman yenilikçi bir bakış açısı olan ve yaratıcılığı yüksek olan çözüm odaklı davranış sergileyen taleplerde bulunmaktadır (Aksüzek, 2008: 28).

Yapılan araştırma sonuçlarından edinilen bilgilere göre, işletmelerin sürekliliğini sağlamaları ve değişerek büyümeleri için yaratıcılıklarını geliştirmeleri şart olarak görülmektedir (Dayan vd., 2013: 223). İşletmenin piyasada en iyi olma arzusu, tüketici bilincinin gelişmesi, teknoloji ile birlikte toplumun bakış açısının da değişmesi bütün bunların bağlandığı sonuç yaratıcılığa önem kazandıran faktörler haline gelmektedir (Marangoz, 2012: 39).

İşletmelerde çalışan bireylerin yaratıcılıklarını geliştirebilmeleri için işverenin yaratıcılığı destekleyici programlar oluşturması, seminerlerin verilmesi ve uygun ortamın sağlanması gerekmektedir. Bireylerin yaratıcı fikir ve ürünlerini rahat bir ortamda geliştirmeleri için işletmelerin desteği büyük önem arz etmektedir (Çekmecelioğlu ve Eren, 2007: 25). Bu gibi rahat ortamlar kişinin yaratıcılığını

geliştirmesinin yanı sıra işletmeyi benimseyip oluşacak sorunlara da çözüm üretmeyi kendisine bir görev bilmektedir. Bunun sonucunda ise işletmenin gelişimi kaçınılmaz olacaktır.

Basadur (1994) yenilikçilik ile ilgili dört aşamalı bir süreçten bahsetmiştir:

- Ürün meydana getirebilmek için tüketicinin talebinin ne olduğunu tespit etmek,
- Talebi alıp sorunun ne olduğunu bulup yeni fikirler üretmeye başlamak,
- Fikir ve icadı bir plan haline getirmek,
- Son aşamada yapılan planın ve yeni ürünün kabul ettirilmesi ve uygulamaya konulmasıdır (Yahyağil, 2001: 26).

Bireysel yaratıcılığa sahip olan kişilerin ruhlarında merak, sabır ve serüvencilik yatmaktadır. Kişi kendisindeki bu üç özelle birlikte yeni bir fikir, buluş veya bir ürün meydana getirmektedir. Üç özelliğinde yanı sıra ARGE çalışması yaparak kimsenin fark edemediği ya da göremediği bir noktayı görüp bunu kendi bakış açısıyla yeni bir ürün haline getirip fırsata çevirmek ve tüketiciye kabul ettirmek gerekmektedir (Üstündağ, 2002: 31).

İşletmeler için yaratıcılık büyük önem arz etmektedir. Bireylerin rahat ve hoşgörülü bir ortamda diğer kişilerle ekip olarak yapacağı fikir alışverişinin işletmenin gelişimine büyük fayda sağlayacaktır. Kişiler fikirlerini paylaşırken birbirlerinden etkilenecek ortaya koydukları farklı düşünceler işletmenin yaratıcılık konusunda gelişme göstermesine yol açacaktır. Bireylerin yaratıcılıklarını geliştirmeleri için özendirici ortamlar oluşturulması gerekmektedir (Yılmaz ve Karahan, 2010:147).

Yaratıcılığın işletmeler açısından bir diğer önemi ise, kriz anlarında ortaya konulacak yeni fikirlerin, sorunu çözüm noktasına getirip, işletmenin bu sorundan kısa zamanda kurtulmasıdır. Kriz anları için her zaman yaratıcı bir fikrin, bir B planının olması gerekmektedir. İşletmenin bu noktada ayakta kalabilmesi ve direnç göstermesi için bunun olması gerekmektedir (Çelebi, 2009: 30).

3.3. Yaratıcı Düşünme Kuramları

3.3.1. Psikoanalitik Yaratıcı Düşünme Kuramı

Bu kuram Sigmund Freud'un ortaya çıkardığı daha sonrasında ise Ernest Kris ve Lawrence Kubie tarafından geliştirilen bir yaklaşım olmuştur. Kuramın amacı yaratıcılığın temelini oluşturmaktır.

Psikoanalitik kuram, kişinin yaratıcılığının psikolojik bir içgüdü sayesinde meydana geldiğini savunmaktadır. Kişinin iç dünyasında oluşan fikirlerin, hızlı enerji sonucunda çılgın bir serüvene dönüşmesinin topluma fayda sağlayacak bir ürün haline gelmektedir.

Psikoanalitik kuram, kişinin yaratıcılık konusunda önüne konulacak engel onu psikolojik açıdan korkulara kapılmasına neden olacağından dolayı kendini iç dünyasına çekmesine sebep olacaktır. Dolayısıyla kişinin psikolojik açıdan yaratıcılığı engellenmiş ve köreltilmiş olacaktır. Bu kuram tam da bu konuyla ilgilenmektedir. Kişinin iç dünyası ile ilgili süreçleri takip etmektedir. Kişinin iç dünyasındaki çatışmaların ve isteklerin nelerden oluştuğu noktasında yoğunlaşan bir kuramdır (Akıllı, 2012: 25).

3.3.2. Gestalt Yaratıcı Düşünme Kuramı

Gestalt kuramı, yeni bir ürün veya düşünce ortaya koyarken oluşabilecek sorunların kişide bıraktığı stresin veya etkinin ne düzeyde olduğu ile ilgilenmektedir. Kişi bu esnada kendinde oluşan bu etkiyi tespit ederek bunu kontrol altına alıp, sonrasında sorunu ortadan kaldırmak için değişik yollar düşünmektedir (Gürbüz, 2004: 16).

Gestalt kuramı yaratıcılığı genelde üretken düşünme ve sorun çözme olarak adlandırmaktadır. Max Wertheimer, yaratıcılığı oluşturacak kavramlara bir bütün olarak bakmaktadır. Bütünden parçaya doğru ilerlemek yaratıcılığın en önemli boyutu olmaktadır. Wertheimer, yaratıcı düşünme yeteneğine sahip olan kişilerin problem çözme yeteneklerinin sadece zihinsel olmadığını, toplumla da ilişkilendiğini savunmaktadır (Akyıldız,1994: 111-112).

3.3.3. Algısal Yaratıcı Düşünme Kuramı

Algı kuramı, Ernest Schachtel tarafından geliştirilen bir kavram olmaktadır. Schachtel'in, 1959 da yayımlanan "Metamorphosis" adlı kitabı ile bu kuramı ortaya çıkarmıştır. Schachtel'a göre, yaratıcılık kavramı bir güdüleme ile meydana gelmektedir. Ayrıca dış dünya ile ilişki kurulmasında yaratıcılığı geliştirebilecek bir ortam sağlanmaktadır. Algı kuramı gelenekselleşmeden kurtulan, sınırları olmayan özgür bir düşünme kapasitesini ortaya koymaktadır (Kanbur,2015: 19). Ayrıca algı kuramı, bir varlığa farklı bakış açıları ile bakan bir algı yeteneğidir (Gürbüz, 2004: 17).

3.3.4. İnsancıl Yaratıcı Düşünme Kuramı

Hümanist olarak da adlandırılan bu kuram Carl Rogers ve Abraham Maslow tarafından geliştirilen bir kuramdır. Kuramın temeli insana her daim pozitif bir bakış açıcı yüklemektedir. Bu yaklaşım her bireyi doğduğunda iyi insan olarak hayata başlayan ve çevre faktörlerinin etkisiyle kişiliğinin değiştiğine inanan bir kavramdan oluşmaktadır. Dolayısıyla kişi toplumun etkisiyle özünden kaybedebilmektedir (Tezci, 2002: 82).

Rogers'ın bu kurama bakış açısı, insanın yaratıcılık ölçüsünü iyi ya da kötü olarak değerlendirmektedir. Bu değerlendirme kişide savunma içgüdüleri oluşturmaktadır.

Maslow ise, yaratıcılığı bir süreç, bir ürün olarak savunmaktadır. Yapılan çalışmaların sonucunda kişinin özel güçlerinin meydana getirdiği yaratıcılık ürünü ile sadece kendi fikirlerini ortaya koyarak oluşturduğu yaratıcılığı kişilik özelliklerinden ayrı tutmaktadır (Sungur,1997: 35-41).

3.3.5. Faktöriyalist Yaratıcı Düşünme Kuramı

Yaklaşımın temsilcisi olan J.P.Guilford, zekâ ile ilgili yapmış olduğu faktör analizi sonucunda yüzlerce zekâ özelliğinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sonrasında meydana gelen özellikleri temel faktöre indirgeyip zekânın yapı modelini meydana getirmiştir. Ortaya çıkan sonuç itibarıyla zekâyı da üç boyutta incelemiştir: İşlemler, içerik ve ürünler olmak üzere (Karacabey, 2011: 11; Vernon, 1984: 438):

- ✓ **İşlemler;** bireyin beyin faktörünü ne tür işlemlerle yordugunu, düşünme ve değerlendirme süreçlerini oluşturmaktadır.
- ✓ **İçerikler;** birey bu kavramda beyni hangi araçlarla devam ettirdiğini belirtmektedir. Yani zihinde hangi şekiller ve semboller belirlediğini ortaya koymaktadır.
- ✓ **Ürünler;** kişinin olaya bakış açısını ve verdiği tepkilerin, açıklamaların ne olduğu ile ilgilenmektedir (Pala, 1999).

Guilford yaratıcılık işinin, zekâ testi puanının (IQ) düşük olduğu kişilerin sahip olamayacağı bir yetenek olduğunu ifade etmektedir. Yaratıcı düşünme, özel yetenek gerektiren, beyni farklı kullanan kişilerin yapabileceği bir iş olarak yorumlanmaktadır (Ömeroğlu, 1990).

3.3.6. Çağrışım Yaratıcı Düşünme Kuramı

Bu kuramın ünlü isimleri Hume, J.S.Hill ve S. Medhick olup, yaratıcılığın fikirler arası oluşan çağrışım sonucunu şekillendiğini açıklamaktadır. Yaratıcılığı, birçok çağrışım sonucuna ve çağrışımın daha önce meydana gelmemiş olmasına bağlı görülmektedir. Yaratıcılık, çözüm noktalarının bir araya gelmeleri imkânsızmış gibi görünen fikirlerin derlenip toplanması sonucu tekrar bir araya getirme yeteneğinin oluşumu sonucunda meydana gelmektedir (Şenol, 2013: 24).

Çağrışım, bir olay esnasında yaşanan görüntünün veya düşüncenin bir başka olayı hatırlatması sonucu meydana gelmesi olarak tanımlanabilmektedir. Medhick'e göre, yaratıcılık kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Medhick yaratıcı kişiyi, düşünce kapasitesinin en uzak noktasını düşünen ve oraya ulaşmak için çabalayan bir tür özel güç olarak yorumlamaktadır. Mesela bir "masa" sözcüğünün basit düşünen kişideki çağrışımı "sandalye" olmaktadır. Ama yaratıcı fikirleri daha uç noktada olan kişi için "su" daha uzak bir çağrışımdır (Sungur,1997: 35-41).

3.3.7. Bilişsel ve Gelişimsel Yaratıcı Düşünme Kuramı

Teorinin amacı, kişinin kendi bilgileri ile diğer bireylerin bilgilerinin bir havuzda toplanarak ve değerlendirilerek ortaya çıkan tanımlamanın ne şekilde olduğu üzerinde duran bir kuramdır (Karacabey, 2011: 9).

Kuramı geliştiren kişi David Feldman'dır. Feldman, Piaget'in oluşturduğu aşamalı gelişme formülünün yaratıcı başarıya ile dört ortak noktada benzer durumda olduğu tespit edilmiştir.

- Üretilen çözüm sonucunda çevresel tepkinin gelmesi kaçınılmaz bir sonuçtur.
- Çözüme ulaşıldığında ortaya çıkan sorun sürekli anlaşılır hale gelmiştir.
- Meydana gelen sorun karşısında sürekli çözüm arama duygusu ağır basmaktadır.
- Sorun karşısında çözüme ulaşıldığında artık hiçbir şeyin önemi yoktur.

Bu dört aşamadan dolayı Feldman'a göre yaratıcılık, zihinsel gelişmenin kişide özel bir durum oluşturduğunu savunmaktadır. Feldman, bu özel durum karşısında yaratıcı başarıyı tetikleyecek bir fikrin bir araya gelerek koordineli bir şekilde sürekliliğini sağlaması olarak yorumlamaktadır (Sungur,1997: 35-41).

3.4. Yaratıcılığa Ait Süreçler

3.4.1. Algı

Algı, beş duyu organımızın zihinde kayda aldığı uyarıcıların oluşturduğu havuz olarak tanımlanmaktadır. Algılama, çevremizde oluşan bilgi ve nesnelere algılama biçimimizin, beynimizde ne şekilde birleştiğini ve nasıl kullanıldığını incelemektedir.

Algının amacı ise, beş duyu organımızı kullanarak sağladığımız bilgi birikiminin beynimizde oluşan öğelerle birleşmesi sonucunda çevremizde olup biteni anlamamızı sağlamaktadır. Duyularımızı kullanmamız yaratıcılığın gelişmesi için önemli bir olaydır (Çakmak, 2005).

Görerek elde ettiğimiz bilgiler ve dokunarak hissettiğimiz nesnelere yaratıcı algıyı etkilediğinden dolayı yaratıcılığın gelişimi için önemli bir yer kaplamaktadır (Atkinson, 1999; Pala, 1999).

3.4.2. İmge

İmge, herhangi bir uyarıcı etki olmadan insan zihninde çocukluktan gelen duyumlar sonucu oluşmaktadır. İmgenin oluşma süreci somut deneylere bağlanmaktadır. İmgeler, birçok bilgiyi içlerinde muhafaza etmektedirler (Atkinson'dan Akt: Yıldız ve Şener, 2007: 3).

Üç yaşını doldurmuş olan çocukların zihninde imgeler gelişme göstermektedir. Çocuğun zihninde kalması için imgelerin görsel olması gerekmektedir. Aksi halde çocuk küçük olduğundan dolayı bu imgeler zihninden yok olabilmektedir (Eratay, 1993: 47).

3.4.3. İmgelem

Zihinde, birbiri ile alakalı kurulamayan varlıkları bir arada toplayarak oluşumu sağlamaktır. Geçmişte yaşadığımız olayları, yeniden derlenmesini sağlayarak ortaya orijinal bir ürün çıkarabilmektedir (Pala, 1999).

İmgelemin, yaratıcılığı geliştirebilmesi için gerçek bir yaşanmışlık ve deneyim sonucu oluşması gerekmektedir. Geçmiş bugüne birleştirilerek bir bağ oluşturmaktadır. İmgelem, hayal zenginliği olarak da adlandırılmaktadır (Atkinson'dan Akt: Yıldız ve Şener, 2007: 6).

İmgelem, çok yönlü bir kavramdır. İçerisinde çokça anlam barındırmaktadır. Olaya neden sonuç olarak bakmamaktadır. İngesel düşünme tarzı anlamlı mı yoksa karmaşık mı, yani sonuç odaklı bir kavramdır (San, 1979: 185).

3.4.4. Simgeler

Bu kavramın içeriği, insanın etkin bir biçimde düşünmeye başladığı zaman diliminde, zihnimizdeki imgeler yerini simgelere bırakmaktadır. Bu herkes tarafından görülen nesnelerin dışında, imgelerin kendi biçimlerinden ayrıştırılıp yeni bir biçimde var olması, beynin eski halinden arınıp soyutlaştırılarak etkin bir hale dönüşmesidir.

Simgelerin amacı, gelişimi süren çocuğun yaratıcılığındaki renklerin, şekillerin ve dokunun artık tanımlayacağı bir ifadeye dönüşmesini sağlamaktadır. Çocuk bu tanımlamayı yapmaya başladığı sürede simgelerin belirgin bir hal almasına neden olmaktadır. Çocuğun o çağdaki düşüncesi ise sürekli değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla değişkenlik sebebi, var olan araçların niteliksel özelliğinin yanı sıra rastlantısalda olabilmektedir. Başka bir açıdan bakıldığında ise, çocuk tamamen değişkenini bilinçli bir şekilde de düşünüp değiştirmiş olabilir (Aral, 1990; Pala, 1999).

3.4.5. Duygu

Duygu, kişinin hayal dünyasının harekete geçmesine sebep olan varlıkların ve olayların oluşumu sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kişinin duygularını kavram ve düşünceye dönüştürebilmesi için önce duygularını elemesi gerekmektedir. Daha sonra yaratıcılık kendiliğinden gelişecektir. Çünkü yaratıcılık, kişinin duygu ve düşüncesinin sonucunda meydana gelen bir kavramdır (Pala,1999).

Duygu çatışmaları kişinin hayal dünyasını etkileyeceğinden dolayı yaratıcılığın oluşmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Bireylerin hayattan beklentileri ve hayata bakış açıları birbirinden farklılık göstermektedir. Farklılığın oluşumu ise her bir kişinin duygu yoğunluğu bilgi birikimiyle desteklenip doğru orantıda birleşmesi sonucu meydana gelmektedir (Yıldız ve Şener, 2007: 5).

3.4.6. Mecaz

Mecaz, kişinin hayatına farklı bir pencereden bakmasına sebep olan, bilinenin dışına çıkarak duygu ve düşünceye anlam yükleyen bir kavramdan oluşmaktadır. Mecaz

farklı olmayı ve özgün düşünme bilmeyi sağlamaktadır. Mecaz, kişinin yaratıcılık konusunda gelişme sürecini de desteklemektedir (Pala,1999).

Mecaz, kendisini en iyi mizah konusunda ifade etmektedir. Mizah, kişilerde yaratıcı düşünme kolaylığı sağlamaktadır. Dolayısıyla bireyin yaratıcı düşünmesinin vermiş olduğu rahatlık sayesinde, bir olayın çözümü karşısında risk almayı öğrenerek, hata yapsa bile kendince sorunu çözme yolları bulmasına olanak sağlayacaktır (Yıldız ve Şener, 2007: 8).

3.5. Yaratıcılık Evreleri

Yaratıcılık bir süreç sonucunda meydana gelen gözlem, çaba ve merak ile birleşerek gelişme gösteren bir kavramı ifade etmektedir. Yaratıcılığın ana fikri aynı şeyi ifade eden iki nesnenin birleşmesi sonucu oluşan farklı bir nesnenin oluşum aşamasıdır (Göksel, 2003: 20).

Graham Wallas tarafından hazırlanan, kişinin yaratıcılık aşamalarını kaydeden dört başlıktan oluşmaktadır (Tezci, 2002: 91):

- Hazırlık Aşaması
- Kuluçka Aşaması
- Aydınlanma Aşaması
- Değerlendirme Aşaması

3.5.1. Hazırlık Aşaması

Yaratıcılığın oluşumu süresince sorunu saptayarak, hafızamızda kayda geçen bilgi, nesne ne varsa hepsinin bir araya getirilmesi birçok bilgi edinip ve bunu tanımlayarak amacımıza uygun hale getirebilme aşamasıdır (Yıldırım, 2002: 41).

Kişinin hazırlanma aşamasındaki psikolojisinin yüksek enerji toplamasını, materyalleri ile birlikte odaklanmasını hızlandıracaktır (Temizkalp, 2010: 14). Bu dönem kişinin yaratıcılığı için bilgi toplama ve fikirleri biriktirme aşamasıdır. Kişi konu ile ilgili ne kadar çok gözlem yapar ve ürünü deneye tabi tutarsa yaratıcı bir nesne oluşturması o denli kolay olacaktır (İraz, 2005: 19).

Kişi bu aşamada iyi bir performans sergilemesi için öncelikle temiz bilgiye sahip olması gerekmektedir. Daha sonra kişi araştırmasını yaparken bütün olanaklarının üst

sınırını zorlayarak hazırlık dönemini güzel bir bilgi birikimi ile tamamlamaktadır (Bentley, 1999: 76).

3.5.2. Kuluçka Aşaması

Hazırlık döneminde elde edilen bilginin bu aşamada sindirilerek anlamlandırma ve benimsenme aşamasıdır (Bentley, 1999: 76).

Kuluçka Aşaması, problemden tamamıyla sıyrılarak bir geri dönüş aşamasıdır. Artık problemin zihnin incelemesine teslim edilmektedir. Yaratıcı sorunu çözemediğinden dolayı konuyu bilinçaltına, derin düşünmeye bırakmaktadır (Rıza, 2004: 82).

Bu aşamanın oluşumunu bitirme süresi hazırlık aşamasında olduğu gibi haftalar, aylar ya da yıllar sürebilmektedir. Kuluçka aşaması, kişinin sağlıklı düşünebildiği bir aşama değildir. Birey bu aşamada sadece konu ile ilgili farklı düşünceleri bir araya getirip, çözüm noktaları aramaya başlamaktadır (Akıllı, 2012: 28).

3.5.3. Aydınlanma Aşaması

Bu aşama kişide anlık belirti göstermektedir. Yaratıcılığı çözüme ulaştıracak olan fikirler zihinde bir an da belirmesi sonucu oluşmaktadır (Üstündağ, 2002: 10).

Yaratıcılığı engelleyecek sorunun çözümü beyinde oluşan parçaların bir araya gelerek kişide bir aydınlatma yaşatmasıdır (Aktamış ve Ergin, 2007: 13). Aydınlanma aşaması, kişinin sorunu tanımladığı bir aşamadır. Zihinde beliren ani fikirlerin ve aydınlanmanın sonucunda kişi sorunu hiç düşünmediği bir anda çözüme kavuşturduğunu fark etmektedir (Karacabey, 2011: 22).

3.5.4. Değerlendirme Aşaması:

Kişinin fikrinin ve çözüm yolunun, problemi çözme konusunda yardımcı olup olmayacağını ya da çözümün işe yarar bir çözüm olup olmadığını saptamak için oluşan bir aşama dönemidir. Eğer ortaya konulan çözüm yollarının problem için işe yaramaz bir yol olduğu tespit edilirse kuluçka aşamasına geri dönülerek yeni çözüm noktaları aranması gerekmektedir (Hermann 1988: 187–188).

Bu aşama fikirlerin ve çözümlerin ayrıştırılması aşaması olarak da tanımlanmaktadır. Sonuçta yaratıcılık olarak ortaya konulacak her düşünce ve buluşun faaliyete geçmesi söz konusu olmayabilir. Bundan dolayı en parlak fikirlerin bir kenara ayrılıp yaratıcılığı en iyi şekilde meydana getirmesi için fikirlerin değerlendirme ve uygulama aşamasına ihtiyacı vardır (Bentley, 1999: 77).

Aşağıda birkaç düşünürün yaratıcılık süreçleri ile ilgili modelleri bulunmaktadır:

Tablo 3.1: Yaratıcılık Süreci ile İlgili Modeller

Wallas (1926)	Rossmann (1931)	Osborn (1953)	Isaksen ve Treffinger (1985)
<i>Hazırlık;</i> problem veya ihtiyaç durumu, beyin fırtınası, <i>Kuluçka;</i> fikirleri sindirme, düşünme sürecini gözden geçirme, bilgiyi düzenleme, bilişsel süreçleri kullanma ve bir noktaya ulaşma, <i>Aydınlanma;</i> yeni bir fikrin ortaya çıktığı an, bir fikir veya çözümün aniden şimşek çakması, <i>Doğrulama;</i> kontrol etme, eğer çözüm ihtiyaç durumu için uygunsa çözümün genellemesi ve uygulanabilirliği,	Bir ihtiyaç veya zorluğu gözleme, İhtiyacı analiz etme, Elde edilen bilgilerin incelenmesi, Çözümlerin formüle edilmesi, Çözümlerin avantajları ve dezavantajlarının analiz edilmesi, Yeni fikrin doğumu, keşif, En çok umut verici çözümü ve seçimi deneme ve somutlaştırma,	<i>Yönlendirme;</i> problemi gösterme, <i>Hazırlık;</i> uygun veriyi toplama, <i>Analiz;</i> konu ile ilgili materyali dağıtmak, <i>Düşünce;</i> düşüncelerle alternatifleri yığmak, <i>Kuluçka;</i> aydınlanmaya izin verme, davet etme, Sentez; parçaları bir araya koyma, <i>Değerlendirme;</i> sonuç düşünceleri değerlendirme/yargılama,	Hedefi bulma, Gerçeği Bulma, Problemi bulma, Düşünceyi bulma, Çözümü bulma, Kabulü bulma.

Kaynak: Aktamış, H. ve Ergin, Ö. (2007).

3.6. Yaratıcı Düşünmeyi Etkileyen Faktörler

Yaratıcılık, kişinin doğumu ile başlayarak hayatını sürdürdüğü her aşamada kendini geliştirerek ortaya çıkan bir kavramdır. Yaratıcılığın meydana gelmesini sağlayan faktörler ise hem çevresinin etkisi hem de ailesinin kişiye sağladığı olanaklar sonucu oluşmasıdır (Amabile & Conti, 1999: 631). İnsanın fitratı gereği doğuştan gelen bir takım güçleri ve yetenekleri vardır. Bu gücünü kullanmayı engelleyen etkenlerde

olmaktadır. Yaratıcılığı engelleyen faktörler üç başlık altında toplanmıştır (Çiçek, 2011: 49).

- Bireysel Faktörler
- Örgütsel Faktörler
- Toplumsal Faktörler

3.6.1. Bireysel Faktörler

Kişinin yaratıcı duygusu doğuştan gelen bir yetenek olsa bile, bu yeteneğinin gelişimini engelleyen içsel ve dışsal etkenler meydana gelmektedir. Birey karşısına çıkan bu engellere mani olamamaktadır. Sonuç olarak yaratıcılığını kendisi engellemektedir (Şen, Yılmaz ve Gürdoğan, 2013: 4):

- Kişinin kendi rahatlığını ön planda tutması,
- Özgüven eksikliği,
- Hırsı yaratıcılığının önüne geçmesinden dolayı aralarındaki dengeyi kuramaması,
- Kusursuz bir iş ortaya koymak istemesi,
- Kendini olumsuzluklara karşı savunma içgüdüsü,
- Kendi üzerinde sürekli otoriter baskıyı hissetmesi,
- İyi bir iş ortaya koyamamaktan ve hata yapmaktan korkması,
- Engeller karşısında direnç gösterememesi,
- Odaklanamama ve sabırsız davranma güçlüğü yaşaması.

Bu gibi sonuçlar kişinin yaratıcılığını olumsuz yönde etkilediği gibi motivasyonunu da düşürmektedir. Kişi, yaratıcılığına yardımcı olan zihnini doğru kullanma becerisini azaltmış olacaktır.

3.6.2. Örgütsel Faktörler

Bu faktörün yaratıcılığa etkisi, değişime ve gelişime kapalı bir anlayışa sahip olmaktadır. Yeni fikirler ortaya koymak yerine, eski fikirleri kendilerine örnek almaktadırlar. Var olan düzen içerisinde yaşamak isteyen insan toplulukları yaratıcılığın engelini oluşturmaktadır. Hayat tecrübesi olan kişilerin az tecrübeli olan kişilere karşı güven sorunu yaşamalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla baskının ve

hıyerarşının aşırı hissedildiği örgütlerden yaratıcı düşünen kişilerin ayrılmaları gerekmektedir (Ceylan ve Savi, 2003:154).

Yaratıcılığı engelleyen örgütsel faktörlerden birkaç tane daha aşağıda sıralanmıştır (Sungur, 1997: 276):

- İleriyi görememe, daima geride olana bağlı kalma,
- Mükemmeliyetçi bir bakış açısı,
- Despot bir yönetim anlayışına bağlı kalma,
- Sürekli kendine olan özeleştiri.

3.6.3. Toplumsal Faktörler

Toplumların değişmeyen kendilerine özgü bir ideolojileri, inançları ve dünya görüşleri vardır. Bu görüşlerin yaratıcılığın gelişimi ya da yeniliklerin oluşumu sırasında büyük etkileri oluşmaktadır. Çünkü değişim toplumda dengeyi bozan bir olay olarak görülmektedir. Toplumların yeni olan bir yaratıcılığa ayak uydurmaları ya da güvenmeleri hemen oluşmamaktadır. Önce kendi toplumsal değerlerine uygun olup olmadığına bakarak bir süzgeçten geçirip daha sonrasında kabullenebilirler veya kabullenmezler (Altın, 2010: 25).

Değişime ve gelişime açık olan toplumların yaratıcılığa bakış açıları olumlu olacağından dolayı gelişen toplumlar kategorisinde yer almaktadırlar. Eğer tam tersi bir durum söz konusu olduğunda ise yeni bilgiyi, buluşu benimseyememek, toplumdan dışlamak gibi bir tavır sergilediklerinde ise yaratıcılığın gelişme göstermesi olumsuz sonuçlanmaktadır (Çavuş, 2006: 99).

Bundan dolayıdır ki genel düşüncedeki toplumların yaratıcılığa engel teşkil etmeleri kaçınılmaz gerçeklerdir. Aşağıda birkaç madde de gösterilmektedir (Sungur, 1997: 278):

- Hayal perest toplum için bir zaman kaybından başka bir şey değildir,
- Oyun oynayarak yaratıcılığı geliştirmek çocuklara özgü bir davranıştır,
- Problem çözme yöntemi matematiksel zekâ ile olacak iştir,
- Problemi çözüme ulaştırmanın tek yolu olduğu düşünülür,
- Duyguları ile hareket ederek sezinleme düşünceden sapma noktası olarak görülmektedir.

3.7. Yaratıcı Düşünme Teknikleri

Yaratıcılık, doğuştan gelen, gelişim çağında ailenin veya çevrenin sağlamış olduğu uygun ortam ile gelişme gösteren ve yeteneklerin etkilemesi sonucu meydana gelen bir kavram olarak tanımlanmaktadır.

Yaratıcılığı hayat boyu sürdürebilmek, sosyal çevrede ve iş çevresinde daha etkili yaratıcılıklar ortaya koymak için belli başlı birkaç teknik ve düşünme yöntemleri mevcuttur.

Daha iyi yaratıcı fikir üretmek, problem çözme konusunda daha etkili çözüm yolları keşfetmek için aşağıda önemli birkaç yaratıcı düşünme tekniğinin tanımları yapılmıştır (Yanık, 2007):

3.7.1. Beyin Fırtınası

Bu teknik kavram, 1930 yılında reklamcı olan Alex Osborn tarafından ortaya konulmuştur. Amacı, farklı buluşların başarısı için slogan üretmektir. Beyin fırtınası grupları 5 kişiden az, 10 kişiden fazla olmamaktadır. Bu tekniğin yıllardır başarılı sonuçlar elde ettiği bilinmektedir (Budak ve Budak, 2004: 608).

Teknikte, önce rahat düşünebileceğimiz bir ortam sağlanmaktadır. Sonrasında gruba tarafsız bir başkan seçilmektedir. Grup üyelerinin bir masanın başında oturarak fikirlerinin dinlenmeye başlanmasıdır. Bu işlem tur şeklinde yapılmakta ve birkaç tur bu şekilde fikirlerin aktarılması devam etmektedir. Olumlu ya da olumsuz birçok fikrin havuzda birikmesinden sonra tartışmaya konu olacak sonuç belirlenmektedir (Şimşek, 2010: 393). Bu teknik sonucunda ortaya konulacak fikirlerin saçma veya uçuk kaçık olması önem arz etmemektedir. Çünkü ne kadar çok fikir üretilirse çözüme varmak daha meşakkatsiz olacaktır. Ayrıca yaratıcı fikirler sonucu var olmayan şeylerin ortaya çıkmasına sebep olacaktır.

Beyin fırtınasını tanımlarken, beynin sağ ve sol taraflarının çalışarak hayal kurulması tekniğidir. Problemin çözüme ulaşması için hayal kurarak düşünme, fikirler üretme yaratıcılığın ortaya koyduğu tekniklerdir. Beyin fırtınasının bir diğer adı da “buluş fırtınası” olarak geçmektedir (Demirel,1999).

3.7.2. Gordon Yöntemi

Gordon yöntemi, beyin fırtınasına benzeyen yönlerinin yanı sıra ona göre daha sistematik ilerleyen bir yöntemdir. Bu yöntemde sorunu bilen tek kişi grubun lideridir.

Grup liderinin buradaki amacı yaratıcı fikrin problemin çözümüne hemen ulaşmak istememesidir. Buna istinaden grup lideri 3-4 saatlik bir toplantı düzenlemektedir. Lider toplantıya, açılış oluşturacak genel bir konu ile başlamaktadır. Lider bu işi yaparken ortaya belli başlı ipuçları atarak herkesin sorunu çözüme kavuşturacak yaratıcı fikirlerini almaya çalışmaktadır.

Tekniğin en önemli özelliği fikirlerin sürekli ileriye dönük yeni düşünceler olarak hayal edilerek ilerlemesidir. Grup lideri haricinde hiç kimsenin varacağı noktayı bilmemesinden dolayı, kişilerin yaratıcılığa karşı herhangi bir önyargının oluşmasına izin verilmemektedir. Liderin izlemiş olduğu bu teknik sayesinde fikirler ile sorunu denkleştirdikten sonra toplantıyı bitirmesi ile sonuçlanacaktır (Budak ve Budak, 2004: 609).

3.7.3. Sinektik Tekniği

Bu teknik öncelikle 8 kişilik bir ekibin grup halinde toplanması sonucu meydana gelmektedir. Ekipte bir adet grup lideri bulunmakta, vasfı ise sadece organizasyonu yönetmektir. Grupta bir adette sorunu olan bir kişi bulunmaktadır. Geriye kalan grup üyeleri ise katılımcı görevindedir. Amaç sorunu olan kişiyi dinlemek, konu ile ilgili gerekli birkaç not almaktır. Sonrasın da konuşulan fikirlerin yararlılarını süzgeçten geçirip, sorunun çözümü için neler yapılması gerektiği üzerinde yoğunlaşır sonuca varılmaktır. Fikir üreten katılımcıların teknik bilgiye sahip olmaları gerekmemektedir. Sadece not aldıkları soruna ilişkin yaratıcı fikirler ortaya koymaları gerekmektedir (akt. Kerse, 2013: 67).

Sinektik tekniği, alakası olmayan fikirlerin toparlanıp sorunla ilgili çözüm noktaları üretmektir. Bu sayede yaratıcı düşünceler ortaya çıkmaya başlayacaktır. Sorunun çözüme ulaşması için ne kadar düşünülür ve fikir paylaşılırsa o nokta da yaratıcılığın sınırları zorlanmış olacaktır. Bunun sonucunda ortaya güzel şeylerin çıkmasına sebep olunacaktır. İleriyi görmek ve olabileceklerini sezinelemek her daim yaratıcı ve faydalı bilgileri meydana getirecektir (Bakan, 2011: 24).

3.7.4. Birleştirme Tekniği

Yeni bir buluş ortaya koyabilmek için ürünlerin yeni fikirler ile birleştirilerek var olmayan bir ürün elde etmeyi hedefleyen bir tekniktir. Bu tekniğin düşünce tarzı sürekli iki nesnenin birleşmesi sonucu meydana gelecek olan “farklı nesne ne olacak?” sorusudur. Nesnelere teknik açıdan birbirinden farklı olarak görünse de bu ürünlerin bir

araya gelmesi sonucu ortaya çıkacak yaratıcılık için çalışılmaktadır. Dolayısıyla çözüme ulaşmak için fikir üretimi de bununla birlikte doğru orantılı olmaktadır. Kimsenin düşünmediği fikirlerin ortaya konulması, kimsenin yapamadığı icatların yapılması, sorunu çözüme ulaştırmak için farklı açılardan bakmayı sağlayan bir tekniktir. Akla gelmeyecek ürünleri birleştir ve farklı bir buluş meydana getir mantığında ilerlemektedir (Kerse, 2013: 67).

3.7.5. Kavram Haritası

Bu tekniğin amacı, eski bilgiler ile yeni bilgiler arasında bir ilişki kurmayı sağlamaktır. Bu teknikte anlam ifade eden çözüm noktaları yöneticiye, o noktalar ile fikir yürütme yollarını bulma işlemini de yaratıcı düşünen kişilere vermektedir. Tartışma bu şekilde başlayarak yanlış ve gereksiz fikirlerin elenmesine olanak sağlanmaktadır. Toplantıda eski fikirlerin ve yeni fikirlerin konuşularak sağlıklı ve doğru bir çözüme gidilmesini sağlayan bir tekniktir (Kaptan ve Korkmaz, 2001: 1-7).

3.8. Yaratıcı İnsanın Özellikleri

- ❖ Yaratıcı bireyin özellikleri, var olmayan ürün ortaya çıkarmak, farklı düşünceler ve fikirler sunmak, dikkatini toplayıp kimsenin göremediği eksikliği fark etmek, problemin çözümü için farklı bakış açısıyla düşünme yolları bulmak, birçok çözüm yolu bulabilmek için gerekli bilgi birikimine sahip olmaktır (Yıldırım, 2003: 74).
- ❖ Yaratıcının, aşırı bir hayal kurma yeteneğine sahip olması gerekmektedir. Yaratıcı kişi kendisini önyargılardan soyutlamış olması gerekmektedir. Yaratıcı kişiler, her şeyi beğenmezler, çok fazla seçici davranırlar, değerlendirmelerini daima içe dönük yapmaktadırlar. Denemekten asla yorulmamaktadırlar. Bir şeyleri denemek yaratıcı kişiler için yeni bir şeyler bulmaya yol açmaktadır (Argun, 2012: 82-83).
- ❖ Yaratıcı kişiler, bir şeyleri denemekten, hata yapmaktan korkmazlar, önlerine çıkacak büyük küçük hiçbir engelde asla pes etmezler, defalarca hata yapsalar bile denemekten asla vazgeçmezler, bir şeyleri kafaya koyduklarında türlü yol haritası çizerek çözüm noktaları üretmektedirler (Açıkgöz, 2003: 53).
- ❖ Yaratıcı kişiler, sabırlı olmak zorundadırlar. Aşırı merak sahibi ve her şeyi araştıran bir yapıya sahip olan kişilerden oluşmaktadırlar. Yaratıcı kişiler, macerayı çok sevmektedirler (Üstündağ, 2002: 31-33).

- ❖ Yaratıcı kişiler, detaylı düşünebilme kabiliyetleri olan düşünce özgürlüğüne sahip, özgüvenleri yüksek olan kişilerden oluşmaktadırlar. Kolayı sevmeyen sürekli yeni bilgi edinme akışında sürüklenen, farklı olan bilgileri bile birleştirip yeni fikir ortaya çıkaran kişilerdir (Dilmaç, 2010: 80).
- ❖ Yaratıcı kişiler, dış çevreye açık diğer insanların duygularını anlamlandırabilen, duygudaşlık yeteneği gelişmiş, esprili zekâsı üst düzey olan karakterlerdir. Onlar için asla tek doğru kavramı yoktur. Her zaman çok yönlü düşünmektedirler (San ve Güleryüz, 2004:176).
- ❖ Yaratıcı kişiler, kural sevmeyenler, kuralın olduğu yerde yaratıcı düşünme sistemleri kapanmakta ve olağan fikirler üretmeleri olanaksız hale gelmektedir (Yıldırım, 2003: 62).
- ❖ Yaratıcı kişiler, farklı fikir ortaya koyacakları zaman hem sağ beyin hem de sol beyin devreye girmektedir. Bu o kişide daha çok yaratıcı fikrin oluşmasına katkı sağlayacaktır (Birch & Clegg, 1997: 14).
- ❖ Yaratıcı insanın sol beyni mantıksal ilişkiler kurarken, sağ beyni duygusallığı ön plana çıkarmaktadır. Bu ikisi ile ilgili denge kurulduğunda ise yaratıcılık ortaya çıkmaktadır. Yaratıcılıkta sağ ve sol beynin aynı anda kullanılması büyük önem taşımaktadır (Bentley, 2004: 99).

3.9. Yaratıcılığın Öğeleri

3.9.1. Bilgi Birikimi

Yaratıcılığın oluşabilmesi için fazlaca bilgi birikimine ihtiyaç vardır. Kişinin bilgi birikimi ne kadar çok olursa yaratıcı ürünler ortaya koyması bir o kadar fazla ve farklı olmaktadır. Kişi doğuştan gelen yeteneğini eğitim ile güçlendirerek biriktirdiği eski ve yeni bilgileri birleştirip yaratıcı fikirler oluşturmaktadır. Bir problemin çözümü için ne kadar bilgi edinilirse çözüme varmak o kadar kolay olmaktadır (Aksüzek, 2008: 56-70).

3.9.2. Zihinsel Yetenek

Yaratıcı yeteneği olan kişi olaylara farklı pencereden bakmaktadır. Bir sorun çözülecekse herkes gibi düşünmesi beklenemez. Dolayısıyla yaratıcı düşünen kişinin düşünme şekli ve olaya bakış açısı da farklı olmaktadır. Kişi farklı bir şeyler arıyorsa beyni bu noktada olmayana düşünmeye başlamaktadır. Bunun sonucunda değişik

ürünler ortaya çıkmaktadır. Beyin üç değişik şekilde düşünme göstermektedir (Aksüzek, 2008: 56-70):

3.9.2.1. Sinerji

Bu kelimenin bir diğer adı “görevdeşlik” olarak da geçmektedir. Sorun olan işin sonuçlanması için yaratıcı düşünen bireylerin bir araya gelerek güç birliği yapmasıdır.

3.9.2.2. Analitik Düşünme

Sorunu parçalara ayırarak her bir parçanın ayrı ayrı anlamlandırma yeteneğidir. Problemin parçalarının her bir ayrıntısına değinerek potansiyel düşünceye sahip olabilmeye becerisidir.

3.9.2.3. Pratik Düşünme

Yaratıcı kişi, sorunu çözmek için en kısa yolu seçmektedir. Kişilere karşı daha anlaşılır bir biçimde çözüm yolları sunmaktır.

3.9.3. Motivasyon

Kişinin yaratıcılığını sunabilmesi için çevresindeki olumlu her şeyden heyecanlanıp harekete geçmesidir. Yaratıcı kimse için motivasyon, yaratıcı zihin ve konuya hakimiyet önem arz etmektedir. Bu üç kavramın bir araya gelmesi yaratıcı fikir ve buluşların çok çeşitli olması demektir.

Motivasyon içsel ve dışsal olarak iki başlıkta tanımlanmaktadır:

3.9.3.1. İçsel Motivasyon

Kişinin içinden gelen olumlu isteklerin dışa vurulmasıdır. Genel olarak kişi sorunla ilgili çözüm bulduğu zaman içsel bir motivasyonu meydana getirmektedir.

3.9.3.2. Dışsal Motivasyon

Kişinin dış etkenlere karşı edindiği bir motivasyon türüdür. Yaratıcılığı sonucu elde ettiği buluşa karşılık bir ödüllendirme veya onure edilme sonucunda oluşan motivasyondur.

Yaratıcı kişiyi bu motivasyonlardan en çok içsel motivasyon tatmin etmektedir. Dışsal motivasyona göre içsel motivasyon yaratıcı kişide daha ağır basmaktadır. Yaratıcı kişiler tamamen kendi yaptıkları ürünler sayesinde motive olmaktadır. Bu şekildeki motivasyon kişinin daha farklı daha inanılmaz işlere imza atmasını sağlayacaktır.

Yaratıcı kimseler, kendilerini ortaya farklı açılardan koymadıkları hiçbir işten zevk almamaktadırlar (Rıza, 1999: 61).

3.9.4. Uzmanlık

Yaratıcı, yapacağı işte ne kadar çok bilgi sahibi olursa, ne kadar çok tecrübesi olursa yeni buluşlar ve fikirler üretmesi, başarıya ulaşması, kimsenin yapamadığı şeyleri yapması ve kimsenin görmediğini görmesi o kadar fazla olacaktır. Kişi bıkmadan usanmadan ne kadar çok deneme yaparsa hem o konuda uzman olmasına hem de farklı seçenekler ortaya koymasına neden olacaktır (Gülel, 2006: 20)

3.10. Yaratıcılık İle İlgili Yapılan Çalışmalar

3.10.1. Yaratıcılık İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Terzi (2002), tarafından yapılan çalışma, tasarım uygulaması üzerinde olup, beşinci sınıfta öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinin yaratıcı düşüncelerine ve okul başarısına nasıl bir etki sağladığını incelemiştir. Kullandığı ölçek, Torrance’ın geliştirmiş olduğu “Yaratıcı Düşünce Testi” nin sözel A bölümünü uygulamaya almıştır. Analiz sonuçları, yaratıcılığı deney ve kontrol grubu olarak iki grupta teste sokmuştur. İlk etapta yaratıcılığı ön-teste tabi tutmuş herhangi bir fark görülmemiştir. Daha sonra kontrol grubuna ve deney grubuna yaratıcılık ön-test ve son-test ikisi arasında bir karşılaştırma yaptığında ise son-test açısından anlamlı bir fark elde edilmiştir. Sonrasında yaratıcılık için gruplar arası son-testin karşılaştırılması yapıldığında ise sonuç deney grubu için anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur.

Çetingöz (2002), tarafından yapılan araştırmada okulöncesi eğitimin eğitimcilerinin öğrencilerindeki yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirebilmeyi araştırmıştır. Araştırmasında Torrance’ın “Yaratıcı Düşünce Testi” nin A ve B bölümlerinden yararlanmıştır. Araştırmanın analiz sonuçları, okulöncesi eğitim öğretmenliğini bitiren lise öğrencilerine uygulanan “Yaratıcılık Düşünce Testi” nin esneklik konusunda çok bir farka rastlanmamıştır. Ama yetenek olarak 17-20 yaş arası gençlerin 21 yaş üzerinde olan gençlere oranla daha fazla yaratıcılığa yatkın oldukları tespit edilmiştir.

Çekmecelioğlu ve Eren (2007), yapmış oldukları çalışma psikolojik güçlendirmenin dört boyutu ile örgütsel bağlılık ve yaratıcı davranış arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmada varılan sonuç, psikolojik güçlenmenin dört boyutu arasında bulunan anlam, otonomi ve etkinin yaratıcı davranışı pozitif olarak etkilediği ortaya çıkmıştır. Sonrasında psikolojik güçlendirmenin boyutlarından olan anlam ve otonomi

boyutlarının ise örgütsel bağlılığı da olumlu yönde etkisi altına aldığı gözlenmiştir. Sonuç olarak iki değişken olan örgütsel bağlılığın ve yaratıcı davranışın arasındaki ilişkisinde pozitif olduğu araştırmanın sonucunu oluşturmuştur.

Aksüzek (2008), yapmış olduğu çalışmada şirket çalışanlarını yaratıcı düşüncelerinden faydalanmalarını incelemiştir. Araştırmayı, T.C. Ziraat Bankası Eğitim Daire Başkanlığı'nda çalışanlar üzerinde uygulanmıştır. Analiz sonuçlarının ise, yaratıcı düşünme yetkisini engelleyen kültürel kaynakları şirkette insan kaynaklarının oluşumu ve kişiler arası iletişimin yaratıcılıktan yararlanma ihtiyaçlarının orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bu konu eğitim düzeyinde ise, bilgi sistemleri ve müşterilerin bir beklenti içerisinde oluşları yaratıcılıktan yararlanma ihtiyaçlarının düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Akın (2010), yapmış olduğu araştırmasında bir imalat şirketinin çalışanlarının yaratıcı özellikleri, yaratıcı iklim ve çalışanı motive etme algılarının şirket içerisindeki ilişkilerini incelemiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında, yaratıcı özelliğin, yaratıcı iklim ve çalışanın motive olması şirketin performansında anlamlı olarak pozitif bir fayda sağladığı gözlenmiştir.

3.10.2. Yaratıcılık İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Gong, Zhou & Chang (2013), yapmış oldukları çalışmalarında söz konusu şirket çalışanlarının yaratıcılıklarının şirket performansını arttırmada pozitif veya negatif bir etkinin olup olmadığını incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda çıkan analizler, çalışanın risk alma performansı ne kadar yüksek olursa yaratıcılığı ile negatif oranda ilişkilendirilmiştir. Çalışanın algı kabiliyetinin güçlü olması durumunda yaratıcılığı ile pozitif oranda ilişkilendirilmiştir.

Bissola ve Imperatori (2011), yapmış oldukları araştırmalarının konusunu, şirketlerde ortak yaratıcı projeler ve takım yaratıcılığı üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışmaya katılımı 98 grubu temsil eden kişiler oluşturmuştur. Saptanan analiz sonuçları ise, yaratıcılık kendi başına yaratıcı olmadığını, yaratıcılığın tasarımla arasında doğrusal korelasyon oluştururken, her birinin birbirinden etkilendiğini de tespit etmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Dördüncü bölümde araştırmaya ait yöntem ele alınmaktadır. Araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları, kişisel bilgi formu ile birlikte araştırmada kullanılan ölçek ve veri çözümleme tekniklerine ait yorumlamalar yer almaktadır.

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul'un Avrupa ve Asya kıtalarında faaliyette bulunan Dış Ticaret ve Gümrük Müşavirlik çalışanları yer almaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, gümrük çalışanı olan 168 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleminde, kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırmanın ankete olan katılımı 200 kişi olarak belirlenmişken, araştırmanın gönüllülük ilkesi göz önüne alınarak soruları içtenlikle cevaplandırılan çalışan sayısı 168 kişi olarak tespit edilmiştir. En fazla katılım 23 ve 36 yaş aralığında olduğu tespit edilip, 73 kadın ve 95 erkek katılımcıdan olmak üzere 168 çalışanın anketimize eksiksiz cevap verdiği görülmüştür.

4.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan yöntem anket yöntemi olmuştur. Anketin ilk bölümünü araştırmaya katılım sağlayan kişilerin demografik özelliklerini tespit etmek için 7 soru oluşturmuştur. Anketin ikinci bölümünde, katılımcıların bireysel yaratıcılıklarını kullanma becerilerini ölçmek için 16 sorudan oluşan “Bireysel Yaratıcılık Ölçeği” kullanılmıştır. Anketin üçüncü bölümünde, çalışanların iş hayatında yaratıcılıklarını geliştirebilmeleri için 9 sorudan oluşan “Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği”ne yer verilmiştir. Araştırmanın son bölümünü ise, katılımcıların ego durumlarını ölçmek için 95 sifattan oluşan “ Ben (Ego) Durumları Ölçeği” ne yer verilmiştir. Anket verileri ise SPSS 23 ve AMOS 23 veri analizi programlarında analiz edilmiştir.

4.2.1. Kişisel Bilgi Formu (EK-1)

Bu formda ankete katılım sağlayan gümrük sektöründe hizmet veren çalışanların; cinsiyeti, medeni durumu, yaşı, eğitim durumu, kurumdaki statüsü, kurumdaki kıdemi ve toplam hizmet süresi gibi demografik profillerini tanımlayan 7 soruya cevap vermeleri istenmiştir.

4.2.2. Bireysel Yaratıcılık Ölçeği (EK-2)

Araştırma anketinin ikinci bölümünü oluşturan “Bireysel Yaratıcılık Ölçeği” çalışan katılımcıların bireysel yaratıcılık seviyelerini ölçmek için kullanılan bir ölçektir. Ölçeğin geliştirilmesi, Balay (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek, Karacabey (2011) tarafından da çalışmada kullanılmıştır. Bu çalışmalarda ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin yüksek skorlar verilmiştir. Ölçek tek boyuttan ve 16 maddelik sorudan oluşmaktadır. Ölçekte ters soru tiplerine yer verilmemiştir. Puanlama sistemi ise, 5’li likert modeline göre düzenlenmiştir (1=kesinlikle katılmıyorum; 5=kesinlikle katılıyorum).

4.2.3. Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği (EK-3)

Bu bölüm araştırma anketinin üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Çalışanın yaratıcı işe katılımını ölçmek için Carmeli & Schaubroeck, (2007) tarafından geliştirilen 9 soruluk ölçek kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert modeline göre ölçülmüştür (1 = hiçbir zaman; 5 = çok sık). Ölçek tek boyuttan oluşmuştur.

Bu ölçek ilk olarak Tierney et al., (1999) tarafından geliştirilen 9 sorudan oluşmuştur. Soruların amacı, çalışanların fikir üretmeleri ile bu fikirleri uygulamaya almaları konusunda değerlendirilmek üzere bu 9 sorulu ölçek meydana getirilmiştir. Tierney et al., (1999) oluşturmuş oldukları bu 9 maddelik ölçeğin yüksek güvenilirlik içerdiği ve iyi bir geçerliliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Çalışanın yaratıcı işe katılımını ölçmek için Carmeli & Schaubroeck (2007), aynı ölçeği değiştirmişlerdir. Ölçek orijinali gibi 9 sorudan oluşmuştur. Tierney et al., (1999) ölçek güvenilirliği (cronbach alfa) 0,95 iken, Carmeli & Schaubroeck (2007) ölçek güvenilirliği 0,93 olarak bulunmuştur. Carmeli et al., (2010) aynı ölçeği kullanarak güvenilirliğini 0,89 olarak tespit etmişlerdir.

4.2.4. Ego (Ben) Durum Ölçeği (EK-4)

Çalışmamızda, çalışanların ego durumlarını tespit etmek için Ramazan Arı (1989) tarafından uyarlanmış olan “Ego Durumları Ölçeği (EDÖ)” kullanılmıştır. Ölçek, asıl olarak yurtdışında geliştirilmiş olup, güvenilirliğinden ve geçerliliğinden kültürel açıdan emin olunmadığı için Arı (1989) tarafından kendi kültürümüze uygun bir ölçek olarak oluşturulmuştur.

Ölçek ilk olarak Eric Berne (1964) tarafından her bir kişinin farklı davranışlarını üç ego durumunu tespit ederek ortaya koyması ile başlamıştır. Bundan yola çıkarak kişilerin ego durumlarını ölçmek için birden fazla “Ben Durumları Ölçeği (BDÖ)” geliştirilmiştir (Dusay, 1972; Williams & Williams, 1980). Yapılan araştırmalar sonucunda ise ölçeklerin ön çalışmalarında kültürel çatışmaların olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bulunan ölçekler kullanışlı görülmemiştir.

Tüm bu çalışmalar sonucunda elde edilen ölçeklerin en kullanışlısı Williams & Williams (1980)’ın, “Sıfat Kontrol Listesi (Adjective Checklist)” (Gough ve Heilbrun, 1965)’den alınıp geliştirmiş oldukları “İşlemsel Analiz Ego Varsayımı, Sıfat Kontrol Listesi” ölçeği olsa bile yine de kültürel sorunu çözememiştir.

Kathryn Williams (1978), yapmış olduğu doktora tezi çalışması sırasında belli başlı sıfatlar kullanarak “Transaksiyonel Analiz (Transactional Analysis) (TA)” kuramı doğrultusunda kişilerin egogramlarını çıkartmıştır. Kullanmış olduğu her bir sıfat için uzmanlar ile birlikte bir değer belirleyip ortaya koymuşlardır. Bu yöntemden yola çıkarak, Williams & Williams (1980), ego durumlarını belirlemek için Gough ve Heilbrun (1965)’nin geliştirmiş olduğu “Sıfat Kontrol Listesi (Adjective Checklist) (ACL)”i kullanmıştır.

Williams & Williams (1980), “Uluslararası Transaksiyonel Analiz Birliği (International Association Of Transactional Analysis) (İ.A.T.A)” den sertifikalı 15 TA uzmanı talep etmiştir. Bu uzmanlardan talebi ise, Sıfat Kontrol Listesi (ACL)’nde bulunan her sıfatı beş ego durumuna (Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Doğal Çocuk, Uygulu Çocuk) göre beşli likert modelinde 0-4 arasında puan vermelerini istemiştir. Belirlenen her bir sıfat puanını hakem sayısına bölerek belirlenen ego durumunun ortalama puanı belirlenmiştir.

Kişinin işaretlediği sıfatlara göre her ego durumu için ayrı ayrı ortalama puan belirlenmiştir. Sonrasında her toplam puan hangi ego durumunu kapsıyorsa o ego durumunun en yüksek puanına bölünmüştür. Ortaya çıkan beş ego durumunun puanları toplanarak ve her bir ego durumundan alınan toplamların genel toplam puanına bölünerek ego durumlarının bütünlük oranları bulunmuştur. Bundan elde edilen oran ise kişinin ego durumunu belirlemiştir.

EDÖ, kişinin sahip olduğu sıfatları niteleyen 95 kelimedenden oluşan bir sıfat listesini nitelemiştir. Anket sorularının, uygulanan kişilere herhangi bir sınırlama getirmeksizin kendilerine uygun olan sıfatları işaretlemeleri istenmiştir.

Bu kullanılan ölçek Williams & Williams (1980)'ın geliştirmiş olduğu bir ölçektir. Bu ölçeğin kullanılmama sebebi ise kültürel sorundan dolayı olduğu için Arı (1989) kendi yeni ölçeğini geliştirmiştir. Arı (1989), ölçeğini geliştirirken aşağıdaki iki aşamalı yolu izlemiştir:

I. Aşama: BDÖ için ilk olarak Türkçe sözlüklerin sıfatları taranarak insanı niteleyen 228 sıfat tespit edilmiştir. Sonrasında bu sıfatlar Türk Dili, Psikolojik Danışma, Sosyal Hizmetler ve Halkla ilişkiler konusunda uzman olan on hakeme verilerek günlük dilde kullanılan ve insanı niteleyen sıfatları işaretlemeleri, hakemlerden düşündükleri istedikleri sıfatlarda varsa eklemeleri istenmiştir. Çıkan sonuç ise, sekiz ve üstünde puan alan 141 sıfattan yeni bir sıfat listesi oluşturulmuştur.

II. Aşama: Bu aşamada TA kuramı konusunda doktora seviyesinde ders vermiş olan veya çalışma yapmış olan altı hakemden oluşan heyet oluşturulmuştur. Bu hakemlerden, ilk aşamada belirlenen 141 sıfatı beş ego durumu için beşli likert modelinde 0-4 arasında puanlandırmaları istenmiştir. Hakemler puan değerlendirmesi aşamasında tamamen birbirinden bağımsız bir şekilde değerlendirmişlerdir.

Sonuç olarak altı hakemin bir sığata vermiş olduğu puanların toplanıp altı hakem sayısına bölünmüştür. Elde edilen sonuç, puanı verilmiş olan sıfatın ilgili ego durumunun ortalama puanını belirlemiştir. Bu işler her bir ego durumu için bu şekilde yapılarak puanlamaları bulunmuştur. Hakem heyetinin elde etmiş olduğu puanlamaların sonucunda, Arı (1989) tarafından her bir ego durumu için 3.6 ve üzerinde ortalama puan almış olan 95 sıfattan oluşan yeni bir BDÖ listesi ortaya konulmuştur.

Ego durumları ölçeğinin güvenilirliği birbirinden farklı iki ayrı yöntem uygulanarak yapılmıştır. İlk yöntem, ölçeği geliştirme sırasında II. aşamada bulunan hakemlerin her ego durumları için ayrı ayrı vermiş oldukları puanlar arasındaki korelasyon “ Sınıf-içi Korelasyon (intra-class correlations)” olarak bilinen bir teknik yardımıyla hesaplanmıştır (Guilford, 1954:395). Yapılmış olan bu hesaplamalar sonucunda şu

veriler elde edilmiştir: Eleştirel Ebeveyn'in $r = .95$, Koruyucu Ebeveyn'in $r = .93$, Yetişkin'in $r = .96$, Doğal Çocuk'un $r = .89$ ve son olarak Uygulu Çocuk'un $r = .91$ oranında tutarlılık sayıları tespit edilmiştir. Williams & Williams (1980) ise, aynı yöntemi kullanarak elde etmiş olduğu verileri ise şu şekildedir: Eleştirel Ebeveyn'in $r = .93$, Koruyucu Ebeveyn'in $r = .93$, Yetişkin'in $r = .95$, Doğal Çocuk'un $r = .94$, ve Uygulu Çocuk'un $r = .89$ oranında tutarlılık katsayıları tespit edilmiştir. Dolayısıyla her iki araştırmacının ölçek çalışma sonuçları birbirine yakın olduğundan dolayı Ego (Ben) Durum Ölçeği'nin güvenilir bir ölçek olduğunun kanıtı olarak literatürde yerini almıştır.

Ölçeğin güvenilirliğini sağlamak için oluşturulan ikinci yöntem ise testin belli periyod aralıkları ile uygulanmıştır. Ölçeği, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'ün düzenlemiş olduğu yabancı dil kursundaki 20'si erkek, 12'si kadın olmak üzere 32 öğretim elemanı üzerinde iki kere 34 gün ara vererek uygulanmıştır. Bu iki uygulamanın vermiş olduğu sonuçlar ise; Eleştirel Ebeveyn'in $r = .78$, Koruyucu Ebeveyn'in $r = .83$, Yetişkin'in $r = .81$, Doğal Çocuk'un $r = .77$ ve son olarak Uygulu Çocuk'un $r = .74$, tutarlılık katsayısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Sonuç olarak uygulanan bu iki yöntemde tutarlılık oranının "Ortak Varyans (common variance)" olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu varyansın iki yöntemin arasındaki korelasyonun karesine (r^2) eşit olduğu belirlenmiştir (Kerlinger, 1973: 88-90; Anastasi, 1982: 119). Dolayısıyla korelasyonun karesini alma yöntemiyle iki uygulama arasında $r = .87$ olduğu tahmin edilen güvenilirlik katsayısına ulaşılmıştır.

Ölçeğin geçerliliği ise, mantıksal ve istatistiksel bir çerçevede belirlenmiştir. Mantıksal geçerliliği Transaksiyonel Analiz üzerine doktora seviyesinde eğitim vermiş veya aynı seviyede çalışmaları bulunan sekiz uzmana danışılarak, ölçeği belirleyen sıfatların geçerliliği konusunda yardımda bulunmuşlardır. Öncesinde ölçek sıfatlarının oluşum puanlarını veren altı hakemin aralarındaki yüksek tutarlılıkları Ego Durum Ölçeğinin mantıksal geçerliliğini ortaya koymuştur.

4.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması gönüllülük esasına uygun bir şekilde, katılımcılara önce demografik yapılarını belirlemek için 7 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu, 16 sorudan oluşan Bireysel Yaratıcılık ölçeği, 9 sorudan oluşan Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği ve son olarak da 95 sıfattan oluşan Ego (Ben) Durum Ölçeği bir bütün halinde

uygulanmıştır. Uygulama zaman olarak 20-25 dk sürmüştür. Sonunda tüm ankete ait soruların cevapları toplanmıştır. Uygulama sırasında katılımcılar ile ilgili herhangi bir soruna rastlanmamıştır.

4.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmaya ait verilerin toplanmasından sonraki aşama; demografik verilerin, “Bireysel Yaratıcılık Ölçeği”, “Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği” ve “Ego Durum Ölçeği” olmak üzere alınan kodlamalar SPSS 23, AMOS 23 ve Microsoft Office Excel 2013 paket programları aracılığıyla sonuçlanmıştır. Tüm ölçekler öncelikle Microsoft Office Excel 2013 programına aktarılmıştır. Eksik olan anket cevapları işleme alınmamıştır. EDÖ’yü geliştiren araştırmacının (Arı, 1989) BASIC programı ortamındaki puanlama sistemi (Arı’nın ölçeği geliştirmesi sırasında ölçek maddelerinden her birine hakem heyetinin vermiş olduğu puan sistemine uygun bir şekilde) baz alınarak Microsoft Office Excel 2013 programında hesaplama yapılmıştır. Puanlama aşaması bittikten sonra elde edilen tüm verilerin çözümleme aşaması için SPSS 23 ve AMOS 23 paket programları kullanılmıştır.

Verilerin istatistiksel çözümlenmesi sırasında elde edilen sonuçlar, örneklem grubunun demografik yapılarını tanımlayabilmek için yüzde ve frekans değerleri elde edilmiştir. Bunun dışında kullanılan ölçeklerin aldıkları puanların ortalamaları (\bar{x}), standart sapma (ss) ve sonrasında da standart hata (SHx) değerlerinin hesaplama tabloları verilmiştir. Ayrıca hesaplamada çarpıklık ve basıklıkta verilmiştir. Bu istatistikler dışında, değişkenler arası ilişkilerin süzgeçten geçirilmesi için “Bireysel Yaratıcılık Ölçeği” ve “Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği” değişkenlerine ait faktör analizi hesaplanmıştır. Bu hesaplama bir tablo şeklinde sunulmuştur. “Bireysel Yaratıcılık Ölçeği” ve “Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği” değişkenlerinin güvenirlik (Cronbach’s Alpha) değerleri ölçülmüş ve tablo şeklinde verilmiştir. Sonrasında “Bireysel Yaratıcılık Ölçeği” ve “Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği” değişkenlerine ait uyum indeksleri hesaplanmış ve tablo şeklinde verilmiştir. Son olarak da çalışmaya ait tüm ölçeklerin ve demografik bilgilerin korelasyon analizi hesaplamaları yapılmış, elde edilen sonuçlar tablo halinde sunulmuştur.

4.4.1. Faktör Analizi

Çalışmanın yapısal olarak geçerliliğini test edebilmek için faktör analizi kullanılmıştır.

Faktör analizi, birden fazla değişkenin gruplandırılarak tanımlanması, işine yarayan değişkenleri alarak, yani değişken sayısını azaltmak için kullanılan bir yöntemdir. Bir başka ifadeyle faktör analizi, katılımcılardan elde edilen verilere göre değişkenler arasındaki korelasyon analizinin hesaplanması, aralarında ilişki olan ve aynı boyut ölçeğe sahip olan değişkenlerin bir grupta toplanarak faktör elde etme işlemi olarak bilinmektedir (Kanbur, 2010: 166).

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde saha araştırmasının sonucunda elde edilen bulguların analizine yer verilmektedir. Verilerin analizi SPSS 23 ve AMOS 23 programlarından yararlanılarak elde edilmiştir. Demografiklerin İstatistikleri, Doğrulayıcı Faktör Analizi, Ölçeklerin Uyum İndeksi, Tanımlayıcı İstatistik, Korelasyon, Anova, Regresyon, T Test Ve Tukey Testi tabloları ile birlikte yorumlanmıştır.

5.1. Demografik Bilgiler

Araştırmanın anketine katılan örnekleme ait olan demografik özellikler aşağıdaki Tablo 5.1 ' de özetlenmiştir.

Tablo 5.1: Örneklemin Demografik Bilgileri ve Yüzde Değerlerini Gösteren İstatistikler

		Sıklık	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	73	43,5	43,5	43,5
	Erkek	95	56,5	56,5	100
	Total	168	100	100	
Medeni Durum	Evli	70	41,7	41,7	41,7
	Bekâr	98	58,3	58,3	100
	Total	168	100	100	
Yaş	16-22	9	5,4	5,4	5,4
	23-29	69	41,1	41,1	46,4
	30-36	49	29,2	29,2	75,6
	37-43	24	14,3	14,3	89,9
	44 ve Üzeri	17	10,1	10,1	100
	Total	168	100	100	
Eğitim Durumu	İlköğretim	1	0,6	0,6	0,6
	Lise ve Dengi	34	20,2	20,2	20,8
	Ön Lisans	69	41,1	41,1	61,9
	Lisans	55	32,7	32,7	94,6
	Yüksek Lisans	9	5,4	5,4	100
	Total	168	100	100	
Kurumdaki Statüsü	Yönetici	16	9,5	9,5	9,5
	İş Gören	152	90,5	90,5	100
	Total	168	100	100	

Şuan Çalıştığı Kurumdaki Çalışma Süresi (Yıl)	1-3	47	28	28	28
	4-7	66	39,3	39,3	67,3
	8-11	27	16,1	16,1	83,3
	12-15	19	11,3	11,3	94,6
	16 ve Üzeri	9	5,4	5,4	100
	Total	168	100	100	
Toplam Hizmet Süresi (Yıl)	1-3	18	10,7	10,7	10,7
	4-7	46	27,4	27,4	38,1
	8-11	41	24,4	24,4	62,5
	12-15	34	20,2	20,2	82,7
	16 ve Üzeri	29	17,3	17,3	100
	Total	168	100	100	

Tablo 5.1' de görüldüğü üzere çalışmanın anketinde yer alan demografik bulguların verileri yer almaktadır. Anket, İstanbul'da hem Avrupa hem de Asya kıtasında faaliyet gösteren gümrük müşavir ve yardımcılarında oluşan 168 kişiye birebir elden dağıtılarak uygulanmıştır. 168 kişinin 73 (% 43,5) 'ünü kadın çalışanlar oluştururken, 95 (% 56,5)'ini erkek çalışanlar oluşturmaktadır. 168 katılımcıdan, 70 (% 41,7)'i evli iken, 98 (% 58,3)'i ise bekâr durumdadır. Ankete katılanların çoğunluğunu 23-29 yaş aralığındaki 69 (% 41,1) kişi olan çalışanlar oluşturmaktadır. Ortalamaya bakıldığında 30 yaş altında, 78 kişi (% 46,5) olduğu görülürken, 30 yaş üstünde, 90 kişi (% 53,6) olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumları, % 0,6 İlköğretim, % 20,2 Lise ve dengi, % 41,1 Ön Lisans, % 32,7 Lisans, % 5,4 ise Yüksek Lisans olarak belirlenmiştir. Katılımcıların kurum statülerinin, 16 (% 9,5)'sını yöneticiler, 152 (% 90,5)'yi ise iş görenler oluşturmaktadır. Katılımcılar arasında kurumda çalışma süresi en fazla 4-7 yıl arasında 66 kişi (% 39,3) yer alırken, en düşük oran ise 16 ve üzeri yıl arasında 9 kişi (% 5,4) yer almaktadır. Son olarak katılımcılara sorulan sorular arasında toplam hizmet süresi yer almaktadır; bu soruda en fazla orana sahip olan 4-7 yıl arasında bulunan 46 kişi (% 27,4) görülmektedir.

5.2. Bireysel Yaratıcılık Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çalışmanın anketinde, Bireysel Yaratıcılık değişkeninin ölçeği tek boyuttan oluşmuş ve Balay (2010) tarafından geliştirilmiştir. Karacabey (2011) tarafından ise 16 sorudan oluşan hali kullanılmıştır. Anket sorularının cevapları 5'li likert modeline göre hazırlanarak: "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum", "Kesinlikle Katılıyorum" olarak yer almıştır. Bireysel Yaratıcılık Ölçeğinin analizini "AMOS 23" programı kullanılarak "Doğrulayıcı Faktör Analizi

(DFA)” yapılmıştır. Ölçeğe ait sonuç dokümanları aşağıdaki tablo 5.2’de detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 5.2: Bireysel Yaratıcılık Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

			Tahmin	Standart Tahmin	C.R.	P
BY1	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,000			
BY2	<---	Bireysel Yaratıcılık	0,822	0,12	6,863	***
BY3	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,035	0,105	9,823	***
BY4	<---	Bireysel Yaratıcılık	0,833	0,092	9,038	***
BY5	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,102	0,109	10,129	***
BY6	<---	Bireysel Yaratıcılık	0,899	0,114	7,869	***
BY7	<---	Bireysel Yaratıcılık	0,996	0,104	9,574	***
BY8	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,028	0,103	10,019	***
BY9	<---	Bireysel Yaratıcılık	0,999	0,101	9,888	***
BY10	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,161	0,111	10,426	***
BY11	<---	Bireysel Yaratıcılık	0,837	0,116	7,23	***
BY12	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,106	0,109	10,127	***
BY13	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,16	0,112	10,364	***
BY14	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,073	0,109	9,865	***
BY15	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,015	0,109	9,299	***
BY16	<---	Bireysel Yaratıcılık	1,109	0,113	9,786	***

5.2.2. Güvenilirlik (Cronbach α Katsayısı)

Güvenilirlik, bilimsel araştırmalar sonucunun olmazsa olmaz bir şartını oluşturmaktadır. Yapılan çalışmanın güvenilirliğinin düşük olması çalışmanın sonuçlarının güvenilir olmadığını, güvenilirliğin yüksek olması çalışmanın sonuçlarının değerli olduğunu ifade etmektedir. Güvenilirlik katsayısı “Cronbach α Katsayısı” olarak bilinmektedir. Güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arası değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlik gösteren α puan değerlerinin literatür yorumu şöyledir:

Tablo 5.3: Cronbach's Alpha Katsayısı Güvenilirlik Düzeyleri

$0 \leq \alpha < 0.5$	Güvenilir Değil
$0.5 \leq \alpha < 0.6$	Düşük Güvenilir
$0.6 \leq \alpha < 0.7$	Kabul Gören Güvenilir
$0.7 \leq \alpha < 0.9$	İyi Derecede Güvenilir
$0.9 \leq \alpha$	Çok Fazla Güvenilir

Bireysel Yaratıcılık Ölçeğine ait güvenilirlik testi sonuçları aşağıdaki tablo 5.4'de yer almaktadır.

Tablo 5.4: Bireysel Yaratıcılık Güvenilirlik Testi Sonuçları

Güvenilirlik İstatistikleri (Reliability Statistics)	
Güvenilirliği (Cronbach's Alpha)	Madde Sayısı
0,95	16

Tablo 5.4'te ki verilere göre; Bireysel Yaratıcılık testine tabi tutulan kişilere bu konu ile ilgili 16 maddeden oluşan sorular sorulmuştur. Bireysel Yaratıcılık iç güvenilirlik (Cronbach's α) değerinin 0,95 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Bireysel Yaratıcılık Ölçeğinin güvenilirlik değerinin $0.9 \leq \alpha$ aralığında yer almasından dolayı ölçeğin yüksek oranda güvenilir olduğunu kanıtlamaktadır.

5.3. Yaratıcı İşe Katılım Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çalışmada, Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği olarak adlandırılan ölçek Tierney ve Arkadaşları (1999) tarafından geliştirilmiştir. Yaratıcı İşe Katılım Ölçeği 9 soruyu kapsamıştır. Ölçeğin uyum indeksine uygun olup olmadığı 9 soru ile analiz edilerek sonuçlandırılmıştır. Ölçek cevapları yine 5'li likert modelinde hazırlanmıştır: "Hiçbir Zaman", "Nadiren", "Bazen", "Sıklıkla", "Çok Sık" olarak yer almıştır. Yaratıcı İşe Katılım Ölçeğinin analizi "AMOS 23" programı kullanılarak "Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)" ile belirlenmiştir.

Tablo 5.5: Yaratıcı İşe Katılım Değişkeninin Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

			Tahmin	Standart Tahmin	C.R.	P
Y1	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,000			
Y2	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,105	0,102	10,881	***
Y3	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,298	0,112	11,556	***
Y4	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,162	0,114	10,17	***
Y5	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,132	0,104	10,846	***
Y6	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,235	0,111	11,149	***
Y7	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,363	0,116	11,709	***
Y8	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,49	0,124	12,01	***
Y9	<---	Yaratıcı İşe Katılım	1,288	0,112	11,502	***

Yaratıcı İşe Katılım Ölçeğine ait güvenilirlik testi sonuçları aşağıdaki tablo 5.6’de yer verilmiştir.

Tablo 5.6: Yaratıcı İşe Katılım Güvenilirlik Testi Sonuçları

Güvenilirlik İstatistikleri (Reliability Statistics)	
Güvenilirliği (Cronbach's Alpha)	Madde Sayısı
0,95	9

Tierney et al., (1999) oluşturmuş oldukları bu 9 maddelik ölçek yüksek güvenilirlik içerdiği ve iyi bir geçerliliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Tierney et al., (1999) ölçek güvenilirliği (Cronbach α) 0,95 iken, Carmeli & Schaubroeck (2007) ölçek güvenilirliği 0,93 olarak bulunmuştur. Carmeli et al., (2010) aynı ölçeği kullanarak güvenilirliğini 0,89 olarak tespit etmişlerdir.

Çalışmamızın, Yaratıcı İşe Katılım Ölçeğinin analizinden elde edilen sonuçlar ise Tablo 5.6’de yer almaktadır. Güvenilirlik (Cronbach α) analizi, ölçeğin 9 sorudan

oluşan bir ölçek olduğunu ifade etmektedir. Cronbach Alpha güvenilirlik düzeyinin 0,95 olduğunu göstermektedir. Bunun $0.9 \leq \alpha$ aralığında yer almasından dolayı ölçeğin yüksek oranda güvenilir olduğunu kanıtlamaktadır.

5.4. Ölçeklerin Uyum İndeksleri

Veri analizi ilk olarak AMOS 23 programı ile bireysel yaratıcılık değişkeninin doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sonucunun Refik Balay (2010) 'ın belirlemiş olduğu ölçek modeli ile uyum sağlayıp sağlamadığı analiz edilmiştir. İkinci aşamada ise, yaratıcı işe katılım değişkeninin doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bununda sonucunun Carmeli & Schaubroeck (2007) 'ın ortaya koymuş olduğu ölçek modeli ile uyum içerisinde olup olmadığı analiz edilmiştir. Son olarak AMOS 23 programı ile modelin uygun olup olmadığının değerlendirilmesi uyum indeksleri kullanılarak sonuçlandırılmıştır.

Birden fazla uyum indeksi olduğu söylenebilmektedir. Genel olarak kullanılanlar ise, “Mutlak Uyum İndeksleri”, “Artımlı Uyum İndeksleri” ve “Sıklık Uyum İndeksleri” olarak bilinmektedir. Literatürün tavsiyesi ise her sınıftan en az bir tane alınarak endekslerin sonuçlarının bir arada verilmesi uygun görülmüştür.

Çalışmanın sonucunda kullanılan mutlak uyum indekslerinden, normlu ki-kare (χ^2/df), GFI (İyilik Uyum İndeksi – Goodness of Fit Index), RMSEA (Yaklaşık Hataların Karakökü – Root Mean Square Error of Approximation) bu değerler bir arada verilmiştir. Artımlı uyum indeksinin sonucunda CFI (Karşılaşmalı Uyum İndeksi – Comperative Fit Index) yer alırken, sıklık uyum indeksine ait AGFI (Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi – Adjustment Goodness of Fit Index) değeri kullanılmıştır (Meydan ve Şeşen, 2015: 32-35).

Aşağıda yer alan Tablo 5.7’de literatüre ait olan uyum ölçüleri ve kesim noktalarının değerleri verilmiştir.

Tablo 5.7: Uyum Ölçüleri ve Kesim Noktaları

Uyum Ölçüleri	Mükemmel Uyum	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 < \chi^2/df \leq 3$	$3 < \chi^2/df \leq 5$
RMSEA	$0 < RMSEA < 0,05$	$0,05 \leq RMSEA < 0,08$	$0,08 \leq RMSEA < 0,10$
CFI	$0,97 \leq CFI \leq 1$	$0,95 \leq CFI < 0,97$	$0,90 \leq CFI < 0,95$
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1$	$0,90 \leq GFI < 0,95$	$0,85 \leq GFI < 0,90$
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1$	$0,85 \leq AGFI < 0,90$	$0,80 \leq AGFI < 0,85$

Kaynak: Meydan ve Şeşen, 2015: 37

Yukarıdaki Tablo 5.7’de yer alan değerlerin kısaca açıklaması şu şekildedir: Tabloda yer alan indekslerden normlu ki-kare testi çalışmadaki verinin ve modelin arasındaki uyumu belirtmektedir. Ki-kare (χ^2/df) değerinin 2 ve altında olması örneklem açısından mükemmel bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. 3 ile 5 arasında ise örneklemin kabul edilebilir bir veri olduğunu açıklamaktadır. RMSEA (Yaklaşık Hataların Karekökü) değerinin 0,05’in altında olması örneklem verilerinin mükemmel uyum içinde olduğunu gösterirken; örneklemin 0,08 ile 0,10 arasında olması ise kabul edilebilir bir veri olduğunu ifade etmektedir. Karşılaştırılmalı Uyum İndeksi olan CFI’nın kabul edilebilir olması için 0,90 ve üzerinde olması gerekmektedir. İyilik Uyum İndeksi olan GFI’nın kabul görebilmesi için örneklemin 0,85 ve üzerinde olması gerekmektedir. Son olarak Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi’nin kabul edilebilir olması için ise 0,80 ve üzerinde olması örneklemin kuvvetlendirmektedir (Meydan ve Şeşen, 2015: 32-35).

Bunların dışında Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) oluştururken sağlıklı bir sonuç elde etmek için ve doğru bir model ortaya koymak için modifikasyon indekslerinin de gözden geçirilmesi gerekmektedir. Modifikasyon indekslerinin amacı gözlenen ve örtük değişken gruplarının arasındaki kovaryansı yorumlayarak gerek gördüğü durum karşısında modelle alakalı belli başlı modifikasyonlar sunmaktadır. Ortaya çıkan modifikasyonlar teoride çalışmanın modelini değiştirebilme kapasitesine sahip olmaktadır. Dolayısıyla modelle alakalı yapılan her değişiklik kesinlikle kurumsal bir gerekeciyi desteklemesi gerekmektedir. Eğer ki kurumsal bir gerekeci sunulamaz ise

modifikasyonlar bilinmeyen bir modelin test edilmesini doğurmaktadır (Meydan ve Şeşen, 2015: 38).

Tablo 5.8: Bireysel Yaratıcılık Ölçeğine Ait Uyum İndeksi Sonuçları

Uyum Ölçüleri	Mükemmel Uyum	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/df	1,790		
RMSEA		0,069	
CFI	0,954		
GFI			0,883
AGFI			0,844

Yukarıdaki tablo 5.8'de yer alan Bireysel Yaratıcılık ölçeğine ait uyum indeksi sonuçları aşağıda sırasıyla verilmiştir:

- $\chi^2/df=1,79$
- RMSEA=0,069
- CFI=0,954
- GFI=0,883
- AGFI=0,844 olarak bulunmuştur.

χ^2/df ve CFI mükemmel bir uyum gösterirken, RMSEA iyi uyum göstermiştir. Son olarak GFI ve AGFI sonuçları da kabul edilebilir bir uyum göstermiştir. Ölçeğin genel olarak uyumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 5.9: Yaratıcı İşe Katılım Ölçeğine Ait Uyum İndeksi Sonuçları

Uyum Ölçüleri	Mükemmel Uyum	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/df			3,218
RMSEA			0,115
CFI		0,955	
GFI		0,904	
AGFI			0,827

Yukarıdaki tablo 5.9'de yer alan Yaratıcı İşe Katılım ölçeğine ait uyum indeksi sonuçları aşağıda sırasıyla verilmiştir:

- $\chi^2/df=3,218$
- RMSEA=0,115
- CFI=0,955
- GFI=0,904
- AGFI=0,827 olarak bulunmuştur.

χ^2/df ve RMSEA kabul edilebilir uyum gösterirken, CFI ve GFI iyi uyum göstermiştir. Son olarak AGFI sonucu da kabul edilebilir bir uyum göstermiştir. Ölçeğin genel olarak uyumlu olduğu söylenebilir.

5.5. Çalışmanın Tanımlayıcı İstatistikleri

SPSS analiz sonucunda elde edilen ilk tablo “Tanımlayıcı İstatistik (Descriptive Statistics) tablosudur. Bu tablonun amacı bağımlı ve bağımsız değişkenlerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerini yorumlamaktadır. Aşağıdaki tablo 5.10’de elde edilen değerler verilmiştir.

Tablo 5.10: Çalışmanın Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	N	Ortalama (Mean)	Standart Sapma (Std. Deviation)	Min.	Max.
Eleştirel Ebeveyn	168	186,22	64,97	26,63	404,47
Koruyucu Ebeveyn	168	214,55	43,71	59,71	305,82
Yetişkin	168	225,05	27,04	157,43	339,29
Uygulu Çocuk	168	178,76	45,84	42,89	351,36
Doğal Çocuk	168	195,43	60,84	47,67	463,06
Toplam Anne-Baba	168	400,77	35,22	249,69	498,18
Toplam Çocuk	168	374,18	47,11	251,70	527,03
Bireysel Yaratıcılık	168	3,74	0,72	1,13	5,00
Yaratıcı İşe Katılım	168	2,99	0,99	1,22	5,00

Çalışmanın ego durum değişkeninin alt boyutları olan Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu değişkeninin aritmetik ortalaması 186,22 iken, standart sapması 64,97 olduğu görülmüştür. Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu değişkeninin ise aritmetik ortalaması

214,55 iken, standart sapması 43,71 olduğu görülmüştür. Yetişkin Ego Durumu değişkeninin aritmetik ortalaması 225,05 iken standart sapması 27,04'tür.

Uygulu Çocuk Ego Durumu değişkeninin aritmetik ortalaması 178,76 iken, standart sapması 45,84 olduğu görülmüştür. Doğal Çocuk Ego Durumu değişkeninin aritmetik ortalama değeri 195,43 iken, standart sapma değeri 60,84 olduğu belirlenmiştir.

Toplam Anne-Baba Ego Durumu değişkeninin aritmetik ortalama değeri 400,77 iken, standart sapma değeri 35,22 olduğu belirlenmiştir. Toplam Çocuk Ego Durumu değişkeninin aritmetik ortalama değeri 374,18 iken, standart sapma değeri 47,11 olduğu saptanmıştır.

Bireysel Yaratıcılık değişkeninin ise aritmetik ortalaması 3,74 iken, standart sapması 0,72 olduğu görülmüştür. Yaratıcı İşe Katılım değişkeninin aritmetik ortalaması 2,99 iken, standart sapması 0,99 olduğu görülmüştür.

5.6. Çalışmaya Ait Korelasyon Analizi

Çalışmanın bu bölümü, araştırma sırasında kullanılan Demografik Değişkenler, Bireysel Yaratıcılık, Yaratıcı İşe Katılım ve Ego Durumlarının alt boyutları olan Eleştirel ebeveyn Ego Durumu, Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu, Yetişkin Ego Durumu, Uygulu Çocuk Ego Durumu ve Doğal Çocuk Ego Durumu değişkenleri arasındaki ilişkinin korelasyon analizine ait elde edilen verilerden oluşmaktadır.

5.6.1. Korelasyon

Korelasyon, değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Korelasyon katsayısı "r" ile gösterilmektedir. Katsayı aralığı ise +1 veya -1 şeklinde gösterilmektedir. Korelasyon katsayısı aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır.

Tablo 5.11: Korelasyon Katsayısı

$r=0$	Değişkenler arası korelasyon olmadığını,
$r<0$	Değişkenler arası ters yönlü (negatif) bir ilişki olduğunu,
$r>0$	Değişkenler arası doğru (pozitif) bir ilişki olduğunu belirtmektedir.

Korelasyon katsayısının +1'e yaklaşması demek değişkenler arasındaki ilişkinin doğru (pozitif) güçlü bir ilişki olduğunu, -1'e yaklaşması ise değişkenler arasındaki ilişkinin ters (negatif) güçlü bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Ural ve Kılıç,

2006:247). Aşağıdaki tablo 5.11’de değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizinde verilmiştir.

Tablo 5.12: Çalışmaya Ait Korelasyon Analiz Sonuçları

No		Demografik					Şuan Çalıştığı Kurumda ki Çalışma Süresi (Yıl)	Toplam Hizmet Süresi (Yıl)	Yaratıcılık			Ego Durumları					
		Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Durumu	Kurumdaki Statüsü			Bireysel Yaratıcılık	Yaratıcı İşe Katılım	Eleştirel Ebeveyn	Koruyucu Ebeveyn	Yetişkin	Uygulu Çocuk	Doğal Çocuk	Toplam Anne-Baba	Toplam Çocuk
1	Cinsiyet	1															
2	Medeni Durum	-0,059	1														
3	Yaş	0,117	-,509**	1													
4	Eğitim Durumu	0,015	-0,122	,180*	1												
5	Kurumdaki Statüsü	0,084	,302**	-,280**	-0,131	1											
6	Şuan Çalıştığı Kurumdaki Çalışma Süresi (Yıl)	0,048	-,373**	,570**	,203**	-,173*	1										
7	Toplam Hizmet Süresi (Yıl)	0,137	-,439**	,709**	0,093	-,210**	,638**	1									
8	Bireysel Yaratıcılık	-0,03	-,341**	,351**	0,142	-,215**	,278**	,253**	1								
9	Yaratıcı İşe Katılım	-0,149	-,268**	,348**	0,058	-,192*	,374**	,292**	,581**	1							
10	Eleştirel Ebeveyn	0,11	-,155*	,185*	,197*	0,002	0,108	,223**	0,079	0,081	1						
11	Koruyucu Ebeveyn	-0,134	0,12	-0,137	-,188*	-0,014	-0,083	-0,132	0,061	0,037	-,861**	1					
12	Yetişkin	,308**	-0,025	0,087	-0,06	-0,027	0,006	0,104	0,099	-0,065	0,095	-0,036	1				
13	Uygulu Çocuk	-0,129	0,046	-0,067	-0,037	-0,08	0,068	-0,018	-0,077	0,058	-0,113	,227**	-,344**	1			
14	Doğal Çocuk	-0,061	0,056	-0,087	-0,02	0,08	-0,109	-,176*	-0,114	-0,128	-,406**	0,047	-,261**	-,642**	1		
15	Toplam Anne-Baba	0,036	-0,136	,171*	0,13	-0,014	0,097	,247**	,222**	,196*	,776**	-,348**	0,13	0,072	-,691**	1	
16	Toplam Çocuk	-,204**	0,116	-,178*	-0,063	0,026	-0,076	-,245**	-,223**	-0,11	-,634**	,281**	-,671**	0,143	,666**	-,822**	1

*p < 0.05 , **p < 0.01

Cinsiyette; kadın 1 erkek 2, Medeni Durum; evli 1bekâr 2, Yaş; (1) 16-22, (2) 23-29, (3) 30,36, (4) 37-43, (5) 43 ve üzeri yaş, Eğitim Durumu; (1) İlköğretim, (2) Lise ve dengi, (3) Ön Lisans, (4) Lisans, (5) Yüksek Lisans, (6) Doktora, Kurumdaki Statü; (1) Yönetici, (2) İş Gören, Çalışma Süresi ile Toplam Hizmet Süresi; (1) 1-3, (2) 4-7, (3) 8-11, (4) 12-15, (5) 16 yıl ve üzeri

Tablo 5.12.'de yer alan verilerin demografiklerden olan Cinsiyetin, Yetişkin Ego Durumu ve Toplam Çocuk ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Geri kalan bütün değişkenler ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmektedir.

➤ **Cinsiyette, kadın 1 ile erkek 2 ile kodlanmıştır.**

Cinsiyet ile Yetişkin ego durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r= 0,308$, $p= 0,000$) olduğu görülmektedir. Cinsiyet ile Yetişkin Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif orta düzey bir ilişkinin olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Yani erkeklerin daha yüksek Yetişkin Ego Durumuna sahip oldukları görülmektedir.

Cinsiyet ile Toplam Çocuk Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r= -0,204$, $p= 0,008$) olduğu görülmektedir. Cinsiyet ile Toplam Çocuk Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif zayıf bir ilişkinin olduğunu, p değeri ise, $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir.

➤ **Medeni Durumda evli olanlar 1 ile bekâr olanlar ise 2 ile kodlanmıştır.**

Medeni Durumun, Yaş ($r= -0,509$, $p= 0,000$), Kurumdaki Statü ($r= 0,302$, $p= 0,000$), Kurumdaki Çalışma Süresi ($r= -0,373$, $p= 0,000$), Toplam Hizmet Süresi ($r= -0,439$, $p= 0,000$), Bireysel Yaratıcılık ($r= -0,341$, $p= 0,000$), Yaratıcı İşe Katılım ($r= -0,268$, $p= 0,000$) ve son olarak Eleştirel Ebeveyn ($r= -0,155$, $p= 0,045$) Ego Durumu ile aralarındaki korelasyon analizi anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir.

Medeni Durum ile Bireysel Yaratıcılık arasındaki korelasyon değerleri ($r= -0,341$, $p= 0,000$) olduğu görülmektedir. Medeni Durum ile Bireysel Yaratıcılık arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif orta düzey bir ilişkinin olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Bireysel Yaratıcılık, evli olan kişilerde daha fazla görülürken, bekâr olan kişilerde ise daha az yaratıcılık olduğu belirlenmektedir.

Medeni Durum ile Yaratıcı İşe Katılım arasındaki korelasyon değerleri ($r= -0,268$, $p= 0,000$) olduğu görülmektedir. Medeni Durum ile Yaratıcı İşe Katılım arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif zayıf bir ilişkinin olduğunu, p değer ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişki olduğu ifade etmektedir. Yaratıcı İşe Katılımın, evli olan kişilerde daha fazla olduğu tespit edilirken, bekâr olan kişilerde daha az olduğu tespit edilmektedir.

Medeni Durum ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r = -0,155$, $p = 0,045$) olduğu gözlenmektedir. Medeni Durum ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif düşük düzey bir ilişkinin olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu, evli olan çiftlerde daha fazla görülürken, bekâr olan kişilerin daha az Eleştirel Ebeveyn Ego Durumuna sahip oldukları tespit edilmektedir.

➤ **Yaş grubu kodlamasında (1) 16-22, (2) 23-29, (3) 30,36, (4) 37-43, (5) 43 ve üzeri yaş gruplarını ifade etmektedir.**

Yaş ile Bireysel Yaratıcılık arasındaki değişkeni arasındaki korelasyon değerleri ($r = 0,351$, $p = 0,000$) olduğu görülmektedir. Yaş ile Bireysel Yaratıcılık değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif orta düzey bir ilişkinin olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir. Yaş arttıkça Yaratıcı İşe Katılım seviyesinin arttığı söylenebilir.

Yaş ile Yaratıcı İşe Katılım değişkeni arasındaki korelasyon değerleri ($r = 0,348$, $p = 0,000$) olduğu tespit edilmektedir. Yaş ile Yaratıcı İşe Katılım değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif orta düzey bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir. Yaş arttıkça Bireysel Yaratıcılık seviyesinin arttığı söylenebilir.

Yaş ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r = 0,185$, $p = 0,016$) olduğu tespit edilmektedir. Yaş ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif düşük düzey bir ilişkinin olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Yaş arttıkça Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu seviyesinin arttığı söylenebilir.

Yaşın, Toplam Anne-Baba ($r = 0,171$, $p = 0,027$) ve Toplam Çocuk ($r = -0,178$, $p = 0,021$) Ego Durumu arasında da düşüğe olsa anlamlı bir korelasyon ilişkisi olduğu gözlenmektedir. Yaşın, Eğitim Durumu ($r = 0,180$, $p = 0,020$) ile Kurumdaki Statü ($r = -0,280$, $p = 0,000$) arasında da düşük ama anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca Yaş, Kurumdaki Çalışma Süresi ($r = 0,570$, $p = 0,000$) ile Toplam Hizmet Süresi ($r = 0,709$, $p = 0,000$) arasında da güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

- **Eğitim Durumu kodlaması (1) İlköğretim, (2) Lise ve dengi, (3) Ön Lisans, (4) Lisans, (5) Yüksek Lisans, (6) Doktora olarak yapılmıştır.**

Eğitim Durumu ile Kurumdaki Çalışma Süresi arasındaki korelasyon değerleri ($r=0,203$, $p=0,008$) olduğu görülmektedir. Eğitim Durumu ile Kurumdaki Çalışma Süresi arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif düşük düzey bir ilişki olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir.

Eğitim Durumu ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r=0,197$, $p=0,011$) olduğu görülmektedir. Eğitim Durumu ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif düşük düzey bir ilişki olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu seviyesinin attığı görülmektedir.

Eğitim Durumu ile Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r=-0,188$, $p=0,015$) olduğu görülmektedir. Eğitim Durumu ile Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif düşük düzey bir ilişki olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir. Eğitim seviyesi azaldıkça Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu seviyesinin attığı görülmektedir.

- **Kurumdaki Statü kodlaması, (1) Yönetici, (2) İş Gören olarak belirtilmiştir.**

Kurumdaki Statünün, Kurumdaki Çalışma Süresi ($r=-0,173$, $p=0,025$) ile Toplam Hizmet Süresi ($r=-0,210$, $p=0,006$) arasında korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif düşük düzey bir ilişkiye sahip olduklarını ifade ederken, p değeri her ikisinde de $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı sonuç vermektedir.

Kurumdaki Statü ile Bireysel Yaratıcılık değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri ($r=-0,215$, $p=0,005$) olduğunu göstermektedir. Kurumdaki Statü ile Bireysel Yaratıcılık değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif düşük düzey bir ilişkiye sahip olduklarını ifade ederken, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bu durum, yöneticilerin daha yaratıcı olduklarını ifade etmektedir.

Kurumdaki Statü ile Yaratıcı İşe Katılım değişkeni arasındaki korelasyon değerleri ($r = -0,192$, $p = 0,013$) olduğunu göstermektedir. Kurumdaki Statü ile Yaratıcı İşe Katılım değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif düşük düzey bir ilişkiye sahip olduğunu ifade ederken, p değeri $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

- **Çalışma Süresi ile Toplam Hizmet Süresi , (1) 1-3, (2) 4-7, (3) 8-11, (4) 12-15, (5) 16 yıl ve üzeri olarak kodlanmıştır.**

Kişinin Kurumdaki Çalışma Süresi ile Toplam Hizmet Süresi değişkeni arasındaki korelasyon değerleri ($r = 0,638$, $p = 0,000$) olduğu görülmektedir. Kişinin Kurumdaki Çalışma Süresi ile Toplam Hizmet Süresi değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif güçlü bir ilişkiye sahip olduğunu ifade ederken, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Kişinin Kurumdaki Çalışma Süresi ile Bireysel Yaratıcılık değişkeni arasındaki korelasyon değerleri ($r = 0,278$, $p = 0,000$) olduğunu göstermektedir. Kişinin Kurumdaki Çalışma Süresi ile Bireysel Yaratıcılık değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif orta düzey bir ilişkiye sahip olduğunu ifade ederken, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı aralarındaki ilişki anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Kurumdaki Çalışma Süresinin artması Bireysel Yaratıcılığın artmasına sebep olmaktadır.

Kişinin Kurumdaki Çalışma Süresi ile Yaratıcı İşe Katılım değişkeni arasındaki korelasyon değerleri ($r = 0,374$, $p = 0,000$) olduğunu göstermektedir. Kişinin Kurumdaki Çalışma Süresi ile Yaratıcı İşe Katılım değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif orta düzey bir ilişkiyi ifade ederken, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla kişinin işe olan yaratıcı katılımı ile kıdemi arasında olumlu yönde ilişki vardır.

Toplam Hizmet Süresi ile Bireysel Yaratıcılık değişkeni arasındaki korelasyon değerleri ($r = 0,253$, $p = 0,001$) olduğunu göstermektedir. Toplam Hizmet Süresi ile Bireysel Yaratıcılık değişkeni arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif orta düzey bir ilişkiye sahipken, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Toplam Hizmet Süresinin artması Bireysel Yaratıcılığın daha fazla gelişmesine sebep olduğu görülmektedir.

Toplam Hizmet Süresi ile Yaratıcı İşe Katılım değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri ($r= 0,292$, $p= 0,000$) olduğunu göstermektedir. Toplam Hizmet Süresi ile Yaratıcı İşe Katılım değişkenleri arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif orta düzey bir ilişki olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Bundan dolayı Hizmet Süresinin artışı Yaratıcı İşe Katılımı artırmaktadır.

Toplam Hizmet Süresi ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r= 0,223$, $p= 0,004$) olduğunu göstermektedir. Toplam Hizmet Süresi ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif düşük düzey bir ilişki olduğunu gösterirken, p değeri $0,05$ 'ten küçük olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Toplam Hizmet Süresi ile Doğal Çocuk Ego Durumu ($r= -0,176$, $p= 0,022$), Toplam Anne-Baba Ego Durumu ($r= -0,245$, $p= 0,001$) aralarındaki korelasyon analizinin ters yönlü negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu ifade etmektedir.

➤ **Bireysel Yaratıcılık ile Ego durumları arasındaki korelasyon aşağıdaki gibidir:**

Bireysel Yaratıcılık ile Yaratıcı İşe Katılım arasındaki korelasyon değerleri ($r= 0,581$, $p= 0,000$) olduğunu göstermektedir. Bireysel Yaratıcılık ile Yaratıcı İşe Katılım arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif güçlü bir ilişkiye sahip olduğunu, p değeri $0,05$ değerinden küçük olduğundan dolayı aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Bireysel Yaratıcılık ile Toplam Anne-Baba Ego Durumu değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri ($r= 0,222$, $p= 0,004$) olduğunu ifade etmektedir. Bireysel Yaratıcılık ile Toplam Anne-Baba Ego Durumu değişkenleri arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif düşük bir ilişkiye sahip olduğunu, p değeri ise $0,05$ 'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir.

Bireysel Yaratıcılık ile Toplam Çocuk Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r= -0,223$, $p= 0,004$) olduğunu ifade etmektedir. Bireysel Yaratıcılık ile Toplam Çocuk Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif düşük bir ilişkiye sahip olduğunu, p değeri ise $0,05$ değerinden küçük olduğundan dolayı aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

➤ **Yaratıcı İşe Katılım ile Ego durumları arasındaki korelasyon aşağıdaki gibidir:**

Yaratıcı İşe Katılım sadece Toplam Anne-Baba Ego Durumu ile ilişkili çıkmıştır. İki değişken arasındaki korelasyon değerleri ($r= 0,196$, $p= 0,011$) olduğunu göstermektedir. Yaratıcı İşe Katılım ile Toplam Anne-Baba Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif düşük düzey bir ilişki olduğunu, p değeri ise 0,05 değerinden küçük olduğundan dolayı aralarındaki ilişki anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir.

➤ **Ego durumları alt boyutlarının birbirleriyle korelasyonu aşağıdaki gibidir:**

Eleştirel ebeveyn Ego Durumu ile Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon değerleri ($r= -0,861$, $p= 0,000$) olduğunu ifade etmektedir. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu ile Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif bir ilişki olduğunu ifade ederken, p değeri ise 0,05 değerinden küçük olduğundan dolayı anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu belirtmektedir.

Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu ile Doğal Çocuk Ego Durumu ($r= -0,406$, $p= 0,000$) ve Toplam Çocuk ($r= -0,634$, $p= 0,000$) aralarındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca p değeri her ikisinden de 0,05 değerinden küçük olduğundan dolayı anlamlı ilişki olduğunu söylemektedir.

Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu ile Uygulu Çocuk Ego Durumu ($r= 0,227$, $p= 0,003$), Toplam Çocuk Ego Durumu ($r= 0,281$, $p= 0,000$) değişkenleri arasındaki korelasyon analizi; r değeri doğru yönlü pozitif bir ilişki olduğunu gösterirken, p değerleri de aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Yetişkin Ego Durumu ile Uygulu Çocuk Ego Durumu ($r= -0,344$, $p= 0,000$), Doğal Çocuk Ego Durumu ($r= -0,261$, $p= 0,001$), Toplam Çocuk ($r= -0,671$, $p= 0,000$) arasındaki korelasyon analizi; r değeri ters yönlü negatif ve p değeri ise 0,05'ten küçük olduğundan dolayı anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Uygulu Çocuk Ego Durumu sadece Doğal Çocuk Ego Durumu ($r= -0,642$, $p= 0,000$) ile ilişkili çıkmıştır. Korelasyon analizi ise; r değeri ters yönlü negatif ve p değeri ise anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir.

Doğal Çocuk Ego Durumu ile Toplam Anne-Baba Ego Durumu ($r = -0,691$, $p = 0,000$) ve Toplam Çocuk Ego Durumu ($r = 0,666$, $p = 0,000$) arasındaki korelasyon analizi ise; Toplam Anne-Baba Ego Durumu ile ters yönlü negatif, Toplam Çocuk Ego Durumu ile doğru yönlü pozitif bir ilişkiyi ifade ederken, he ikisi arasında da anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Toplam Anne-Baba Ego Durumu sadece Toplam Çocuk Ego Durumu ($r = -0,822$, $p = 0,000$) ile ilişkili çıkmıştır. Korelasyon analizi ise; ters yönlü negatif anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

5.7. Araştırmaya Ait Değişkenler Arasındaki Regresyon Analizleri

Bu bölümde yaratıcılık ve ego durumları değişkenlerine ait Regresyon analizleri yapılmıştır.

Tablo 5.13: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Model Özeti

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
1	,301 ^a	0,09	0,068	0,700

a. Prediktörleri: (Sabit), doğal çocuk, koruyucu ebeveyn, yetişkin, uygulu çocuk

Tablo 5.13’de modele ait özet istatistik bilgileri yer almaktadır. Modeli oluşturan çoklu doğrusal regresyon belirlilik katsayısı 0,09’dur. Bunun açıklaması ise sabit olan ego durumlarının alt boyutları, Toplam Bireysel Yaratıcılığın % 09’unu açıklamaktadır.

Tablo 5.14: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Anova Testi

ANOVA ^a						
Model		Kareler Toplamı	Ki-Kare (df)	Ort. Kare	F Değeri	P Değeri
1	Gerileme	7,926	4	1,982	4,048	,004 ^b
	Kalıntı	79,78	163	0,489		
	Toplam	87,706	167			

a. Bağımlı Değişken: Toplam Bireysel Yaratıcılık

b. Prediktörleri: (Sabit), doğal çocuk, koruyucu ebeveyn, yetişkin, uygulu çocuk

Tablo 5.14’de yer alan analiz ANOVA tablosudur. Anova tablosu değişkenlere ait olan modelin anlamlılığını ifade etmektedir. Modelin anlamlı olabilmesi ise p değerinin 0,05’ten küçük olması ile ölçülmektedir. Tablo 5.14’de yer alan p değeri ($0,004 < 0,05$) küçük olduğundan dolayı analiz sonucundaki regresyon modelinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle; ego durum ölçeğinin alt boyutları (Doğal Çocuk, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Uygulu Çocuk) ile Toplam Bireysel Yaratıcılık arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 5.15: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Modeli

Katsayılar						
Model		Standartlanmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t Değeri	P Değeri
		B	Std. Hata	Beta		
1	Sabit	6,955	1,225		5,677	0,000
	Koruyucu Ebeveyn	0,003	0,001	0,196	2,35	0,020
	Yetişkin	-0,006	0,003	-0,207	-1,839	0,068
	Uygulu Çocuk	-0,008	0,002	-0,522	-3,476	0,001
	Doğal Çocuk	-0,006	0,002	-0,513	-3,602	0,000

a. Bağımlı Değişken: Toplam Bireysel Yaratıcılık

Tablo 5.15’de modelin katsayı tablosu verilmiştir. Çalışmaya ait sabit değişkeni 6,955 olarak elde edilmiştir. Sabit değişken katsayısına ait p değerinin (Sig. Değeri) ise 0,000 olduğu görülmüştür. Bu değer 0,05 değerinden küçük olması sabit katsayısının modelde kullanılabilir olduğunu ifade etmektedir.

- **Yetişkin Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,006, katsayının hata oranı ise 0,003 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,068’dir. Yetişkin Ego Durumunun, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı bir etki oluşturması için $p < 0,05$ ile ifade edilmelidir. Tablo 5.7.3.’de görüldüğü üzere p değeri 0,05’ten büyük olduğundan dolayı Yetişkin Ego Durumu, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı bir etki oluşturmamaktadır.
- **Koruyucu Ebeveyn Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı 0,003, katsayının hata oranı ise 0,001 olduğu tespit edilmiştir. P değeri

0,020'dir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı Koruyucu Ebeveyn Ego Durum değişkeni, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı pozitif bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir.

- **Uygulu Çocuk Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı - 0,008, katsayının hata oranı ise 0,002 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,001'dir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı Uygulu Çocuk Ego Durum değişkeni, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.
- **Doğal Çocuk Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı - 0,006, katsayının hata oranı ise 0,002 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,000'dir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı Doğal Çocuk Ego Durum değişkeni, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahiptir.

Yapılan analiz sonucunda, Koruyucu Ebeveyn, Uygulu Çocuk ve Doğal çocuk Ego Durum değişkenleri toplam Bireysel Yaratıcılığı etkilediği görülmektedir. Bu üç değişkene ait standartlaştırılmış regresyon katsayı değerleri:

- Koruyucu Ebeveyn Ego Durum katsayısı 0,196
- Uygulu Çocuk Ego Durum katsayısı -0,522
- Doğal Çocuk Ego Durum katsayısı -0,513 olarak görülmektedir.

Bu sonuçlara göre üç alt boyut olan ego durumu arasında Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinden en anlamlı etkiye sahip olan Koruyucu Ebeveyn Ego Durumudur.

Tablo 5.16: Toplam Bireysel Yaratıcılığı Açıklayan Modelden Hariç Tutulan Değişken

Model	Beta In	t Değeri	P Değeri	Kısmi Korelasyon	Eşdoğrusallık İstatistikleri	
					Tolerance	
1	Eleştirel Ebeveyn	302,355 ^b	0,404	0,687	0,032	1,00E-08

a. Bağımlı Değişken: Toplam Bireysel Yaratıcılık

b. Modeldeki Tahminler: (Sabit), doğal çocuk, koruyucu ebeveyn, yetişkin, uygulu çocuk

Tablo 5.16’de görüldüğü üzere p değeri 0,05’ten büyük olduğundan dolayı Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı bir etki oluşturmamaktadır.

Tablo 5.17: Alternatif Modele Dâhil Edilen Değişkenler

Model	Dâhil Edilen Değişkenler	Kaldırılan Değişkenler	Yöntem
1	Eleştirel Ebeveyn, Yetişkin, Doğal Çocuk, Uygulu Çocuk	.	Enter

- a. Bağımlı Değişken: Toplam Yaratıcı İşe Katılım
b. Tolerance = ,000 limit reached.

Tablo 5.17’de değişkenlerin modele eklendiği esnadaki kullanılan metodu ifade etmektedir. Tablo 5.17’de “Enter” metodunun kullanıldığını ifade etmektedir.

Tablo 5.18: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Model Özeti

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
1	,301 ^a	0,09	0,068	0,69961

- a. Prediktörleri: (Sabit), doğal çocuk, yetişkin, eleştirel ebeveyn, uygulu çocuk

Tablo 5.18’ de modele ait özet istatistik bilgileri yer almaktadır. Modeli oluşturan çoklu doğrusal regresyon belirlilik katsayısı 0,09’dur. Bunun açıklaması ise sabit olan ego durumlarının alt boyutları, Toplam Bireysel Yaratıcılığın % 09’unu açıklamaktadır.

Bu durum Koruyucu Ebeveyn ile Eleştirel Ebeveyn Ego Durumlarının yer değişimlerine etki etmemiştir.

Tablo 5.19: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Anova Testi

ANOVA ^a						
Model		Kareler Toplamı	Ki-Kare (df)	Ort. Kare	F Değeri	P Değeri
1	Gerileme	7,926	4	1,981	4,048	,004 ^b
	Kalıntı	79,78	163	0,489		
	Toplam	87,706	167			

a. Bağımlı Değişken: Toplam Bireysel Yaratıcılık

b. Prediktörleri: (Sabit), doğal çocuk, yetişkin, eleştirel ebeveyn, uygulu çocuk

Tablo 5.19’de yer alan p değeri ($0,004 < 0,05$) küçük olduğundan dolayı analiz sonucundaki regresyon modelinin anlamlı olduğu belirlenmektedir. Bu tabloda kullanılan değişkenler ile Tablo 5.14’de kullanılan değişkenlerden sadece Koruyucu Ebeveyn ve Eleştirel Ebeveyn Ego Durumlarının yer değiştirdiği görülmektedir.

Tablo 5.20: Ego Durumlarının Toplam Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Modeli

Katsayılar						
Model		Standartlanmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t Değeri	P Değeri
		B	Std. Hata	Beta		
1	Sabit	10,200	2,007		5,081	0,000
	Eleştirel Ebeveyn	-0,003	0,001	-0,291	-2,350	0,020
	Yetişkin	-0,009	0,004	-0,328	-2,390	0,018
	Uygulu Çocuk	-0,011	0,003	-0,727	-3,560	0,000
	Doğal Çocuk	-0,009	0,003	-0,785	-3,641	0,000

a. Bağımlı Değişken: Toplam Bireysel Yaratıcılık

Tablo 5.20’de modelin katsayı tablosu verilmiştir. Çalışmaya ait sabit değişkeni 10,200 olarak elde edilmiştir. Sabit değişken katsayısına ait p değerinin (Sig. Değeri) ise 0,000 olduğu görülmüştür. Bu değer 0,05 değerinden küçük olması sabit katsayısının modelde kullanılabilir olduğunu ifade etmektedir.

- **Eleştirel Ebeveyn Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,003, katsayının hata oranı ise 0,001 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,020'dir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı Eleştirel Ebeveyn Ego Durum değişkeni, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir.
- **Yetişkin Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,009, katsayının hata oranı ise 0,004 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,018'dir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı Yetişkin Ego Durum değişkeni, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir.
- **Uygulu Çocuk Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,011, katsayının hata oranı ise 0,003 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,000'dir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı Uygulu Çocuk Ego Durum değişkeni, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.
- **Doğal Çocuk Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,009, katsayının hata oranı ise 0,003 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,000'dir. P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı Doğal Çocuk Ego Durum değişkeni, Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahiptir.

Yapılan analiz sonucunda, Eleştirel Ebeveyn, Yetişkin, Uygulu Çocuk ve Doğal Çocuk Ego Durum değişkenleri toplam Bireysel Yaratıcılığı etkilediği görülmektedir.

Bu dört değişkene ait standartlaştırılmış regresyon katsayı değerleri:

- Eleştirel Ebeveyn Ego Durum katsayısı -0,291
- Yetişkin Ego Durum katsayısı -0,328
- Uygulu Çocuk Ego Durum katsayısı -0,727
- Doğal Çocuk Ego Durum katsayısı -0,785 olarak görülmektedir.

Bu sonuçlara göre dört alt boyut olan ego durumu arasında Toplam Bireysel Yaratıcılık üzerinden en anlamlı etkiye sahip olan Eleştirel Ebeveyn Ego Durumudur.

Tablo 5.21: Ego Durumlarının Yaratıcı İşe Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Model Özeti

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
1	,245 ^a	0,06	0,037	0,97171

a. Prediktörleri: (Sabit), koruyucu ebeveyn, yetişkin, doğal çocuk, uygulu çocuk

Tablo 5.21’de Modeli oluşturan çoklu doğrusal regresyon belirlilik katsayısı 0,06 olduğu görülmektedir. Bu durum sabit olan ego durumlarının alt boyutları, Toplam Yaratıcı İşe Katılımının % 06’sını açıklamaktadır.

Tablo 5.22: Ego Durumlarının Yaratıcı İşe Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Anova Testi

ANOVA ^a						
Model		Kareler Toplamı	Ki-Kare (df)	Ort. Kare	F Değeri	P Değeri
1	Gerileme	9,833	4	2,458	2,604	,038 ^b
	Kalıntı	153,909	163	0,944		
	Toplam	163,742	167			

a. Bağımlı Değişken: Toplam Yaratıcı İşe Katılım

b. Prediktörleri: (Sabit), koruyucu ebeveyn, yetişkin, doğal çocuk, uygulu çocuk

Tablo 5.22’de yer alan Anova tablosunda p değeri ($0,038 < 0,05$) küçük olduğundan dolayı analiz sonucundaki regresyon modelinin anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 5.23: Ego Durumlarının Yaratıcı İşe Katılım Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Modeli

Katsayılar						
Model		Standartlanmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t Değeri	P Değeri
		B	Std. Hata	Beta		
1	Sabit	7,606	1,701		4,470	0,000
	Yetişkin	-0,011	0,004	-0,298	-2,610	0,010
	Uygulu Çocuk	-0,008	0,003	-0,357	-2,342	0,020
	Doğal Çocuk	-0,007	0,002	-0,442	-3,052	0,003
	Koruyucu Ebeveyn	0,003	0,002	0,128	1,509	0,133

a. Bağımlı Değişken: Toplam Yaratıcı İşe Katılım

Tablo 5.23’de modelin katsayı tablosu verilmiştir. Çalışmaya ait sabit değişkeni 7,606 olarak elde edilmiştir. Sabit değişken katsayısına ait p değerinin (Sig. Değeri) ise 0,000 olduğu görülmüştür. Bu değer 0,05 değerinden küçük olması sabit katsayısının modelde kullanılabilir olduğunu ifade etmektedir.

- **Yetişkin Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,011, katsayının hata oranı ise 0,004 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,010’dır. P değeri 0,05’ten küçük olduğundan dolayı Yetişkin Ego Durum değişkeni, Toplam Yaratıcı İşe Katılım üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir.
- **Uygulu Çocuk Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,008, katsayının hata oranı ise 0,003 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,020’dır. P değeri 0,05’ten küçük olduğundan dolayı Uygulu Çocuk Ego Durum değişkeni, Toplam Yaratıcı İşe Katılım üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.
- **Doğal Çocuk Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı -0,007, katsayının hata oranı ise 0,002 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,003’dır. P değeri 0,05’ten küçük olduğundan dolayı Doğal Çocuk Ego Durum değişkeni, Toplam Yaratıcı İşe Katılım üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahiptir.

- **Koruyucu Ebeveyn Ego Durumunun** standartlaştırılmamış regresyon katsayısı 0,003, katsayının hata oranı ise 0,002 olduğu tespit edilmiştir. P değeri 0,133'dir. P değeri 0,05'ten büyük olduğundan dolayı Koruyucu Ebeveyn Ego Durum değişkeni, Toplam Yaratıcı İşe Katılım üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Sonuç olarak, Yetişkin, Uygulu Çocuk ve Doğal Çocuk Ego Durum değişkenleri Toplam Yaratıcı İşe Katılımı etkilediği görülmektedir. Bu üç değişkene ait standartlaştırılmış regresyon katsayı değerleri:

- Yetişkin Ego Durum katsayısı -0,298
- Uygulu Çocuk Ego Durum katsayısı -0,357
- Doğal Çocuk Ego Durum katsayısı -0,442 olarak görülmektedir.

Bu sonuçlara göre üç alt boyut olan ego durumu arasında Toplam Yaratıcı İşe Katılım üzerinde en anlamlı etkiye sahip olan Yetişkin Ego Durumdur.

Tablo 5.24: Toplam Yaratıcı İşe Katılım Etkisinden Hariç Tutulan Değişken

Model		Beta In	t Değeri	P Değeri	Kısmi Korelasyon	Eşdoğrusallık İstatistikleri
		Tolerance				
1	Eleştirel Ebeveyn	853,887 ^b	1,125	0,262	0,088	1,00E-08

a. Bağımlı Değişken: Toplam Yaratıcı İşe Katılım

b. Modeldeki Tahminler: (Sabit), koruyucu ebeveyn, yetişkin, doğal çocuk, uygulu çocuk

Tablo 5.24'de görüldüğü üzere p değeri 0,05'ten büyük olduğundan dolayı Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu, Toplam Yaratıcı İşe Katılım üzerinde anlamlı bir etki oluşturmamaktadır.

5.8. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Fark Analizi Sonuçları

Analizin bu son bölümünde çalışmanın katılımcılarına ait demografik özelliklere göre Ego Durumları, Bireysel Yaratıcılık ve Yaratıcı İşe Katılım değişkenlerine Grup İstatistik, Bağımsız Örnek T Test (Independent Sample t Test), ANOVA ve Tukey Testleri uygulanmıştır. Bağımsız Örnek T Testinde öncelikle varyansların eşit olup

olmadığını ölçmek için “Levene Homojenlik Testi” ne yer verilmiştir. Varyansların eşit olması durumunda Bağımsız Örnek T Testinin Sig (2-tailed) sütunundaki satırda yer alan değere göre yorumlanmaktadır. Tabloda yer alan Sig. sütunundaki rakam 0,05’ten büyük ise “Grup İstatistik” tablosundaki “Ortalama” değerine bakılacaktır. Yorumlama “Ortalama” değerleri üzerinden yapılacaktır.

Tablo 5.25: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Cinsiyete Göre Grup İstatistik Analiz Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
Eleştirel Ebeveyn	Kadın	73	178,11	73,15	8,56
	Erkek	95	192,45	57,54	5,90
Koruyucu ebeveyn	Kadın	73	221,22	46,90	5,49
	Erkek	95	209,42	40,60	4,17
Yetişkin	Kadın	73	215,57	25,92	3,03
	Erkek	95	232,33	25,71	2,64
Uygulu Çocuk	Kadın	73	185,46	48,89	5,72
	Erkek	95	173,61	42,91	4,40
Doğal Çocuk	Kadın	73	199,64	64,52	7,55
	Erkek	95	192,19	57,98	5,95
Toplam anne-Baba	Kadın	73	199,67	18,52	2,17
	Erkek	95	200,94	16,96	1,74
Toplam Çocuk	Kadın	73	192,55	24,23	2,84
	Erkek	95	182,90	22,25	2,28
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Kadın	73	3,76	0,69	0,08
	Erkek	95	3,72	0,75	0,08
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Kadın	73	3,15	0,97	0,11
	Erkek	95	2,86	0,99	0,10

Tablo 5.26: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Cinsiyete Göre Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Değişkenler	Varyansların Eşitliği İçin Levene's Testi									
		F Değeri	P Değeri	t Değeri	Ki-Kare (df)	Sig. (2-tailed)	Ort. Fark	Std. Hata Farkı	Farkın% 95 Güven Aralığı	
									Alt	Üst
Eleştirel Ebeveyn	Eşit	1,046	0,308	-1,423	166,000	0,157	-14,343	10,082	-34,248	5,562
	Eşit Değil			-1,379	133,612	0,170	-14,343	10,400	-34,912	6,226
Koruyucu ebeveyn	Eşit	0,067	0,796	1,745	166,000	0,083	11,799	6,762	-1,551	25,149
	Eşit Değil			1,712	142,587	0,089	11,799	6,891	-1,822	25,420
Yetişkin	Eşit	0,309	0,579	-4,172	166,000	0,000	-16,754	4,016	-24,683	-8,825
	Eşit Değil			-4,167	154,402	0,000	-16,754	4,020	-24,696	-8,812
Uygulu Çocuk	Eşit	0,201	0,654	1,670	166,000	0,097	11,852	7,097	-2,161	25,865
	Eşit Değil			1,642	143,862	0,103	11,852	7,220	-2,419	26,122
Doğal Çocuk	Eşit	0,516	0,474	0,785	166,000	0,433	7,445	9,480	-11,271	26,161
	Eşit Değil			0,774	146,014	0,440	7,445	9,614	-11,555	26,444
Toplam anne-Baba	Eşit	0,562	0,455	-0,463	166,000	0,644	-1,272	2,747	-6,696	4,152
	Eşit Değil			-0,458	147,724	0,648	-1,272	2,779	-6,764	4,220
Toplam Çocuk	Eşit	0,352	0,554	2,680	166,000	0,008	9,648	3,600	2,541	16,756
	Eşit Değil			2,650	147,949	0,009	9,648	3,641	2,454	16,842
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Eşit	0,511	0,476	0,389	166,000	0,698	0,044	0,113	-0,179	0,267
	Eşit Değil			0,394	160,793	0,694	0,044	0,112	-0,177	0,265
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Eşit	0,913	0,341	1,947	166,000	0,053	0,298	0,153	-0,004	0,599
	Eşit Değil			1,955	157,230	0,052	0,298	0,152	-0,003	0,598

Tablo 5.26'de yer alan bilgilere göre, Levene Testi sonucunda Eleştirel Ebeveyn ($p=0,308$) ve Koruyucu Ebeveyn ($p=0,796$) Ego Durumları noktasında varyansın eşit olduğu görülmektedir. Bağımsız Örnek T Test Sig. (2-tailed) değerine bakılarak her iki ego durumunun da 0,05'ten büyük olduğu görülünce kadın ve erkek arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Tablo 5.25'deki Grup İstatistik tablosunda ortalama değerler Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu ($K=178,11,E=192,45$), Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu ($K=221,22,E=209,42$) ifade etmektedir.

Yetişkin Ego Durumu noktasında elde edilen Levene Testi sonucu ($p=0,579$) değeri dağılımda varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir. Bağımsız Örnek T Testi sonucunda ise ($p=0,000$) olarak görülmektedir. Bu değer 0,05'ten küçük olması kadın ve erkek arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bundan sonra tablo 5.25'de Grup İstatistik sonuçlarında yer alan ortalama ($K=215,57, E=232,33$) değeri Yetişkin Ego Durumunun erkeklerde daha yoğun olduğunu ifade etmektedir.

Toplam Çocuk Ego Durumu noktasında elde edilen Levene Testi sonucu ($p=0,554$) değeri dağılımda varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir. Bağımsız Örnek T Testi sonucunda ise ($p=0,008$) olarak görülmektedir. Bu değer 0,05'ten küçük olması kadın ve erkek arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bundan sonra tablo 5.25'de Grup İstatistik sonuçlarında yer alan ortalama ($K=192,55, E=182,90$) değeri Toplam Çocuk Ego Durumunun kadınlarda daha fazla olduğunu ifade etmektedir.

Uygulu Çocuk, Doğal Çocuk, Toplam Anne-Baba Ego Durumu ve Toplam Bireysel Yaratıcılık, Toplam Yaratıcı İşe Katılım değişkenlerinde fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 5.27: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Medeni Duruma Göre Grup İstatistik Analiz Sonuçları

Değişkenler	Medeni Durum	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
Eleştirel Ebeveyn	Evli	70	198,08	65,55	7,84
	Bekâr	98	177,75	63,54	6,42
Koruyucu ebeveyn	Evli	70	208,35	39,39	4,71
	Bekâr	98	218,98	46,24	4,67
Yetişkin	Evli	70	225,85	22,82	2,73
	Bekâr	98	224,47	29,79	3,01
Uygulu Çocuk	Evli	70	176,29	39,50	4,72
	Bekâr	98	180,51	50,01	5,05
Doğal Çocuk	Evli	70	191,42	56,24	6,72
	Bekâr	98	198,29	64,04	6,47
Toplam anne-Baba	Evli	70	203,22	17,52	2,09
	Bekâr	98	198,36	17,48	1,77
Toplam Çocuk	Evli	70	183,86	21,31	2,55
	Bekâr	98	189,40	24,88	2,51
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Evli	70	4,03	0,67	0,08
	Bekâr	98	3,53	0,70	0,07
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Evli	70	3,30	0,97	0,12
	Bekâr	98	2,76	0,95	0,10

Tablo 5.28: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Medeni Duruma Göre Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Değişkenler	Varyansların Eşitliği İçin Levene's Testi									
		F Değeri	P Değeri	t Değeri	Ki-Kare (df)	Sig. (2-tailed)	Ort. Fark	Std. Hata Farkı	Farkın% 95 Güven Aralığı	
									Alt	Üst
Eleştirel Ebeveyn	Eşit	0,067	0,796	2,018	166,000	0,045	20,334	10,075	0,442	40,227
	Eşit Değil			2,008	145,931	0,047	20,334	10,128	0,317	40,352
Koruyucu ebeveyn	Eşit	0,626	0,430	-1,560	166,000	0,121	-10,624	6,811	-24,072	2,823
	Eşit Değil			-1,602	160,846	0,111	-10,624	6,632	-23,721	2,473
Yetişkin	Eşit	4,264	0,040	0,327	166,000	0,744	1,386	4,243	-6,991	9,763
	Eşit Değil			0,341	165,153	0,733	1,386	4,062	-6,633	9,405
Uygulu Çocuk	Eşit	2,062	0,153	-0,587	166,000	0,558	-4,219	7,188	-18,411	9,973
	Eşit Değil			-0,610	164,266	0,543	-4,219	6,915	-17,872	9,434
Doğal Çocuk	Eşit	0,285	0,594	-0,721	166,000	0,472	-6,878	9,534	-25,702	11,945
	Eşit Değil			-0,737	158,988	0,462	-6,878	9,330	-25,304	11,548
Toplam anne-Baba	Eşit	0,091	0,764	1,773	166,000	0,078	4,855	2,738	-0,551	10,261
	Eşit Değil			1,773	148,580	0,078	4,855	2,739	-0,557	10,268
Toplam Çocuk	Eşit	1,233	0,268	-1,511	166,000	0,133	-5,549	3,672	-12,798	1,701
	Eşit Değil			-1,551	160,518	0,123	-5,549	3,579	-12,616	1,519
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Eşit	1,766	0,186	4,672	166,000	0,000	0,500	0,107	0,288	0,711
	Eşit Değil			4,708	152,691	0,000	0,500	0,106	0,290	0,709
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Eşit	0,080	0,777	3,583	166,000	0,000	0,537	0,150	0,241	0,832
	Eşit Değil			3,566	146,205	0,000	0,537	0,150	0,239	0,834

Tablo 5.28'de yer alan bilgilere göre Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu noktasında elde edilen Levene Testi sonucu ($p=0,796$) değeri dağılımda varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir. Bağımsız Örnek T Testi sonucunda ise ($p=0,045$) olarak görülmektedir. Bu değer 0,05'ten küçük olması evli ve bekâr arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bundan sonra tablo 5.27'deki Grup İstatistik sonuçlarında yer alan ortalama ($E=198,08, B=177,75$) değeri Eleştirel Ebeveyn Ego

Durumunun evli insanlarda daha fazla olduğunu göstermektedir. Bir başka ifade ile insanlar evli olduklarında ebeveyn durumuna geçtikleri için daha fazla Eleştirel Ebeveyn Ego Durumuna sahip olmaları gözlenmektedir.

Tablo 5.28’de yer alan bilgilere göre Toplam Bireysel Yaratıcılık noktasında elde edilen Levene Testi sonucu ($p=0,186$) değeri dağılımda varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir. Bağımsız Örnek T Testi sonucunda ise ($p=0,000$) olarak görülmektedir. Bu değer 0,05’ten küçük olması evli ve bekâr arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bundan sonra tablo 5.27’de Grup İstatistik sonuçlarında yer alan ortalama ($E=4,03, B=3,53$) değeri Toplam Bireysel Yaratıcılık evli insanlarda daha fazla olduğunu göstermektedir. Bir başka ifade evlilerin daha yaratıcı olduklarını ifade etmektedir.

Tablo 5.28’de yer alan bilgilere göre Toplam Yaratıcı İşe Katılım noktasında elde edilen Levene Testi sonucu ($p=0,777$) değeri dağılımda varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir. Bağımsız Örnek T Testi sonucunda ise ($p=0,000$) olarak görülmektedir. Bu değer 0,05’ten küçük olması evli ve bekâr arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bundan sonra tablo 5.27’de Grup İstatistik sonuçlarında yer alan ortalama ($E=3,30, B=2,76$) değeri Toplam Yaratıcı İşe Katılım evli insanlarda daha fazla olduğunu göstermektedir.

Diğer değişkenlere ait evli ve bekâr arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmemektedir.

Tablo 5.29: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Kurumdaki Statüye Göre Grup İstatistik Analiz Sonuçları

Değişkenler	Kurumdaki Statü	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
Eleştirel Ebeveyn	Yönetici	16	185,76	47,64	11,91
	İş Gören	152	186,27	66,66	5,41
Koruyucu ebeveyn	Yönetici	16	216,47	31,27	7,82
	İş Gören	152	214,35	44,89	3,64
Yetişkin	Yönetici	16	227,29	22,23	5,56
	İş Gören	152	224,81	27,55	2,23
Uygulu Çocuk	Yönetici	16	190,03	26,62	6,65
	İş Gören	152	177,57	47,32	3,84
Doğal Çocuk	Yönetici	16	180,44	23,37	5,84
	İş Gören	152	197,01	63,34	5,14
Toplam anne-Baba	Yönetici	16	201,12	10,94	2,74
	İş Gören	152	200,31	18,19	1,48
Toplam Çocuk	Yönetici	16	185,24	16,77	4,19
	İş Gören	152	187,29	24,19	1,96
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Yönetici	16	4,21	0,89	0,22
	İş Gören	152	3,69	0,69	0,06
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Yönetici	16	3,57	0,92	0,23
	İş Gören	152	2,92	0,98	0,08

Tablo 5.30: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Kurumdaki Statüye Göre Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Değişkenler	Varyansların Eşitliği İçin Levene's Testi		t Değeri	Ki-Kare (df)	Sig. (2-tailed)	Ort. Fark	Std. Hata Farkı	Farkın% 95 Güven Aralığı		
	F Değeri	P Değeri						Alt	Üst	
Eleştirel Ebeveyn	Eşit	2,942	0,088	-0,030	166,000	0,976	-0,508	17,128	-34,325	33,309
	Eşit Değil			-0,039	21,728	0,969	-0,508	13,080	-27,654	26,638
Koruyucu ebeveyn	Eşit	3,086	0,081	0,185	166,000	0,854	2,126	11,522	-20,622	24,874
	Eşit Değil			0,247	22,113	0,808	2,126	8,623	-15,752	20,004
Yetişkin	Eşit	0,574	0,450	0,349	166,000	0,728	2,485	7,126	-11,584	16,553
	Eşit Değil			0,415	20,192	0,683	2,485	5,989	-10,000	14,969
Uygulu Çocuk	Eşit	2,613	0,108	1,035	166,000	0,302	12,466	12,047	-11,318	36,250
	Eşit Değil			1,623	26,350	0,117	12,466	7,682	-3,314	28,246
Doğal Çocuk	Eşit	6,145	0,014	-1,036	166,000	0,302	-16,567	15,986	-48,129	14,994
	Eşit Değil			-2,129	44,532	0,039	-16,567	7,780	-32,241	-0,893
Toplam anne-Baba	Eşit	3,139	0,078	0,174	166,000	0,862	0,809	4,642	-8,355	9,973
	Eşit Değil			0,260	24,792	0,797	0,809	3,108	-5,595	7,213
Toplam Çocuk	Eşit	2,093	0,150	-0,330	166,000	0,742	-2,051	6,207	-14,306	10,205
	Eşit Değil			-0,443	22,184	0,662	-2,051	4,629	-11,646	7,545
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Eşit	0,114	0,736	2,835	166,000	0,005	0,529	0,187	0,161	0,897
	Eşit Değil			2,297	16,928	0,035	0,529	0,230	0,043	1,015
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Eşit	0,352	0,554	2,520	166,000	0,013	0,645	0,256	0,140	1,151
	Eşit Değil			2,649	18,756	0,016	0,645	0,244	0,135	1,156

Tablo 5.30'de yer alan bilgilere göre Toplam Bireysel Yaratıcılık noktasında elde edilen Levene Testi sonucu ($p=0,736$) değeri dağılımda varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir. Bağımsız Örnek T Testi sonucunda ise ($p=0,005$) olarak görülmektedir. Bu değer 0,05'ten küçük olması yönetici ve iş gören arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bundan sonra tablo 5.29'de Grup İstatistik sonuçlarında yer alan ortalama ($Y=4,21,İ=3,69$) değeri Toplam Bireysel Yaratıcılık yönetici kişilerde daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.30'de yer alan bilgilere göre Toplam Yaratıcı İşe Katılım noktasında elde edilen Levene Testi sonucu ($p=0,554$) değeri dağılımda varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir. Bağımsız Örnek T Testi sonucunda ise ($p=0,013$) olarak görülmektedir. Bu değerin 0,05'ten küçük olması yönetici ve iş gören arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bundan sonra tablo 5.29.'de Grup İstatistik sonuçlarında yer alan ortalama ($Y=3,57,İ=2,92$) değeri Toplam Yaratıcı İşe Katılımında yönetici kişilerde daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.31: Araştırmaya Ait Değişkenlerin Eğitim Durumuna Göre ANOVA**Sonuçları**

Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Toplam Kareler	Ki-Kare (df)	Ort. Kare	F Değeri	P Değeri
Eleştirel Ebeveyn	Gruplar Arasında	30374,442	4	7593,61	1,835	0,125
	Grup İçi	674612,294	163	4138,726		
	Toplam	704986,736	167			
Koruyucu Ebeveyn	Gruplar Arasında	13962,095	4	3490,524	1,865	0,119
	Grup İçi	305100,352	163	1871,781		
	Toplam	319062,446	167			
Yetişkin	Gruplar Arasında	3714,811	4	928,703	1,279	0,281
	Grup İçi	118390,511	163	726,322		
	Toplam	122105,322	167			
Uygulu Çocuk	Gruplar Arasında	3639,79	4	909,948	0,427	0,789
	Grup İçi	347342,438	163	2130,935		
	Toplam	350982,228	167			
Doğal Çocuk	Gruplar Arasında	9929,709	4	2482,427	0,665	0,617
	Grup İçi	608131,455	163	3730,868		
	Toplam	618061,164	167			
Toplam Anne-Baba	Gruplar Arasında	1012,103	4	253,026	0,812	0,519
	Grup İçi	50769,398	163	311,469		
	Toplam	51781,501	167			
Toplam Çocuk	Gruplar Arasında	1645,425	4	411,356	0,737	0,568
	Grup İçi	91002,051	163	558,295		
	Toplam	92647,475	167			
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Gruplar Arasında	9,818	4	2,454	5,136	0,001
	Grup İçi	77,889	163	0,478		
	Toplam	87,706	167			
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Gruplar Arasında	17,231	4	4,308	4,793	0,001
	Grup İçi	146,511	163	0,899		
	Toplam	163,742	167			

Eğitim durumunun, ego durumları ve yaratıcılıklar noktasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ölçmek için yukarıda bulunan tablo 5.31’de Anova testi sonuçları yer almaktadır. Bu tablo sonuçlarına göre Anova p değeri sadece Toplam Bireysel Yaratıcılık ve Toplam Yaratıcı İşe Katılım değişkenlerinde 0,05’in altında yer

aldığından dolayı anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Onun dışındaki değişkenlerde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmemektedir.

Tablo 5.32: Araştırmaya Ait Yaratıcılık Değişkenlerinin Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Toplam Kareler	Ki-Kare (df)	Ort. Kare	F Değeri	P Değeri
Toplam Bireysel Yaratıcılık	Gruplar Arasında	5,023	2	2,512	5,012	0,008
	Grup İçi	82,683	165	0,501		
	Toplam	87,706	167			
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	Gruplar Arasında	12,932	2	6,466	7,074	0,001
	Grup İçi	150,81	165	0,914		
	Toplam	163,742	167			

Tablo 5.32’de yer alan Toplam Bireysel Yaratıcılık ve Top. Yaratıcı İşe Katılım Anova p değeri sonuçları 0,05’ten küçük olduğundan dolayı anlamlı farklılığın olduğunu ifade etmektedir. Yapılan çalışma sonucunda farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu anlamak için aşağıda tablo 5.33’da Tukey HSD Testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5.33: Araştırmaya Ait Yaratıcılık Değişkenlerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılık Göstermesine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı değişken	Eğitim Durumu		Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	P Değeri	% 95 Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Toplam Bireysel Yaratıcılık	İlköğretim-Lise ve Dengi	Ön Lisans	0,2602	0,1469	0,182	-0,0872	0,6076
		Lisans-Yüksek lisans	-0,12252	0,14882	0,689	-0,4745	0,2294
	Ön Lisans	İlköğretim-Lise ve Dengi	-0,2602	0,1469	0,182	-0,6076	0,0872
		Lisans-Yüksek lisans	-,38271*	0,12285	0,006	-0,6733	0,0922
	Lisans-Yüksek lisans	İlköğretim-Lise ve Dengi	0,12252	0,14882	0,689	-0,2294	0,4745
		Ön Lisans	,38271*	0,12285	0,006	0,0922	0,6733
Toplam Yaratıcı İşe Katılım	İlköğretim-Lise ve Dengi	Ön Lisans	,63188*	0,1984	0,005	0,1627	1,1011
		Lisans-Yüksek lisans	0,11528	0,20099	0,834	-0,3601	0,5906
	Ön Lisans	İlköğretim-Lise ve Dengi	-,63188*	0,1984	0,005	-1,1011	0,1627
		Lisans-Yüksek lisans	-,51661*	0,16591	0,006	-0,909	0,1242
	Lisans-Yüksek lisans	İlköğretim-Lise ve Dengi	-0,11528	0,20099	0,834	-0,5906	0,3601
		Ön Lisans	,51661*	0,16591	0,006	0,1242	0,909

*. Ortalama fark 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Yukarıdaki tablo 5.33’de araştırmaya ait yaratıcılık değişkenlerinin eğitim durumuna göre farklılık algılamalarının karşılaştırmasına yer verilmektedir. Tablo 5.33’de elde

edilen Tukey HSD testi sonucuna bakıldığında eğitim durumunun Toplam Bireysel Yaratıcılık açısından; İlköğretim-Lise ve dengi okul eğitimi alan kişiler, hem “Ön Lisans” (0,2602) ($p=0,182$) hem de “Lisans-Yüksek Lisans” (-0,12252) ($p=0,689$) eğitimi alan kişiler arasında anlamlı bir farklılık saptanmadığı görülmektedir.

Ön Lisans eğitimi alan kişiler, “İlköğretim-Lise ve dengi okul” (-0,2602) ($p=0,182$) eğitimi alan kişiler arasında anlamlı fark saptanmadığı görülmektedir. “Lisans-Yüksek Lisans” (-0,38271*) ($p=0,006$) eğitimi alan kişiler arasında daha az düzeyde anlamlı farklılık saptanmaktadır.

Lisans-yüksek lisans eğitimi alan kişiler, “İlköğretim-Lise ve dengi okul” (0,12252) ($p=0,689$) eğitimi alan kişiler arasında anlamlı bir fark saptanmadığı görülmektedir. “Ön Lisans” (0,38271*) ($p=0,006$) eğitimi alan kişiler arasında daha yüksek düzeyde anlamlı farklılık algılanmaktadır.

Bu durum “Lisans-Yüksek Lisans” eğitimi alan kişilerin daha Toplam Bireysel Yaratıcı olduğunu ifade etmektedir.

Toplam Yaratıcı İşe Katılım açısından; “İlköğretim-Lise ve dengi okul” eğitimi alan kişiler, “Ön Lisans” (0,63188*) ($p=0,005$) eğitimi alan kişiler arasında daha fazla düzeyde anlamlı fark olduğu saptanmaktadır. “Lisans-Yüksek Lisans” (0,11528) ($p=0,834$) eğitimi alan kişiler arasında anlamlı bir fark saptanmadığı görülmektedir.

Ön lisans eğitimi alan kişiler, “İlköğretim-Lise ve dengi okul” (-0,63188*) ($p=0,005$) eğitimi alan kişiler arasında daha az düzeyde anlamlı fark saptandığı görülmektedir. “Lisans-Yüksek Lisans” (-,51661*) ($p=0,006$) eğitimi alan kişiler arasında daha az düzeyde anlamlı fark saptanmaktadır.

Lisans-yüksek lisans eğitimi alan kişiler, “İlköğretim-Lise ve dengi okul” (-0,11528) ($p=0,834$) eğitimi alan kişiler arasında anlamlı bir fark saptanmadığı görülmektedir. “Ön Lisans” (0,51661*) ($p=0,006$) eğitimi alan kişiler arasında daha yüksek düzeyde anlamlı fark algılanmaktadır.

Bu durum “İlköğretim-Lise ve dengi okul”, “Ön Lisans” ve “Lisans-Yüksek Lisans” eğitimi alan kişilerin daha Toplam Yaratıcı İşe Katılım sergilediklerini ifade etmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde çalışmanın örneklemini oluşturan gümrük çalışanlarının yaratıcılıkları ve ego durumları; cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, kurumdaki statüsü, kurumdaki çalışma süresi ve son olarak toplam hizmet süresi olan değişkenler açısından incelenmiş; çalışanların ego durumları olan Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Doğal Çocuk ve Uygulu Çocuk ego durumları ve yaratıcılıkları arasındaki ilişkiye yer verilmiş ve gümrük çalışanlarının yaratıcılıkları, ego durumları açısından incelenmiştir. Araştırmanın amacı göz önünde bulundurularak ortaya çıkan bulgulara ait olan analiz sonuçlarının yorumlanmasına ve araştırılan literatür kapsamında tartışma ile birlikte öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuç ve Tartışma

Son yıllarda çalışma hayatında kurumlar için en değerli olan şeylerden biri yaratıcı çalışanlara sahip olmaktır. Bu durum hem çalışanın yetkinliğini geliştirirken; hem de kurumların çalışanların yaratıcılıklarından yararlanarak çalışma hayatında başarı ve gelişme göstermesine imkan sağlamaktadır. Kişinin kendini rahat hissetmediği bir ortamda kendi yeteneğini sergilemesi çok güçtür. Kişiye yaratıcılığını ortaya çıkaracak fırsatların verilmesi kişinin yaratıcılığını rahat bir şekilde sergilemesine yol açacaktır. Kişiye sağlanacak uygun ortamın doğması sonucu ise kişinin örgüte olan faydasını artıracaktır.

Türkiye’de ego durumu üzerine yeterli sayıda çalışma yapılmamıştır. Bizim çalışmadaki en birinci amacımız bu konuyu gümrük çalışanları üzerinde deneyerek farklı bir araştırmayı literatüre kazandırmaktır. Ego durumları; kişinin o an ki tutarlı davranış şekli ile ilişkili olarak doğrudan tutarlı davranış ve yaşantı biçimini ortaya koyan bir kavram olarak tanımlamaktadır (Berne, 1964: 27).

Araştırmamızda ego durumunu, yaratıcılık ile ilişkilendirmiş bulunmaktayız. Türkiye’de yaratıcılık üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Yaratıcılık, herkesin gördüğü bir şeye farklı bir açıdan bakabilmek ve farklı yöntemler, düşünme biçimi kullanarak olmayan bir ürünü meydana getirmektir (Genç, 2004: 272).

Yaratıcılık birçok konu ile ilişkilendirilmiştir. Fakat ego durumları ile bir ilişkilendirme özellikle bizim örnekleminizde yapılmamıştır. Araştırmamızda

yaratıcılığı, bireysel yaratıcılık ve yaratıcı işe katılım olarak iki ölçekte incelemiş bulunmaktayız. Dolayısıyla bu iki konu arasındaki ilişki farklı bir çalışmayı ortaya koymuştur. Ayrıca sınırlılığı gümrük çalışanları ile yaptığımız için farklı bir sektör ve farklı bir çalışmayı meydana getirmiştir.

Araştırmanın konusunu oluşturan çalışanların ego durumları literatürde daha önce yaratıcı davranış ile ilişkilendirilmemiştir. Dolayısıyla yapmış olduğumuz çalışmanın örneklemini oluşturan gümrük çalışanlarının ego durumları ile yaratıcı davranış düzeyleri arasındaki ilişkinin ne boyutta olduğunu öğrenmek için yapılmış bir çalışmadır. Araştırma anketine 73'ü kadın, 95'i erkek olmak üzere toplamda 168 kişi katılım sağlamıştır.

Araştırmanın sonuçları çalışanların bireysel yaratıcılığını ve yaratıcı işe katılımını ölçebilmek için kullanılan ölçeklerin yüksek oranda güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Bireysel yaratıcılık ölçeğinin güvenilirlik testi sonucu Cronbach Alfa Katsayısının değeri 0,95, yaratıcı işe katılım ölçeğinin güvenilirlik testi sonucu Cronbach Alfa Katsayısının değeri 0,95 olarak yüksek güvenilirlik tespit edilmiştir.

Bireysel Yaratıcılık Ölçeğine ait olan uyum indeksi sonuçları;

- ✓ $\chi^2/df:1,790$,
- ✓ RMSEA:0,069,
- ✓ CFI: 0,954,
- ✓ GFI:0,883,
- ✓ AGFI:0,844 olarak tespit edilmiştir.

Yaratıcı İşe Katılım Ölçeğine ait olan uyum indeksi sonuçları ise;

- ✓ $\chi^2/df:3,218$,
- ✓ RMSEA:0,115,
- ✓ CFI: 0,955,
- ✓ GFI:0,904,
- ✓ AGFI:0,827 olarak tespit edilmiştir.

Çalışmanın değişkenlerini ifade eden tanımlayıcı istatistik sonuçlarına göre gümrük çalışanlarının ego durum ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları skorlar hesaplanmıştır.

- Eleştirel Ebeveyn (A:186,22; SS:64,97),
- Koruyucu Ebeveyn (A:214,55; SS:43,71),
- Yetişkin (A:225,05; SS:27,04),
- Uygulu Çocuk (A:178,76; SS:45,84)
- Doğal Çocuk (A:195,43; SS:60,84)
- Toplam Anne-Baba (A:400,77; SS:35,22)
- Toplam Çocuk (A:374,18; SS:47,11)

Yapılan korelasyon analizi sonuçlarında: Cinsiyet ile Yetişkin Ego Durumu arasındaki ilişki ($r= 0,308$; $p=0,000$) anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu, cinsiyet ile Toplam Çocuk Ego Durumu arasındaki ilişkinin ($r= -0,204$; $p=0,008$) anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Bireysel Yaratıcılık ile Yaratıcı İşe Katılım değişkenleri arasında ($r= 0,581$; $p=0,000$) anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu, Bireysel Yaratıcılık ile Toplam Anne-Baba Ego Durumu değişkenleri arasında ($r= 0,222$; $p=0,004$) anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu, Bireysel Yaratıcılık ile Toplam Çocuk Ego Durumu değişkenleri arasında ($r= -0,223$; $p=0,004$) anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğunu ifade etmiştir.

Yaratıcı İşe Katılımın sadece Toplam Anne-Baba Ego Durumu ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu iki değişken arasındaki ilişki ($r= 0,196$; $p=0,011$) anlamlı ve pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu ile Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu arasında ($r= -0,861$; $p=0,000$) anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu, Doğal Çocuk Ego Durumu ($r= -0,406$; $p=0,000$) ile Toplam Çocuk Ego Durumu ($r= -0,634$; $p=0,000$) aralarındaki ilişki anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu ile Toplam Anne-Baba Ego Durumu arasında ($r= 0,776$; $p=0,000$) anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu göstermiştir.

Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu, Uygulu Çocuk Ego Durumu ($r= 0,227$; $p=0,003$) ile Toplam Çocuk Ego Durumu ($r= 0,281$; $p=0,000$) arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif bir ilişki oluşmuştur. Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu ile Toplam Anne-Baba Ego Durumu arasında ($r= -0,348$; $p=0,000$) anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu

belirtmiştir. Yetişkin Ego Durumunun, Uygulu Çocuk, Doğal Çocuk ve Toplam Çocuk Ego Durumları ile aralarındaki ilişki anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Uygulu Çocuk Ego Durumu ile Doğal Çocuk Ego Durumu arasında ($r = -0,642$; $p = 0,000$) anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu ifade etmiştir.

Doğal Çocuk Ego Durumunun, Toplam Anne-Baba Ego Durumu ($r = -0,691$; $p = 0,000$) ile Toplam Çocuk Ego Durumu ($r = 0,666$; $p = 0,000$) arasındaki ilişki anlamlı olup; Toplam Anne-Baba Ego Durumu ile negatif, Toplam Çocuk Ego Durumu ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Toplam Anne-Baba Ego Durumu ile Toplam Çocuk Ego Durumu arasındaki ilişki ($r = -0,822$; $p = 0,000$) anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğunu göstermiştir.

Erkekler kadınlara göre daha çok Yetişkin Ego Durumuna sahip oldukları tespit edilmiştir. Cinsiyetin diğer bütün değişkenler ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Toplam Çocuk Ego Durumu erkekte daha az çıkarken, kadında daha fazla olduğu görülmüştür. Bireysel Yaratıcılık, evli olan kişilerde daha fazla görülürken, bekâr olan kişilerin ise daha az yaratıcı olduğu belirlenmiştir. Yaratıcı İşe Katılımın, evli olan kişilerde daha fazla olduğu tespit edilirken, bekâr olan kişilerde daha az olduğu tespit edilmiştir. Evlilerin bekârlara göre daha fazla yaratıcı oldukları görülmüştür. Toplam Anne-Baba Ego Durumu bireysel yaratıcılığı artırırken, Toplam Çocuk Ego Durumu Bireysel Yaratıcılığı azaltmıştır.

Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu, evli olan çiftlerde daha fazla görülürken, bekâr olan kişilerin daha az Eleştirel Ebeveyn Ego Durumuna sahip oldukları tespit edilmiştir ($r = -0,155$; $p = 0,045$). 30-36 yaş grubu arasındaki kişilerin daha yaratıcı oldukları saptanmıştır. 16 ile 29 yaş grupları arasındaki kişilerin daha Eleştirel Ebeveyn Ego Durumuna sahip oldukları saptanmıştır. Lise ve dengi okulun eğitimini almış kişiler daha Eleştirel Ebeveyn Ego Durumuna sahip oldukları görülmüştür. İlköğretim mezunları daha Koruyucu Ebeveyn Ego Durumuna sahip oldukları görülmüştür.

Ayrıca yapılan testler sonucunda yöneticilerin daha yaratıcı oldukları ifade edilmiştir. Yöneticilerin işe katılım konusunda daha yaratıcı oldukları tespit edilmiştir. Kurumdaki Çalışma Süresinin artması Bireysel Yaratıcılığın artmasına sebep olmuştur. Toplam Hizmet Süresinin artması Bireysel Yaratıcılığın daha fazla gelişmesine sebep olduğu görülmüştür. Hizmet Süresinin artışı Yaratıcı İşe Katılımı artırmıştır. 4-7 yıl arası çalışan kişilerin daha Eleştirel Ebeveyn Ego Durumuna sahip

olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak her iki ebeveyn değişkeni de Bireysel Yaratıcılığı artırırken, her iki ocuk değişkeninde azalma görülmüştür.

6.2.neriler

Araştırma, “alışanların Ego Durumları ile Yaratıcı Davranış Düzeyleri arasındaki ilişkinin gümrük çalışanları üzerinde” analizi yapılmış bir çalışmadan oluşmaktadır. alışmış olduğumuz bu konu birçok farklı meslekler üzerinde de yapılabilir. Ayrıca bu konunun ölçekleri bir niversite, lise veya herhangi bir eğitim kurumunda da uygulanarak araştırması yapılabilir. Çalışmamızda kullandığımız Bireysel Yaratıcılık ve Yaratıcı İşe Katılım lekleri tek boyutlu incelenmiştir. Ego Durumu leğini oluşturan sıfatlar literatürde 145 ve 300 sıfat olarak da oluşmuştur. Ama hem bizim kültürümüze uyarlanması 95 sıfattan oluşmuştur. Dolayısıyla alışmamızda 95 sıfatlı leği ve 5 alt boyuttan oluşan (Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Doğal ocuk ve Uygulu ocuk) ego durumlarına yer verilmiştir. Diğer alt boyutlara da yer verilerek bir çalışma yapılabilir. Dolayısıyla literatürde kullanılan farklı yaratıcılık ölçümleri ve ego durumları ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Çalışmamıza konu olan ego durumlarının farklı sektörlerde yaratıcılığa nasıl bir etki sağladığı da bir çalışma konusu oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2003). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akbağ, M. (2000). Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Üniversite Öğrencilerinde Olumsuz Otomatik Düşünceler, Transaksiyonel Analiz Ego Durumları ve Bazı değişkenler Açısından İncelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akbağ, M. ve Deniz, L. (2003). Öğretim Elemanı ve Öğretmen Adaylarının Birbirlerine Yönelik Algıları: Transaksiyonel Analiz Açısından Bir Değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı 2. Cilt 3 sf 263-293
- Akıllı, N. (2012). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Yaratıcılık Düzeylerinin Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, Kahramanmaraş.
- Akın, M. (2010). Personeli Güçlendirme Algılaması, Örgüt İklimi Algılaması ve Yaratıcı Kişilik Özelliklerinin Örgüt Düzeyinde Yaratıcı Çıktılar Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı. 29, ss.211-238.
- Akkoyun, F. (1995). *Transaksiyonel Analize Giriş*. Ankara: 72TDFO Ltd.Şti.
- (1998). *Transaksiyonel Analiz: Psikolojide İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- (2001). *Transaksiyonel Analiz*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- (2011). *Transaksiyonel Analiz*. 4. Baskı. Ankara: Nobel Yayın.

- Akkoyun, F. ve Bacanlı, H. (1990). Sıfat Tarama Listesi'nin Türkçeye Uyarlanması: TA Ego Durumu Ölçekleri Üzerine Bir Çalışma. *V. Ulusal Psikoloji Kongresi Psikoloji – Seminer Dergisi Özel Sayı. (8). İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, 637-643.
- Aksüzek, S. (2008). *İşletmelerde Rekabet Avantajı Olarak Yaratıcı Düşünce Yaratılmasını Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Ankara.
- Aktamış, H. ve Ergin, Ö. (2007). Bilimsel Süreç Becerileri İle Bilimsel Yaratıcılık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı. 33*, ss. 11-23.
- Akyıldız, H. (1994). *Öğrenme Sürecine İlişkin Kuramsal Açıklamalar*. İzmir: Nese Ofset.
- Altın, B. (2010). İlköğretimde Görevli Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıklarıyla Yaratıcılıkları İlişkisi (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi) Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2005). *Psikolojik danışma kuramları. (2.bs.)*. Bursa: Aktüel.
- Amabile T.M. (1996). Creativity and Innovation in Organization (Örgütlerde Yaratıcılık ve Yenilik). *Harvard Business School, January 5*, 1-15.
- (1997). Motivating Creativity in Organizations: On Doing What You Love and Loving What You Do. *California Management Review*, 40 (1), 39-58.
- Amabile, T.M. & Conti, R. (1999). Changes in Work Environment for Creativity, During Downsizing. *Academy of Management Journal*, Vol:42, No:6, pp.630-640.
- Anastasi, A. (1982). *Psychological Testing (V.Ed.)*. New York: Mac Millan.

- Aral, N. (1990). Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Dokuz Yaş Grubu Kız Ve Erkek Çocukların Yaratıcılıklarını Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Doktora Tezi.) Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aral, N., Akyol, K. Aysel ve Sığırtmaç, A. (2006). Beş-Altı Yaş Grubundaki Çocukların Yaratıcılıkları Üzerinde ORFF Öğretisine Dayalı Müzik Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), ss. 1-9.
- Argun, Y. (2004). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- (2012). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi* (3 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arı, R. (1989). Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları ile Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Ankara.
- Arı, R. Ve Bacanlı, H. (1996). TA Ben Durumları Ölçeği. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 7.
- Aşılı, G. (2001). Üniversiteli öğrencilerin cinsiyet rolleri ve ego (ben) durumları arasındaki ilişki (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Alisinanoğlu, F. (1995). *Üniversite Öğrencilerinin Ben (Ego) Durumları İle Ana-Baba Tutumlarını Algulamalarını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.

- Atkinson, R.R. & et al. (1999). Psikolojiye Giriş. (Çev.: Y. Alagon). Arkadaş L. T. Ş., Ankara.
- Aydemir, S.S. (1996). Transaksiyonel Analize Dayalı Bir Eğitim Programının Evli Çiftlerin Ego Durumları ve Evlilik Yaşamlarına İlişkin Bazı Değişkenlere Etkisi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Bakan, İ. (2011). *Örgütsel Stratejilerin Temeli Örgütsel Bağlılık Kavram, Kuram, Sebep ve Sonuçlar*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Balay, R. (2010). Öğretim Elemanlarının Örgütsel Yaratıcılık Algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43(1), ss. 41-78.
- Barker, D. & Phillips, K. (1981). "TA Training" *Improving Interpersonal Relations*. (Ed. Cooper Cary L.). Gower Publishing Com.
- Barutçugil, İ. (2004). *Organizasyonlarda Duyguların Yönetimi*. 2. Baskı. İstanbul: Kariyer Yayıncılık,
- Basadur, M. (1994). Managing Creativity. *Problem Finding, Problem Solving, and Creativity*. Ablex, Norwood NJ.
- Beghetto, A. Ronald & Kaufman, C. James (2013). Fundamentals of Creativity. *Educational Leadership, February*, ss. 11-15.
- Bentley, T. (1999). *Takımınızın Yeteneklerini Geliştirmede Yaratıcılık (Creativity)*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- (2004). *Yaratıcılık (Creativity)*. Çev. Onur Yıldırım. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Benton, D. & Halloran, J. (1991). *Applied Human Relations*. Fourth Edition, Prentice Hall, New Jersey. USA.

Berne, E. (1961). *Transactional Analysis in Psychotherapy*. New York: Grove Press.
Say.13

----- (1963). *The Structure and Dynamics of Groups and Organizations*. New York:
Ballantine Books.

----- (1964). *Games People Plays*. New York: Grove Press. Say.27

----- (1968). *The happy valley*. New York: Grove Press.

----- (1986). *İnsanca Sevgi ve Cinsellik*. (Çev. Emre Kapkın). İstanbul: Yaprak
Yayımları.

Berne, E. & Levin, P., (1972). Games nurses play. *The American journal of nursing*,
483-487.

Birch, P. & Clegg, B. (1997). *Sanatta Yaratma: Çocukta Yaratıcılık*. İstanbul: Rota
Yayımları.

Bissola, R. & Imperatori, B. (2011). Organizing Individual and Collective Creativity:
Flying in the Face of Creativity Cliches. *Creativity and Innovation Management*,
20 (2), ss.77-89.

Budak, G. ve Budak, G. (2004). *İşletme Yönetimi*. İzmir: Barış Yayımları.

Carmeli, A., & Schaubroeck, J. (2007). The Influence of Leaders 'and Other Referents'
Normative Expectations on Individual Involvement in Creative Work. *The
Leadership Quarterly*. Vol.18, No.1. pp.35-48.

Carmeli, A., Palmon, R.R., & Ziv, E. (2010). Inclusive Leadership and Employee
Involvement in Creative Tasks in the Work Place: the Mediating Role of
Psychological Safety. *Creativity Research Journal*. Vol.22, No.3. pp.250-260.

Casler, M. E. (1995). *Motivational Factors For Adoptive Parenthood. Unpublished Dissertation.* University of Pittsburgh, USA.

Ceylan, A. ve Savi, Z. Fatma (2003). Örgütsel Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 29, ss. 151-175.

Chang, W. & Chiang, Z. H. (2007). A Study on How to Elevating Organizational Creativity of Design Organization. *IASDR07 International Association of Societies of Design Research. the Hong Kong Polytechnic University.* 12Th to 15Th November.

Çakmak, A. (2005). *Anasınıfına Devam Eden Altı Yaşındaki Köy Ve Kent Çocuklarının Yaratıcılıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi.* Ankara Üniversitesi, Ankara.

Çakmak, A. (2010). Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*, ss. 1-11.

Çam, S. (1997). İletişim Becerileri Eğitimi Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Becerisi Algularına Etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Anabilim Dalı, Ankara.

Çatak, E. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yöneticilerinde Gözlemledikleri Ego Durumları ile Örgütsel Güven Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul.

Çavuş, FM. (2006). İşletmelerde Personel Güçlendirme Uygulamalarının Örgütsel Yaratıcılık ve Yenilikçiliğe Etkileri Üzerine İmalat Sanayinde Bir Uygulama (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Çekmecelioğlu, GH. ve Eren, E. (2007). Psikolojik Güçlendirme, Örgütsel Bağlılık ve Yaratıcı Davranış Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi. *Yönetim Dergisi*, 18 (57), ss. 13-25.
- Çelebi, O. Mustafa (2009). İhtiyaçlar, Yaratıcılık ve Kariyer Gelişimi Bağlamında Enerji Uzmanlığı. *Enerji Piyasası Bülteni*, 5, ss. 29-30.
- Çetingöz, D. (2002). Okul öncesi eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çiçek, İ. (2011). Teknoloji Geliştirmede Yaratıcılığı Yönetmek. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), ss. 45-55.
- Dayan, M., Zacca, R. & Benedetto, D. Anthony (2013). An Exploratory Study of Entrepreneurial Creativity: Its Antecedents and Mediators in the Context of UAE Firms. *Creativity and Innovation Management*, 22 (3), ss. 223-240.
- Demirel, Ö. (1999). *Plandan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 5. Baskı.
- Dilmaç, O. (2010). *Alan Derslerinin Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Erzurum.
- Dökmen, Ü. (1998). *İletişim Çatışmaları Ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dusay, J. M. (1972). Egograms and the “constancy hypothesis”. *Transactional Analysis Bulletin*, 2(3), 37-41.
- Dusay, J.M. & Dusay, C.M. (1979). Ed. Corsini, R.J. “Transactional Analysis” *Current Psychotherapies*. Second Edition. Peacock Publishers.

- (1984). *Transactional Analysis. Current Psychotherapies*. Ed. Raymond j. Corsini. Third Edition. Illinois: F.E. Peacock Publishers, Inc.
- Emerson, J., Michael, R.B. & Keith, T.C. (1994). Transactional Analysis Ego State Functioning, Psychological Distress, and Client Change. *Psychotherapy*, 31 (1), 109-113.
- Eratay, E. (1993). *7 ve 11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılıkları ile Psikososyal Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eren, E. (1982). *İşletmelerde Yenilik Politikası*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Erdoğan, Y. (2006). Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (12), ss. 61-79.
- Genç, N. (2004). *Yönetim ve Organizasyon: Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- (2007). *Yönetim ve Organizasyon: Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar*. 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Gong, Y., Zhou, J. & Chang, S. (2013). Core Knowledge Employee Creativity and Firm Performance: the Moderating Role of Riskiness Orientation, Firm Size, and Realized Absorptive Capacity. *Personnel Psychology*, 66, ss. 443-482.
- Gough, H. G., & Heilbrun, A. B. (1965). Joint manual for the Adjective Check List and the Need Scales for the ACL.
- Göksel, A. (2003). "Personel Güçlendirme", *Çağdaş İşletme Teknikleri*. (Ed: Birol Bumin). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Guilford, J. (1954). *Psychometric Methods*. (2.d.Ed.). NewYork: Mc Graw-Hill.

- Günel, G. (2006). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Gürbüz, S. (2004). *Yaratıcılık ve Yenilik (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hansen, J., Stevic, R. & Warner, R. (1977). *Counseling: Theory and Process*. Boston: Allyn & Bacon.
- Harris, T. A. (1969). Analyzing the transaction. *I'm OK—You're OK: A Practical Guide to Transactional Analysis*. New York: Harper & Row.
- Harris, T. (1970). *I Am Okey – You Are Okey*. New York: Pan Books.
- Hermann, N. (1988). *The Creative Brain*. New York: Lake Lure.
- Heyer, N. Robert (1987). Empirical Research on Ego State Theory, *Transactional Analysis Journal*. Vol:17, No:1, pp. 286-293.
- İraz, R. (2005). *Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- James, M. & Jongeward, D., (1971). *Born To Win*. Canada: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- (1984). *Kazanmak İçin Doğarız*. (Çev. Tülin Şenruh). Ankara: İnkılap ve Aka Kitabevi.
- (1993). *Kazanmak için doğarız*. T. Şenruh. (Çev.). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Jones, G.R. (2004), *Organizational Theory, Design and Change: Text and Cases*, Pearson Prentice Hall, USA.

- Kanbur, A. (2010). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Örgütsel Değerler Üzerindeki Etkileri: İMKB Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan İşletmeler Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kanbur, E. (2015). *Çalışanların Bireysel Yaratıcılık Düzeylerinin İç Girişimcilik Performansları Üzerindeki Etkisinde Algılanan Örgütsel Desteğin Aracılık Rolü* (Doktora Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Kanbur, E. ve Özyer, K. (2016). Çalışanların Bireysel Yaratıcılık Düzeylerinin İç Girişimcilik Performanslarına Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, cilt:14, s.2.
- Kaplan, Ö. Aysun ve Ercan, S. (2011). Yaratıcı Düşünme Tekniklerinden Sinektik Uygulamasına Örnek Bir Araştırma: Çocuğun Gözünde Yaratıcılık. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (2), ss. 766-793.
- Kapu, H. ve Baştürk, F. (2009). Yaratıcılık Tekniklerinin İşletme Eğitimindeki Yeri ve Önemi. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Der.*, 16, ss.523-540.
- Kaptan, F. ve Korkmaz, H. (2001). İlköğretimde Fen Bilgisi Öğretimi, *İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı*, Modül 7 s:1-7.
- Karacabey, MF. (2011). Özel ve Resmi İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Örgütsel Yaratıcılık Algıları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Karahan, E. ve Sardoğan, M.E. (2004). *Psikolojik danışma ve terapide kuramlar*. Samsun: Deniz Kültür Yayınları
- Kaufman, JC. (2009). *Creativity 101 (Elektronik Sürüm)*. Newyork: Spring Publishing Company.

- Keçeci, A. (2007). *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencileri ve Öğretim Üyeleri Arasındaki İletişimin Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kerlinger, F.N. (1973). *Foundation of Behavioural Research*. New York. Holt. Rinehand and Hinston.
- Kerse. G. (2013). *Personel Güçlendirme İle Bireyin Yaratıcılık Algısı Arasındaki İlişki: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kwasniewska, J. & Necka, E. (2004). Perception of the Climate for Creativity in the Workplace: The Role of the Level in the Organization and Gender. *Creativity and Innovation Management*, 13(3), 187-196.
- Marangoz, M. (2012). *Girişimcilik*. İstanbul: Beta Kitap.
- Meydan, C. H., ve Şeşen, H. (2015). *Yapısal Eşitlik Modellemesi Amos Uygulamaları (2.Baskı)*. Ankara: Detay yayıncılık.
- Morris, G.L. (2006). *Altered States: Using Transactional Analysis Education to Prevent Conflict Escalation and Violence*. Unpublished Dissertation. Capella University, USA.
- Naktiyok, A. (2004). *İç Girişimcilik*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Nelson – Jones. R. (1982). *Danışma Psikolojisi Kuramları*. (Çev. F. Akkoyun).
- Novey, T. B., Porter-Steele, N., Gobes, L., & Massey, R. F. (1993). Ego States and the Self-Concept: a Panel Presentation and Discussion. *Transactional Analysis Journal*, 23(3), 123-138.

- Ömeroğlu, E. (1990). *Anaokuluna Giden 5-6 Yasındaki Çocukların Sözel Yaratıcılıklarının Gelişimine Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özerk, H. (2008). *Özel Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerinin Transaksiyonel Analiz Kuramı Çerçevesinde Birbirlerinde Gözlemledikleri ve Beraberinde Bekledikleri Ego Durumlarının Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi SBE İstanbul.
- Pala, M. (1999). *Çocuk Yuvalarında Ve Aileleriyle Birlikte Yaşayan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcılığın İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Reinartz, W. & Saffert, P. (2013). Creativity in Advertising when it Works and When It Doesn't. *Harvard Business Review*, Haziran, ss. 107-112.
- Rıza, E.T. (1999). *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*, İzmir: Anadolu Matbaası.
- (2004). *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*. (3. bs.). İzmir: Birleşik Matbaa.
- Roberts, D. L. (1975). Treatment of cultural scripts. Volume of Selected Articles From the Transactional Analysis Journal. San Francisco: *The International Transactional Analysis Association Inc.* 183 – 189.
- Rouquette, M. L. (1992). *Yaratıcılık*. (Çev.: Işın Gürbüz). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Price, D.A. (1975). *The Construction of Scales For Measuring Ego States in Transactional Analysis*. Unpublished Dissertation. The Florida State University, USA.
- San, İ. (1979). Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocuğın Yaratıcılık Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı:1-4, Ankara.

- San, İ. ve Güleriyüz, H. (2004). *Yaratıcı Eğitim ve Çoklu Zekâ Uygulamaları*. Ankara: Artım Yayınları.
- Sawyer, R.Keith (2003). *Creativity and Development*. England: *Oxford University Press*, 1. Edition.
- Stewart, I. (1989). *Transactional Analysis Counseling in Action*. Sage Publications.
- Stewart, I. & Joines, V. (1987). *TA Today: A New Introduction to Transactional Analysis*. Lifespace Publishing, Nottingham.
- (1999). *TA Today: A New Introduction to Transactional Analysis*. England: Lifespace Publishing.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Şen, T.H., Yılmaz, T.F. ve Gürdoğan, P.E. (2013). Hemşirelikte Yaratıcılık. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 38,ss. 1-8.
- Şenol, B. (2013). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Yaratıcılık Davranışları ve Mizah Anlayışları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şimşek, M.Ş. (2010). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Talob, E. R.C. (1994). Using Transactional Analysis to Enhance Adjustment in Filipino College Students. *Transactional Analysis Journal*. Vol:24, No.3, pp.197-205.
- Temizkalp, G. (2010). Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi SBE, Burdur.
- Terzi, M. (2002). İlköğretim Yedinci Ve Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin, Matematik Öğretmenlerinin Matematik Dersine Yönelik Davranışlarını Algılamaları İle

Matematik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Tierney, P., Farmer, S.M., & Graen, G.B. (1999). An Examination of Leadership and Employee Creativity: The Relevance of Traits and Relationships. *Personnel Psychology*, Vol.52, No.3.pp.591-620.

Tezci, E. (2002). Oluşturmacı Öğretim Tasarım Uygulamasının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına ve Başarılarına Etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Torrance, E. Paul (1993). Understanding Creativity: Where to Start?. *Psychological Inquiry*, 4 (3), ss. 232-234.

Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi (2. baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcılığa Yolculuk (1 b.)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Vernon, P. E. (1984). Intelligence, cognitive styles, and brain lateralization. *International Journal of Psychology*, 19(1-4), 435-455.

Yahyagil, M. (2001). KOBİ'lerde Bilgisayar Teknolojileri Uygulamaları, İstanbul: *İstanbul Ticaret Odası Yayını*, Yayın No: 2001-26.

Yıldırım, F. (2002). Çalışma Yaşamında Örgüte Bağlılık ve Örgütsel Adalet İlişkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, R. (2003). *Yaratıcılık ve Yenilik (4 b.)*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Yıldız, F. Ü., ve Şener, T. (2007). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi (2 B.)*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yılmaz, H. ve Karahan, A. (2010). Liderlik Davranışı, Örgütsel Yaratıcılık ve İş gören Performansı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: *Uşak'ta Bir Araştırma*. Yönetim ve Ekonomi, 17 (2), ss. 145-158.
- Yanık, O. (2007). *Beslenme Saati Yaratıcılık*. İstanbul: Bamm Yayınevi.
- Watson, R.P. (1996). *The Relationship Between Ego States and Love Attitudes in Single Young Adults*. Unpublished Dissertation. Northern Arizona University, USA.
- Williams, K.B. (1978). *An Empirical Procedure For the Assessment of Ego States Illustrated By Egograms as Described in Transactional Analysis Theory*. Unpublished Dissertation. The Fielding Institute, USA.
- Williams, J.E. & Best, D.L. (1982). *Measuring Sex Stereotypes (A Thirty – Nation Study)*. Sage Publications.
- Williams, K.B. & Williams, J.E (1980). The Assesment of Transactional Analysis States Via the Adjective Checklist, *Journal of Personality Assessment*, Vol.44/2.
- Whatmore, J. (1999). *Releasing Creativity: How Leaders Develop Creative Potential in Their Teams*, UK: Kogan Page.
- Woollams S. J & Brown, M. (1979). *TA: The Total Handbook of Transactional Analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Araştırma da, "Çalışanların Ego Durumları ile Yaratıcı Davranış Düzeyleri Arasındaki İlişki: Gümrük Çalışanları Üzerine Bir Araştırma" yı inceleyen bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için anketteki tüm maddelerin size uygun seçeneğinin cevaplandırılması gerekmektedir. Çalışma sonucunda elde edilecek bilgiler gizlilik anlayışıyla değerlendirilecek olup, sonuçlar yalnız akademik amaçla ve iş dünyasındaki uygulamalara ışık tutmak için kullanılacaktır. Ayırdığınız zaman ve verdiğiniz emek için şimdiden teşekkürler.

Saygılarımla.

I. AŞAĞIDAKİ SEÇENEKLERDE SİZE UYGUN OLANI BELİRTİNİZ.

(Lütfen size en uygun gelen seçeneği çarpı işareti (X) koyarak belirtiniz ve tüm maddeleri cevaplayınız.)

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Medeni durumunuz:

Evli Bekâr

3. Yaşınız:

16 - 22 yaş 23 - 29 yaş 30 - 36 yaş 37 - 43 yaş 44 yaş ve üzeri

4. Eğitim durumunuz:

İlköğretim Lise ve dengi Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

5. Kurumdaki statünüz:

Yönetici İş Gören

6. Şuan çalıştığınız kurumdaki çalışma süreniz (kıdeminiz):

1 - 3 yıl 4 - 7 yıl 8 - 11 yıl 12 -15 yıl 16 yıl ve üzeri

7. Toplam hizmet süreniz (kıdeminiz):

1 - 3 yıl 4 - 7 yıl 8 - 11 yıl 12 -15 yıl 16 yıl ve üzeri

EK-2 BİREYSEL YARATICILIK ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda “Bireysel Yaratıcılık” ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen size en uygun gelen ifadeyi çarpı işareti (X) koyarak belirtiniz ve <u>tüm maddeleri cevaplayınız.</u>		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Yeni yaşantı ve deneyimleri merak ederek, çeşitli konularla yakından ilgilenirim.					
2.	Risk almayı ve beklenmeyen sonuçlarla karşılaşmayı işimin bir parçası sayarım.					
3.	Bireysel inisiyatif olarak, cesur davranırım.					
4.	Olay ve olgular arasındaki farklı ilişki noktalarını görür ve değerlendiririm.					
5.	Yeni düşünceleri özümseyebilmek için esnek davranmaya çalışırım.					
6.	Rekabet ederek, potansiyel fırsatları somut yararlaraya dönüştürmeye çalışırım.					
7.	Yeni şeyler denemeyi/uygulamayı önemseyerek, girişimci davranırım.					
8.	Her seferinde yeni bilgi ve becerileri kullanmaya çalışırım.					
9.	Sürekli öğrenerek kendimi geliştirmenin yollarını ararım.					
10.	Yeni hedeflere ulaşmak için mevcut sınırların ötesine geçmeye çalışırım.					
11.	Yapılandırılmamış, farklı iş süreçlerini kullanırım.					
12.	Yeni yöntemlerin işe koşulması için değişime açık bir tutum takınırım.					
13.	Beklenenin üstünde ve ötesinde performans göstermeye çalışırım.					
14.	Çok yönlü hareket ve dinamizm içinde olmaya gayret ederim.					
15.	Sorunlara farklı çözümler geliştirmek için rutin davranış kalıplarımı terk ederim.					
16.	Sıradanlığı aşarak özgün düşünceler üretmeye ve buluşlar yapmaya çalışırım.					

EK-3 YARATICI İŞE KATILIM ÖLÇEĞİ

Aşağıda “Yaratıcı İşe Katılımı” ile ilgili soruları yapmakta olduğunuz işi düşünerek cevaplayınız. Lütfen verilen ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve en uygun gördüğünüz ifadeyi ölçek üzerine X işareti koyarak belirtiniz.		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok sık
1.	İşimde özgün olduğumu gösterdim.					
2.	İşimle ilgili yeni fikirler üretirken risk aldım.					
3.	Mevcut (var) olan metod ve donanımlar için yeni kullanım alanları buldum.					
4.	Başka (benimle ilgili olmayan) zorluklara sebebiyet veren problemleri çözdüm.					
5.	Yeni fikirler denedim ve problemleri çözerken uyguladım.					
6.	Yeni ürünler ve süreçler için fırsatlar yarattım.					
7.	İşimle ilgili yeni, fakat işlevselliği olan fikirler ürettim.					
8.	İş alanımla ilgili devrim sayılabilecek fikirler ürettim.					
9.	Yaratıcılık konusunda iyi bir örnek oluşturdum.					

EK-4 EGO (BEN) DURUMLARI ÖLÇEĞİ

BEN (EGO) DURUMLARI ÖLÇEĞİ		
(Sıfat Listesi)		
Aşağıda insanı niteleyen 95 sıfat verilmiştir. Sizden istenen "sizi nitelediğini - sizin bir özelliğiniz" olarak düşündüğünüz sıfatları işaretlemenizdir (X). İşaretlemeniz gereken sıfat sayısında herhangi bir sınırlama yoktur.		
Sıfatlar		
☐ 1. Aksi	☐ 33. Yufka yürekli	☐ 65. Yumuşak başlı
☐ 2. Alaycı	☐ 34. Başkasını düşünen	☐ 66. Uyumlu
☐ 3. Asık suratlı	☐ 35. Sevecen	☐ 67. Tedirgin
☐ 4. Ciddi	☐ 36. Hoş sohbet	☐ 68. Mızız
☐ 5. Eleştirici	☐ 37. Kibar	☐ 69. Kötümser
☐ 6. Gururlu	☐ 38. Samimi	☐ 70. Olgun
☐ 7. İdealist	☐ 39. Açık fikirli	☐ 71. Telaşlı
☐ 8. Katı	☐ 40. Akıllı	☐ 72. Atılgan
☐ 9. Kibirli	☐ 41. Dikkatli	☐ 73. Duygusal
☐ 10. Kuralcı	☐ 42. Dürüst	☐ 74. Gamsız
☐ 11. Önyargılı	☐ 43. Düşünceli davranan	☐ 75. Girişken
☐ 12. Resmi	☐ 44. Dakik	☐ 76. Hayalperest
☐ 13. Titiz	☐ 45. Gerçekçi	☐ 77. Heyecanlı
☐ 14. Otoriter	☐ 46. Mantıklı	☐ 78. Maceracı
☐ 15. Sabit fikirli	☐ 47. Temkinli	☐ 79. Meraklı
☐ 16. Kararlı	☐ 48. Sorumluluk alabilen	☐ 80. Neşeli
☐ 17. Öfkeli	☐ 49. Tutarlı	☐ 81. Sabırsız
☐ 18. Sinirli	☐ 50. Açık sözlü	☐ 82. Sempatik
☐ 19. Tedbirli	☐ 51. Adil	☐ 83. Sevimli
☐ 20. Anlayışlı	☐ 52. Bağımsız	☐ 84. Sıcakkanlı
☐ 21. Cana yakın	☐ 53. Zeki	☐ 85. Şakacı
☐ 22. Cömert	☐ 54. İradeli	☐ 86. Yaratıcı
☐ 23. Geçimli	☐ 55. Düzenli	☐ 87. Doğal
☐ 24. Güvenilir	☐ 56. Uslu	☐ 88. Seksi
☐ 25. Hoşgörülü	☐ 57. Ağırbaşlı	☐ 89. Cesur
☐ 26. İçten	☐ 58. Bağımlı	☐ 90. Karasız
☐ 27. İlgili	☐ 59. Çekingen	☐ 91. Korkak
☐ 28. Merhametli	☐ 60. Nazik	☐ 92. Nüktedan
☐ 29. Sabırlı	☐ 61. Saygılı	☐ 93. Asi
☐ 30. Sırdaş	☐ 62. Sessiz	☐ 94. Rahat
☐ 31. Vefakâr	☐ 63. Terbiyeli	☐ 95. Soğukkanlı
☐ 32. Yardımsever	☐ 64. Tutuk	

Anketimiz Bitmiştir.

Katılımınız ve Desteğiniz İçin Teşekkürler.

ÖZGEÇMİŞ

A. KİŞİSEL BİLGİLER

- ADI SOYADI: Gülay KAYA
- UYRUĞU: T.C.
- E-MAİL: gulaykaya05@gmail.com

B. EĞİTİM BİLGİLERİ

- Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, İşletme Yönetimi Bilim Dalı, 2020.
- Lisans: Anadolu Üniversitesi, İşletme, 2014.
- Ön Lisans: Dumlupınar Üniversitesi, İthalat-İhracat, 2007.

C. İŞ DENEYİMİ

- Kaliteli Çiçek, Şirket Kurucusu, Fidancılık Ve Çiçekçilik, 02.2018-07.2019.
- Mega Gümrük Müşavirliği, İhracat Gümrük Sorumlusu, Gümrük Hizmetleri, 03.2013-04.2017.
- Akdemir Makine Paz. Ltd. Şti., İhracat Sorumlusu, 06.2009-01.2011.
- Çetinkaya Giyim Sanayi, Kasa Şefi, 10.2008-06.2009

D. SERTİFİKA BİLGİLERİ

- Pazar Araştırması Ve Verimlilik Analizi, İstanbul Kalkınma Ajansı-İzu, 12.2019.
- Marka Yönetimi, İstanbul Kalkınma Ajansı-İzu, 11.2019.
- Proje Yazım, İstanbul Kalkınma Ajansı-İzu, 11.2019.
- İş Planı Dosyası Hazırlama Eğitimi, İstanbul Kalkınma Ajansı-İzu, 11.2019.
- Proje Yönetimi, İstanbul Kalkınma Ajansı-İzu, 11.2019.
- Yeni Ürün Geliştirme, İstanbul Kalkınma Ajansı-İzu, 11.2019.
- Kosgeb-Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 03.2019.
- İngilizce, English Time, 01.2012.

E. SEMİNER VE KURSLAR

- Diksiyon, İsmek, 40 Saat, 03.2018.

- Temel Muhasebe, İsmek, 160 Saat, 02.2012.
- Gitar (Seviye 2), İsmek, 68 Saat, 06.2011.
- Gitar (Seviye 1), İsmek, 68 Saat, 02.2011.

